I

İbn-i Sina'nın

Kaside-i Ruhiyyesi
üzerine

Urfa ulemasından, mûsıla-i Sahn Bursa müderrisi, merhum Abbas Vâsık ibni Hacı Salih Efendi tarafından yapılan şerhdir (H. 1310).

İstanbul Süleymaniye kütüphanesine tarafımdan vakfedilmişdir

Vakfeden, merhumun oğlu,

Prof. Celâl Saraç.

1 Ekim 1985

C Saraç

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لمن هو اجدر بالمحامد واحرى بالسجود وكيف لا وكل ما في الكون على ذلك
بملئ فيه شهود والصلوة على من بالصلوة عليه تنال الطاف العزيز الودود
سيدنا محمد لولاه ما شمت الاعيان رائحة الوجود واله وصحبه الباذلين جل هممهم
في ايفاء العهود فرضي الله عنهم ولقّيهم نضرة وسرورا بدار الخلود بعدذا
جناب آفريننده‌ٔ جان وجهان تقدس شانه عما شان حضرتلری عالمه تجلی بیوروب
وسرینی آدمه کشف ایله بنی آدمك قدر وشانلرینی ممتاز ونطق وبیان
نعمتیله کافه‌ٔ حیوانات اوزرینه سرافراز بیوردی ولا سیما اهل کمال
عنایت الهیه سیله قوه لرنده مکمونه اولان کماللرینی ساحه‌ٔ وجوده
نثار ایدوب نتیجه آثار مرغوبه لریله نامارینی ساحه‌ٔ غبراده مدى الدهور القا
وابنای جنسلری نزدنده انواع مدحت وستایشی احرازه بجا اولوب
بین الناس قدرلری وجیه وشرف وشانلری نبیه اولدي الله کثرهم
ویسرهم ما عسّرهم از جمله اخ معالی پیوند وبرادر ارجمندمز اورفه‌لی
عباس واثق افندی حکمای متأخرینك مقتدا واهل معقولك پیشرو ویکتاسی
بولنان شیخ ابن سینانك روحیه نام قصیده سنی بر طرز بدیع واسلوب بلیغ اوزره
ترجمه یه صرف نقدینه‌ٔ همت وبذل مقدرت ایلمش اولمغله ناگاه
نظر عاجزانه مه دوش ایدوب کمال خواهشله الیمه آلدم ومطالعه ایتدیکده
جامعنی بحق فضل وکمال صاحبی بولدم او یله اولدیسه اثرلرینی تحسین وتبریك
ومعلی سعیلرینی مشکور وخاطرلرینی انواع الطاف الهیه سیله مسرور بیورسون
دعاسیله ختم کلام ایدرم

الفقیر الیه سبحانه
وزیر کوپریلی خواجه زاده
یوسف ضیاء الدین

بسم الله الرحمن الرحيم

اجناس محامد ابدی النما جناب مفیض الآلاء حضرتلرینک صحائف وحدتنامهٔ بی انتهاسنه
نکاشتهٔ استمرار قلنمشدر که بو جرائد حکمت خانهٔ ممکنات مداد کلک قدرتیله صوربنات
سواد املا اولدی وانواع تحیات طیبات "اکسیر تو داده خاکرا الوان • وز مهر تو
آفریده شد کون" سرینه مظهر اولان خاتمهٔ رسالهٔ رسالت حضرتلرینک روان پاکنه
معلاسنه اهدا واصدار ایدلمشدر که نسخهٔ نادرهٔ فطرتلری وسیلهٔ ایجاد دنیا
وعقبی اولدی واصناف تحف ترضیه (اصحابی کالنجوم بایهم اقتدیتم اهتدیتم)
مضمون لطیفنه ماصدق اولان هر بر آل واصحاب خیر البریه نک خاک عطرناک قبورالاکنه
نثار اولنمشدر که اوصاف جمیله واخلاق حمیده لری ممدوح کنه قطعات غرا ومجموع خزینهٔ قباب
سما اولدی بعد ذا قیمتشناسان کالای عرفانه خفی دکلدر که بندکان وتبعه سنی
سن تمییز وعرفانه ایصال ایچون مهد مرحمت ملوکانه لرنده تربیه ایله احسان وعنایت
جلیله سنی اکمال ایدن ولی نعمت عالم شهنشاه معارف آکاه وپادشاه دل آکاه اب مشفق
وارحم السلطان ابن السلطان السلطان الغازی (عبد الحمید خان) نصره
الرحمن افندمز حضرتلرینک آمال خیریهٔ تاجدارانه لری آثار فعلیه سندن اقتدار قلمیه سی مسلم
خواص وعوام اولان ارباب کمالک صنوف کالای ادبیانه ایله عرض اندام ایتدکلری
وآثار فنون وانوار معارفلریله مشتاقین ادبی دستگیر فتوحات ایلدکلری بر عصر ترقیده
عاجزلر کبی کم بضاعه لرک شوق شفقه ایتملری "من الف بابین کلمتین فقد استهدف
لمرمی الشفتین" دائره سنه تحقق داخل اوله جقلرینی بیلدیکلرینه برابر انقلابات عالم بر صاحب
اثرک ولو که اثری ذکرسز اولسون نامنی سنک مزارندن افنا ایتمیه بیله سرنامه

آثاردن

آثاردن امحا ایده میه جکی واو صاحب اثر ماهیت انسانیه سنی حیات ابدیه ایله انسانیته
خدمت ایچون استخلاف ایتمش اوله جغی تبشیرات مقدسه سی موهبهٔ اقتداردن محروم
اولان بو عاجزک بیله تشمیر ساق مساعی غیرتنه جرأت سائق اولمشدر بناء علیه فرد میدان
معرفت ویکتا سوار عرصهٔ فطنت (ابو علی حسین بن عبد الله بن سینا) نک تعلق
نفس ناطقهٔ انسانیه یه ناطق "هبطت الیک من المحل الارفع • ورقاء ذات تعزز وتمنع"
مطلعلی قصیدهٔ روحیه سنک الفاظنی هنوز تراکیب عربیه تحلیلنه مقتدر اوله میان
شبان وطنه بر خدمت مفتخره مقصدینه مبنی قواعد ادبیهٔ عربیه یه تطبیق ایدرک من غیر حد
ترجمه وشرحنه اجترا ایلدم حسن طبیعتنی جوهر معرفتله تزیین ایدن وابنای عصرک
منهمک اولدقلری مسلک معرفتده حصول ترقیلرینه ساعی معلمین ادبدن ذاتا از هر
جهت کمالی نزدمده عیان اولان قصورمک وعجز اقتدارمک ثمره سندن متحصل سهو وخطالرمک
اصلاح بیورلمسنی ومعترف نقصان اولانلر حقنده مسامح بیوریلدن دماسایا اغضا والمغلق
"فاذا الظنون بزلة فافتح لها • باب التجاوز فالتجاوز اجدر" مفادینه امتثالا مؤاخذه وتمامی
استرحام ایدرم ناظم نحریر نواحی شیرازدن ویا بخارادن (افشنه) نام بر قریه ده "در شجیع (٣٨٣)
آمد از عدم بوجود" مصراعنده کی (شجیع) لفظیله بجا اولنان اوچیوز سکسان اوچ وعلی
روایة اوچیوز یتمش سنه سی خلالنده ضیاپاش عالم شهود اولوب "در سمرقند (٤٥٤) فوت کشته
بود" مصراعنده کی (سمرقند) عباره سیله اشارت اولنان تاریخه نظرا درت یوز الیدرت
وعلی روایة درتیوز یکرمی طقوز سنه سنده همدانده متوارى لحد بقا ورخت بستهٔ عالم فنا
اولمشدر مشار الیه متأخرینه سرمایهٔ تحقیق اوله جق بر نیجه آثار بی بها تألیفیله اخلافنه جوهر
الیشنی حیات ابدیه ایله استخلاف خدمتی ایچون صرف مساعی ایتمشدر (قانون) نام کتابی

الیتوزباریخنده (زارغمون) نام حکیم همتیله لاتین لسانته وبعده السنهٔ سائره یه ترجمه
اولنوب حاوی اولدیغی مسائل طبیه وحقایق حکمیه اسپانیا افریقا اوروپا قطعه لرنده
الحیاة یه اساس معاملات ومأخذ تحقیقات اولدیغی وبوندن بشقه قطعات مذکوره ده ساحه
زیب سطور اولان علم کلامه متعلق (کتاب القضا) نامنده بر اثر مقبولی و(آراء
فلاسفه) اسمنده بر مؤلف بی نظیری وفن کیمیایه دائر بر مصنف دلپذیری ومنطق
وحکمت قسملرینه منقسم (شفا) و(اشارات) نامرلریه موسوم کتب مرغوبه لریله آثار سائره سی
فحول علماء میانه لرنده کمال احترام ومتانتله تلقی ایدلدیکی مشهور دراسته نام
نامیسی سرلوحهٔ صحیفه یی تزیین ایدن بو ذات معالی سمات اجزای بشرجالب تعجیل فنا
ابقای اثر موجب تحقیق بقا اولدیغنک اسرارینه کسب اطلاع ایدیکندن آثار مقبوله لریله
ابقای نام ایلمشدر ومن الله التوفیق
وهو نعم الرفیق
تم
المترجم الفقیر ذاتی الزهاوی

3

بسم الله الرحمن الرحیم

هبطت الیک من المحل الارفع ورقاء ذات تعزز وتمنع

(هبطت) فعل ماضی مفرد مؤنث غائبه در اشتقاقات صغیر کبیر
اکبر نامیله مشهور اولان اقسام ثلثه سندن اشتقاق صغیر اصولنجه (هبوط)
مصدرندن مأخوذدر مصدرینک (فعول) وزنی اوزره کلمسی فعل تامک
لازم قسمندن اولدیغنک دلیلیدر چونکه وزن مذکوری حاوی (دخول) کلمه سنده
ائمه نحاتک اختلافلری وقوعه کلمش و (ادخلوا انت وزوجک الجنة) نظم جلیلنده کی
(الجنة) کلمهٔ طیبه سنک مفعول به ویا مفعول فیه اولدیغنه قائل اولنلر بولنمش
ایدی دخول نزول جلوس سقوط صعود قعود کبی وزن مذکوری مشتمل کلماتک لازمیتلری
اکثریتله ترجیح وقبول اولنمشدر بو ماده نک متعدی اوله رق کلام عربده استعمالی کورلمش
و (اللهم غبطا لا هبطا) حدیث شریفنده واقع اولمش ایسه ده انزال ایتمک و
بر مملکته قوندرمق وبر شیئی اکسلتمک کبی بو مقامه مناسبتی بولنمیان (هبط)
مصدرندن مأخوذ فعلله مخصوصدر بو ماده نک ضعف ومغلوبیتدن خالی
اولمامسنه دائر مجد الدین شیرازی نک بصائرده یازمش اولدیغی خاصه هبوطک
روح ایله بدندن مرکب اولان انسانه اسنادینه مخصوص اولمغله بوراده (ذات تعزز)
ایله متصف اولان یالکز روحه اسنادینه خاصهٔ مذکوره نک منافاتی یوقدر یاخود کلام تجریده
محمول اولوب (ذات تعزز) ایله روحک اتصافی قرینه سیله مجازا معنای تضمنی سبیل الکنایه

مغاوبتیدن تجرید ایلمش و کلّی ذکر اولنوب جزء مراد اولنه رق (یجعلون اصابعهم
فی آذانهم) نظم جلیلی قبیلندن قلنمشدر اما کوفه نحاة بالعکس (هبوط) مصدرینک
(هبط) ماضیسندن اشتقاقنه ذاهب اولمشلردر اشته بو ذکر اولنان اشتقاق (تجرد مستاجل)
کبی اشتقاق جوامد و یا بسمله حمدله صلوه اجوقاته سبحله مثللو اشتقاق منحوت قبیلندن
اولمیوب بلکه جمهور نزدنده مسلّم اولان اشتقاق متفق علیه قبیلندندر فقط شوراسنی
بیلمک لازمدر که بصریون ایله کوفیون بینلرنده مذکور اختلافلری مجرد ذاته مخصوص اولوب
مزید اتده بالاتفاق قیاس و قاعده تحتنده اوله رق مصدر ماضیدن مشتق اولدیغی
کتب صرفیه ده تفصیلات واقعه لرندن آکلاشلمشدر (الی) حروف جارّه نک جرّ مرکب
قسمنک تلاثیسی و انتهاء غایه یه موضوع اوله رق (هبطت) فعلنه متعلقدر
چونکه حرف جرّ زائد رُبّ حاشا خلا عدا لولا لعلّ کبی متعلقی اولمیان حروف جرّ عدادندن
اولمیوب باقی کندیلر ایچون مذکور ویا محذوف بر متعلق لازم اولان حروف جارّه قبیلندندر
بوراده متعلقی مذکور اولمغله ظرف لغو قبیلندندر صدر کلامک غایه یه شمولی
تقدیرنده کرک (اکلت السمکة الی رأسها) ترکیبنده اولدیغی کبی غایت بنفسها قائم
اولسون کرک (فاغسلوا وجوهکم وایدیکم الی المرافق) نظم جلیلی مثللو بنفسها قائم
اولمسون غایت معتاده داخل اولور بناء علیه رأس چونک حکم اکلده و مرفقک
حکم غسلده دخوللرینی اقتضا ایدرده اسقاط ماورا ایچون اولور صدر کلامک
غایه یه عدم شمولی تقدیرنده کذلک حاطب استاذ کبی کرک بنفسها قائم اولسون
کرک

٦

کرک قائم اولمسون غایت معتاده داخل اولمیه رق امتداد حکم ایچون اولور
بناء علیه بوراده (محلاً رفع) عنوانیله تعبیر اولنان صدر کلامک غایت
فرض اولنان مخاطبه عدم شمولندن غایت معتاده داخل اولمیان قسمندن اولدیغی
تحقق ایدرده هبوط حکمی مخاطبدن ساقط اولدیغنی افاده ایدر الی علی حتی متی
کبی اصلاری معلوم اولمیان کلماتک الفلری (یا) صورتیله یازیله جغی ولونارک میاننده
الی ایله علی ضمیره داخل اولدقلرنده الفلرینک صورت خطیه لری کبی یا ایله تلفظ
اولنه جقلری فن خط و املا قواعدی مقتضیاتندن بولنمغله (الیک) نک
یا ایله تلفظ اولنمسی لازم کلور اصلاری معلوم اولان ذوات واو الف ایله
و ذوات یاء یاء ایله کذا ذوات واو اولوب لغتاً یایه منقلب اولان واویلر
الغازی کلمه سنده بولندیغی کبی یاء ایله یازلمسی قواعد املا مقتضیاتندندر
فقط ابو البقا مرحومک کلیاتنده یازمش اولدیغی شو «وکتب ذوات الیاء بالالف
جائز. وکتب ذوات الواو بالیاء باطل» بیتک مفادینه باقلور بعضاً
ذوات یانک الفله یازلمسیده تجویز اولنمشدر تفصیلات سابقه الف
ثالثه حقنده اولوب دردنجی مرتبه ده کی الفه شمولی یوقدر زیرا الف رابعه
تثنیه ده یایه منقلب اوله جغنه یاخود اماله اولنان حرفدن بولندیغنه تثنیه ایچون
باء ایله یازیله جغی و فقط صورتا ایکی یانک اجتماعی کریه عد اولندیغنه نظرا (دنیا)
لفظی کبی الفک ماقبلی یا اولان کلمه لرده الف رابعه نک الف صورتیله یازیله جغی والکز

(یحیی) و (ربّی) کلمه‌لرینک علمیّت حاللریله وصفیّت وفعلیّت حاللرینک
میانه‌لرینی فرق ایچون القاری یا صوتیله یازیلدیغی شافیه وشرحلرنده ثبت ایدلمشدر
(الی) حرف اولوب مفهومیده مستقلّ اولمدیغنه مبنی افاده‌سنده بر مدخوله ده
متعلّقه محتاج اولمغله (ما بسطت) فعلنه تعلّق ایدوب (ك) ضمیر خطابه
داخل اولمشدر فقط مخاطِب ومخاطَب بر اوله‌رق ناظمک تجرید کندیدن عبارت
اولمغله صورت مخاطبه بحسب الظّاهر صحیح اولمامق لازم کلسه‌ده (تطاول لیلک بالاثمد
ونام الخلیّ ولم ترقد) مثال مشهورنده واقع اولدیغی کبی قانون تجریده محمولدر یاخود
التفاتک اقسام ستّه‌سندن معدود اولان تکلّمدن خطابه عدول دخی تجریده انضمام
ایتمشده مقتضای ظاهر اولان (الیّ) ترک اولنوب (الیك) دینلمشدر
جمهورک التفاتده سبق تعبیری شرط ایتملرینه نظراً بو اوله‌رق التفاتک وجودی مغایر
قواعد اولدیغی ظنّ اولنوبلرسه‌ده امام سکّاکی سبق تعبیری شرط ایلمدیکندن و
تجرید ایله التفاتک بر محلده جمعی مسلک تحقیقه بناءً تجویز ایلدیکندن اوظنّک
فاسد اولدیغی اکلاشلمشدر التفاتک فائده عامّه‌سی تطریه وتنشیط اولوب
بو اوله‌رق نکته خاصّه‌سی ناظمک نفسندن انانیّتی دفع وکلامی صورت مخاطبه ومکالمه‌ده
ایراد قصدینه مبتنیدر یاخود کافّه نوع بشره شامل اولمق اوزره خطابک عام اولمسنه
اعتبار بر اقلمنه مبنیدر بعض شرّاح تجرید والتفاته نظر ایتمیوب بدنه روحک
مجموعی یاخود روحک تعلّقندن قطع نظرله یالکز جسمی اولان بدنه مخاطب طوتمق تکلّفیله

سؤالی

سؤالی دفع ایتمک صددنده بولنمش ایسه‌ده بلاضرورة ارتکاب تکلّفاته حاجت
اولمامغله مقالی تزییف ایدلمشدر (من) حرف جرّدر حقیقة ومجازاً یاخود
اکثریّا استعمال اولندیغی کوریلان اون درت معنادن بوراده ابتدا ایچوندر
متعلّقی (هبطت) فعلیدر چونکه (من) لفظی (هل من مطر) کبی بعضا
اثباتده (ما من رجل) کبی قاعدهٔ نفیده زائد اوله‌رق استعمالی زماننده
متعلّق استه‌مز ایسه بوراده معنی زائد اولمدیغیچون البتّه متعلّق استه‌یه‌جکدر
(ال) حرف تعریفدر مدخولنک معرفه اولدیغنی افاده ایدر امام سیبویه‌یه کوره
لام حرف تعریف اولوب ساکن ایله ابتدا متعذّر یا متعسّر اولدیغنه مبنی همزه
وصل ابتدانک امکانیچون مؤخراً علاوه قلنمش اولدیغنه ذاهب اولمشدر اکثر نحاتده بو قولی
اختیار ایتمشدر امام خلیل که استاد سیبویه‌در مجموع (ال) تعریف ایچون
اولدیغنه ذاهب اولمشدر امام مبرّد یالکز همزه تعریف ایچون اولوب احتمال استفهامی
قطع ایچون لام زیاده قلندیغنه قائل اولمشدر و حروف هجاده کی الف ساکنه‌یه
همزه‌دن تفریق وتلفّظه توصّل ایچون لام علاوه قلندیغی بوکا نظیره دوتمشدر
حتّی لام مذکوره‌نک اردباده مجرّد توصّل ایچون اولدیغنه مبنی معلّملرینک حروف هجایی
صبیانه تعلیملری صره‌ده (لام الف لا) دیه تلفّظلرینی ابن جنّی سرّ صناعه نام
تألیفنده تخطئه ایتمش وشاعر شهیر ابو النّجم "اقبلت من عند زیاد کالخرف
"تخطّ رجلای بخطّ مختلف" وتکتبان فی الطّریق لام الف" قولنی افواه عوامدن

تلقی ایدلدیکنه ذهاب ایله فصاحته مخل اولمدیغنی بیان ایتمشدر مغنی اللبیب
شارحی دمامینی ایله شمنی لام الفدن مراد الف النجم استفهامنی معلق اولان
(ا) حرف هجاسنه اعوجاجی مشعر اولان (ل) حرفی اولدیغنه قائل اولدیلر
(لا) حرفی مراد الف النجم اولمدیغنی افاده ایتمشلردر امام خلیل ایله مبرد همزهٔ مذکوره‌نک
وصل الجون اولمدیغنه ذهاب ایله برابر کثرت استعمالندن ناشی همزهٔ وصل کبی حالت
وصلده سقوطلرنه معترف اولمشلردر مبحوث عنه اولان ادات تعریف
اسما کلمه‌یه لازم دکل ال ده بعضا النجم الصعق کبی ادات ایله برابر علم اولان موقعلرده
کذلک موصولاتدن معدود الذی التی و اخواتنده بر ده لفظهٔ جلالهٔ جلیله‌نک
منادی وقوعنده مذکور ادات تعریفک انفکاکی تجویز ایدلمدیکی کبی همزه‌سنک
اشبو لفظ جلاله ده قطعیله حکم اولنمشدر چونکه (یا الله) دیه تلفظ اولندیغی
وقتده لازم کلان اجتماع ساکنینک دفعیچون لفظا الفاء همزه‌نک حذفیله اجتماع
ساکنین علی حده نظریله یا قلبو مد ایله و یا الکر همزه‌سنک حذفیله قرائتی تجویز اولنمش
ایسه قطع ایله بلا حذف اوقونمسی ارباب صرف طرفندن ترجیح ایدلمشدر
ابن ابنم امرئ امرأة اثنین اثنتین اسم است ایمن کلمه‌لریله لام تعریفه متصل
اولان همزه‌لر سماعا و خماسی و سداسی بابلرینک ماضی مصدر امرلرینک
همزه‌لری کذلک ثلاثی بابلرینک امرلرینک همزه‌لری قیاسا همزهٔ وصل
قبیلندن معدودلردر که وصل حالنده محذوف ابتدا حالنده مکسور اوقونورلر

فقط

فقط لام تعریفه متصل اولان همزه ایله ایمن کلمه‌سنک همزه‌سی کثرت
استعماللرینه مبنی فتحله و امرلرینک همزه‌سی مضارعک عیننه تبعیة
ضمله اوقونمسی لازمدر افعل صفت افعل تفضیل صیغهٔ متکلم مضارع
اولان افعل کذا جمع قلت اوزانندن افعل ایله افعال جمع کثرت اوزانندن
افعلاء وزنلرینک همزه‌لریله اصلی اولان همزه‌لر و لفظهٔ جلالهٔ جلیله‌نک حالت
ندا سنده‌کی همزه قطعیه‌در (محل) حلولدن مأخوذ اسم مکاندر حالک
محلدن انفکاکی جائز اولان صورتده کی حلوله جواری جائز اولمیان صورتده کی
حلوله سریانی اطلاق اولنور قسم ثانینک مثالی صورت جسمیه‌نک هیولایه حلولی قسم اولک
مثالی ماء ورد ورده حلولی ایکنجی مثالی سریانی قسمنه مثال ایراد ایدنلری لاری
محشیلری تخطئه ایتمشلردر زیرا بر شیئک شیئ آخره حلولی اشارات حسیه ده اتحادلرندن
عبارتدر (محلل) کلمه‌سنک اصلی محلل در لام اولانک حرکه‌سی حا یه نقل اولندقدن صکره
وجوبا لام ثانیه ده ادغام اولنمشدر ادغامک اقسام ثلثه‌سندن واجب
قسمی یا بر جنسدن اولان حرفلرک ایکیسیده متحرک یاخود اولکی حرفی ساکن
ایکنجی حرفی متحرک اولمق لازم ولوب صورت مذکوره‌لرک هر ایکیسنده ده ادغام
درجهٔ لزومده بولندیغندن « انت ملیک الناس ربنا فاقبل . الحمد لله العلی
الاجلل » بیتنده (اجلل) کلمه‌سنک ادغام اولنمیوب اظهار اولنمسی فصاحتک
برکنی اولان مخالفت قیاسدن خلوص نقطه‌سنه منافی کورندیکندن شایان دقتدر

حكم اولنمشدر حلّ یخل دن تصریفی مضارعك عینی مضموم اولمسی عینك
فتحیله مفعل وزنی اوزره كلمسنه بادی اولمشدر چونكه اقسام سبعهٔ صرفیه دن صحیح
اجوف مضاعف مهموز اولان فعللرده اسم زمان اسم مكان مصدر میمی مضارعك
عینی مفتوح و یا مضموم اولان بابلرده فتح عین ایله مفعل و مكسور اولان بابلرده مصدر میمی
فتح عین ایله مفعل اسم زمان اسم مكان كسر عین ایله مفعل وزنی اوزره كلورلر اشته
بو اقسام اربعه نك حكمی مضارعك عینه تابعدر اما مثال واوی مستقبلده
واوی حذف اولنور ایسه موعد كبی مصدر میمی اسم زمان اسم مكان دائما
عینك كسریله مفعل وزنی اوزره كلورلر واوی حذف اولنمیور ایسه یاخود یائی و واوی
اولماز ایسه اقسام اربعهٔ سابقه كبیدر ناقص اولان فعللر بلا شرط بتون حاللرده
جمیع بابلرده عینك فتحیله مفعل وزنی اوزره كلورلر لفیف مقرون بلا شبهه
ناقص كبیدر لفیف مفروق بعض صرفیون نزدنده مثال كبیدر دیكر
بعضك رأینه كوره ناقص كبیدر (محلّ) صورت جسمیه نك محلّی اولدیغنه
نظراً هیولای مجرده نك محلّی اولمسنه بناءً حیّز عند المشائیّه جسم محوینك
سطح محدبنه مماس اولان سطح مقعر حاویدن عند الاشراقیه بعد مجرد موجوددن
عند المتكلمین بعد موهوم مجرددن عند العامه بر شیئك مانع سقوطندن
عبارت اولدیغنه كوره مكان اعراضك محلّ قیامی اولدیغنه نسبة موضوع نامیله
تسمیه اولنمقده در (ارفع) رفعتدن مأخوذ افعل تفضیلدر مادهٔ اصلیه سی

لوبله

7
لوبله عبیدن عبارت اولان حدثه مفید اولمیوب ثلاثی مجرددن بناء قلنمغله
بنای افعل تفضیلك شرائطنه رعایت اولنمشدر (من) (لام تعریف)
یا (اضافتی) مقتضی اولان استعمالات ثلثه سندن لام ایله استعمال اولنمشدر
مبالغه مصدرندن مأخوذ (ابلغ) كبی نادراً مزیداتنده افعل تفضیلك
اشتقاقنه قائل اولان بعض ذوات وار ایسه ده جمهور صرفیون بو قوله اعتبار
ایتمامشلردر خیر شرّ كلمه لری كبی همزه لری حذف اولنان اسم تفضیللر افعل
تفضیل اطلاق اولنمیوب همزه لری حذف اولنمیان صیغه لره ده افعل تفضیل
همده اسم تفضیل عنوانلرینك اطلاق اولندیغی عرف مقتضیاتندندر اسم
تفضیل مفعول بهده بالاتفاق عمل ایتمز (هو اعلم من ضلّ عن سبیله) نظم جلیلنده
یعلم تقدیر اولنوب من ضلّ مفعولینی نصب ایتدیكی نحاة بیان ایتمشلردر فاعل
ظاهرده دخی «من ندیدم هیچ شوخی خوبتر در چشم او . كحل از آن كحلی كه در دو چشم سلمی تو»
بیتیله ترجمه اولنان (ما رأیت رجلاً احسن فی عینه الكحل منه فی عین زید) مثال یعنی
كحل مسئله سندن لشبهه عمل ایده میه جكی نحاتك بیاناتیله مثبتدر چونكه بونده
بولنان زیاده لك حسبیله فعله مشابهتدن اوزاقلشمشدر اما اسم فاعلك
مبالغه صیغه لرنده كی زیاده لك افعل تفضیل كبی غیر حسبیله اولمدیغندن
مشابهتی تضعیف دكل بلكه تقویه ایتمشدر بناء علیه مفعول بهی نصب
ایتملرنده حال و یا استقبال معنالرینه دلالتلری شرط دكلدر لكن بو عمل مبالغه

صیغه لرینک فعّال فعول مفعال وزنلرینه منحصر در استنه بو مانع عمل اولان
زیاده علی الغیرک ازالسیله اصل فعل معناسنه قلنمق ایچون اسم تفضیل اولا
ظاهرده بر شینک اوزرینه جاری اولمق یعنی اول شینه خبر یا صفت یا حال
اولمق یا خود حقیقتده اول شینک متعلقنه وصف اولمق ثالثا اول متعلق غیر اعتبار ایله
کندی نفسنک اوزرینه مفضّل اولمق رابعا اسم تفضیل منفی اولمق شرطیله
مشروط قلنمشدر بو اراده شرائط موجود اولمدیغندن ظاهرده عمله مانع وار
ایسه ده ضمیر مستترده عملی بر شیئه مشروط اولمدیغندن محلّه راجع ضمیر مستتر
عمل ایتمشدر مسند الیه اولمق اسمک خاصه سندن اولمسی اسم دخی
کلمه نک اقسامندن اولمغله لفظ اولمسی لازم ایسه ده ضمیر مستترلرک مسند الیه
اولملرینه منافی دکلدر چونکه ابن حاجب مسلکنه نظرا ضمیر مستترلر محذوف قبیلندن اولملرینه
مبنی الفاظ حقیقیه عدادندن معدوددرلر فاضل عصام مذهبنه کوره مرجعلرندن عبارت
اولملریله مرجعلرینه تبعیتله جوهر وعرض اولدقلری کبی حقیقة الفاظ قبیلندندرلر فاضل
مومی الیهک شرح وضعیه ده کی بیاننه نظرا ضمائر مستتره قرائن ضمائردن
اولان مخاطب بتکلم نسق تعبیردن عبارت اولمغله حکما الفاظ عدادندن صایلورلر هکذا امام
برکوینک تحقیقنه نسبتله ضمائر مذکوره نحویونک کندی قاعده لرینک محافظه سی
ایچون اعتبار اولنمش امور اعتباریه دن عد ایدکلرینه مبنی الفاظ حکمیه نظریله باقلمشدر
کذلک مولانا جامی قدس سره السامی حضرتلرینک افاده سی وفاضل عبد الحکیمک فهمنه
نظرا

نظرا حرفه حرف هیئت کلمه دن اعم اولهرق والف تثنیه دن دون صایلهرق
فعلک ماقبلنده تقدم ایدن تشدیدن عبارت اولوب مقوله صوت وحرفدن
اولمیان الفاظ حکمیه دندر فقط بعض علماء نحو مسلکنه کوره اساسا ضمیر مستترلر
انکار اولنوب فعل ایچون مابعدنده بر فاعل بولنمدیغی وقتده فاعلی ماقبلنده
تقدم ایتمش بر لفظدن عبارت اولدیغنه قائل اولورسه ده اما اشکالک ورودینه
محل قالمیه جغی ظاهردر محلا رفع کلمه لرینک محلّی بها اولدقلری لام تعریفلرک
موضوع لهلرنده علماء معانینک اختلاف ایدرک التی فرقه یه ایرلمشلردر صاحب کشاف
امام زمخشری صاحب مفتاح امام سکاکی ابن حاجب سید شریف عهد مطلقه
موضوع اولدیغنه بعض محققین ایله امام برکوی جنس مطلق معناسنه اشارت
وتعریفه موضوع اولدیغنه قائل اولدقلرینه نظرا لام تعریف جنس خاص استغراق
عهد خارجی عهد ذهنی قسملری میانه لرنده اشتراک معنوی ایله مشترک اولمشدر
خطیب دمشقی سعد علامه لابشرط شیء معناسنه اولان جنس ایله عهد خارجی
میانه لرنده اشتراک لفظی ایله مشترک اولوب استغراق ایله عهد ذهنی جنسک
متفرعاتندن اولدیغنه ذاهب اولمشلردر صاحب مذا عبدان بعض نحاة بشرط
لا شیء معناسنه اولان جنس ایله عهد خارجیه موضوع اولوب استغراق ایله عهد ذهنیده
مجاز اولدیغنه جمهور نحاة هر درت معنیلرنده اشتراک لفظی ایله مشترکدر
اولدیغنه صاحب تنقیح بشرط لا شیء معناسنه اولان جنس ایله عهد خارجی واستغراق

معنالری بیننده اشتراک لفظی ایله مشترک اولوب یالکز عهد ذهنی ده مجاز اولدیغنه
ذاهب اولمشلردر انسته بو ذکر اولنان مذهبه ستّه اربابندن هیچ بری عهد
خارجی معناسنک مجازیتنه قائل اولمامشلردر بوراده کی لام تعریفلر عهد
خارجی معناسنده مستعمل اولدقلرینه مبنی محل ارفع معهود حکمنده در عهد
خارجی نوعی و شخصی قسملرینه منقسم اوله رق بونلردن هر برنده مسبوقیتی لازم
کلان ذکر صریحی کنوی حضوری قسملرندن معمّم اولوب بو مقامده حضرت قدس
و عالم مجردات مراد اولندیغی تعیین ایتمکله ذهب الامیر قبیلندن اوله رق کنوی تقدیری
قسمندن اولمشدر تعیین ایلدیکنه قرینه قصیده نک ابیات سائره سیله باخمک
حاله و « زنکجا آمده میدانی . زحریم حرم سبحانی » کبی مقالات عالیه لردر که زبان
حکماده مجردات اطلاق اولنان بو عالمه لسان متصوفینده تعیّن اوّل اعیان ثابته عالم ارواح
عالم مثال عالم عناصردن عبارت اولان حضرات خمس و تعیّنات خمسه عدادندن عالم
ارواح ایله تعبیر اولنمقده در (و تعین ده تعدد یوقدر تعدد انجق متعیّنده در)
دیه سر مولانا تعبیر اولنان مولویلرک اخفا ایلمکده اولدقلری اسرارلرینی اکلامقده
تعیّنات خمسه مذکوره نک ماهیتی و شیخ اکبر ایله امام ربّانی و سائر متأخرین متصوّفینک
اختلافلری بلمکه متوقفدر که فتوحات مکّیه ایله مکتوبات امام ربّانی یه و سائر وحدت
وجود حقنده تألیف اولنان تصدیق و تزییف اولنان رساله لره مراجعت اولنمق لازمدر
نزد متصوّفه ده (حبّ الوطن من الایمان) حدیث نبوسیله بو مقامده یعنی

عالم

٩

یعنی عالم ارواحه اشارت اولندیغی « این وطن شهری است او را نام نیست »
« این وطن مصر و عراق و شام نیست . زانکه از دنیاست این اوطان تمام .
مدح دنیا کی کند خیر الانام » ابیاتیله افاده ایتمشلردر محققین ارباب شرع شریف
وطن مذکوری دار السلام ایله تفسیر ایتمشلردر لکن دار السلام مراد و معنای
حقیقی اولدیغنه و عالم ارواح دخی معنای اشاریسی اولدیغنه قائل اولمق دماکورلر
اوله جغی اهل انصافه خفی دکلدر نته کم (ان تذبحوا بقرة) نظم جلیلیه ذبحی مأمور به اولان
بقره دن معنای حقیقیسی مراد اولوب قصّه مفصّله سنده بیان اولنان ذبح بقره
و احیای میّت و فصل دعوی خصوصاتی بقره دن نفس امّاره و قوّه شهوانیه و (لا بکر
ولا عوان) نظم جلیلیه صبا و شیخوخت حاللرینک بیننده کی عنفوان شبابیت و دخی
(موتوا قبل ان تموتوا) کلامیله اشارت اولنان مجاهده نفس مراد اولنمسنه مانع اولمدیغی
معلومدر (ورقاء) لفظی براق رنکنده بولنان کوکرچین معناسنه اولوب مشابهت علاقه سیله
بوراده مجازا روح و نفس ناطقه معناسنده مستعملدر ارکان اربعه تشبیهدن
وجه شبهی سرعت انتقالدر طرق ثلثه ادانک کنایه قسمیله مجاز و حقیقتک
مشترک قسمی قرینه معیّنه یی اقتضا ایتمارنده مشترکلر الیسه لرده مجازلرده علاوه
برده قرینه مانعه دن لازمدر بعضا مجازلرک قرینه معیّنه و مانعه لری اتحاد ایتمسی
جائز اولدیغندن بو مقامده ده اتّحاد ایتمشلردر که هبوطک ورقایه اسنادیله
برابر ابیات آتیه نک مضمونلری دخی مشکلک حالیدر زیرا قرینه مجاز یا (واستفزز

من استطعت) کبی متکلمده برامر ویا (انما الاعمال بالنیات) کبی محل کلام
و (کل مملوک لی کذا) مثللو بعض افرادی سببیله نقصانیت معنای کلام و
(لا اکل فاکهة) کبی بعض افرادی سببیله ازدیاد معنای کلامدن عبارت اولان کلامده
برامر ویا یمین فورده اولدیغی کبی کلام ومتکلمدن خارج برامر اولمغله بوراده
محل کلام قرینه اولمشدر بیاناتنه مخالف اوله رق اصولیونک قرینه مجازک
شطری اولمیوب شرطی اولدیغنه قائل اولملری محل کلامک قرینه اولمسنه منافاتی
یوقدر چونکه متنازع فیه اولان شطریت وشرطیت تعریف مجازه نظراً اولوب
واولماسی حقنده در یوخسه قرینه نک ماصدق مجاز اولان ترکیبک جزوی
اولوب اولماسی حقنده دکلدر بومقامده داعی مجاز مجازک داعی لفظی سی
وزن عذوبت محسنات بدیعیه قسملرندن داعی وزن ومعنوی سی اولان تعظیم
تحقیر ترغیب تنفیر زیاده بیان تلطف کلام مطابقت تمام مراد قسملرندن ترغیب
زیاده بیان وتلطف کلام داعیلرینی مشتمل اولان داعیلردن عبارتدر علاقه مجاز
مشابهت اولوب مشبه به مذکور اولدیغی ایچون استعاره مصرحه قبیلندن
اولمشدر اجمالا تعبیر عملیسی انتقال وسرعت نفوذده نفس ناطقه ورقا
تشبیه اولندی جنسندن اولمسی اعتبار اولندی بعده مشبه به موضوع اولان
ورقا لفظی ذکر اولنوب نفس ناطقه معناسنده استعمال اولندی استعاره
مصرحه اصلیه اولدی تعبیر عملیسی سرعت نفوذ وانتقالده روح انسانی ورقایه

تشبیه

تشبیه ایلدم دیه رک (اولندی) بدلنه (ایلدم) تعبیرینی وضع ایتمکله حصوله
کلور دلالت حال یاخود ابیات آتیه مجازه قرینه اتخاذ اولنوبده هبوطک ترشیح اعتبار
ایدلدیکی اوله رق بینه استعاره نک تعبیری تغییر ایتموب یالکز استعاره نک
نهایتنده (بعده مشبه سی نهک بلابجی اولان هبوطه ورقایه اسناد اولندی
بو استعاره ترشیحیه اولدی) فقره سی علاوه قلنور (ورقاء) نک اعرابی
لفظا مرفوع هبطت فعلنک فاعلیدر الف تأنیث ممدوده یی حاوی
اولمغله فتحه سی اولان غیر منصرف قبیلندن اولدیغندن تنوینی قبول ایتمامشدر
چونکه اجمالا ترکیب ایله حکایه دن عبارت اولان ایکی یاخود (عدل و وصف
وتأنیث ومعرفه . وعجمه ثم جمع ثم ترکیب) (والنون زائدة من قبلها
الف . ووزن فعل وهذا القول تقریب) بیتلرنده مذکور طقوز
ویاخود سته الف تأنیث وعلمیت اصلیه نک علاوه سندن متحصل
اون بر علت اسمک عدم انصرافنی موجب اولمشدر مذاهب ثلثه دن طقوز
علته قائل اولان مذهب مختار جمهوردر بونلرک ایچندن الف تأنیث
ایله جمع ایکی علت مقامنه قائم اولدقلرندن یالکز هر بری دیکرلرندن احتیاجی
ممکن اولانلرک ایکیسی علت عدم انصراف اولدقلرینی نحو نقطه نظرندن
مطالعه ایدنلرک معلومی اولدیغی شبهه سزدر غیر منصرفلرده ایکی علتک
وجودیله ایکی فرعیتک تحققنده فعله مشابهتی حکمنه منبدر که تنوین وکسره نک

قبول عدم انصرافه منافی عد اولنمشدر فعلا بصریونه گوره افاده ده فاعلك
اشتقاقده مصدرك کوفیونه گوره افاده ده فاعلك مفهومده اسمك
فرعیدر زیرا اسمك فعله مشابهتی اوچ نوعدر بری بوراده بیان اولنان
مشابهتدر که عدم انصرافنی اقتضا ایتمشدر بری لفظا معنی استعمالا
مشابهتیدر که عاملیتنی موجب اولمشدر بری ده عدلا وزنا مشابهتیدر که بناسنی
مقتضیدر فعلك تأنیثنی موجب اولان شرائط که فاعل ظاهرك مؤنث
اولمسی واو تأنیث حقیقی اولمسی واو مؤنثده آدمیدن اولمسی و فعلك متصرف
اولمسی و فعل ایله فاعل میانه لرنده فصل واقع اولمامسی یا فصل واقع اولدیغی
صورتده فاعلك علم مذکر اولمغله شبهه لی اولمسی شرائطندن عبارتدر بوراده حقیقت
موجود اولمدیغندن (هبطت) فعلنك مؤنث اولمسی طریقیله ایرادی اوجب
دکل ایسه ده مطابقتی مرجح اولمسنه مبنی مؤنث اوله رق ایرادی نحاة مناسب گوردکلری
شیوه دن وارسته در (هبطت ورقاء) ترکیبی کلامدن اعم یاخود عند
صاحب المفصل واللباب کلامه مرادف اولان جمله نك اسمیه فعلیه ظرفیه شرطیه
قسملرندن فعلیه قسمی اولوب سید شریف عندنده قضیهٔ مؤوله غیرلرك
رأینه نظرا غیر مؤوله اوله رق صدق و کذبه احتمالی اولان خبریه قبیلندندر فقط
بو اخباره (الیك) دکی خطاب قرینه سیله ناظم نحریرك کندی نفسیله
مخاطبه سندن عبارت اولمغله فائده ولازم فائدهٔ خبری حاوی دکل ایسه

کلامك

کلامك فصاحتنه مخل دکلدر چونکه (رب انی وضعتها انثی) نظم جلیلی و
(هوای مع الرکب الیمانین مصعد . جنیب وجثمانی بمکة موثق) بیت
مشهوری کبی مجاز مرکب قاعده سنجه تحسر ایچون استعمال اولنمشدر مجاز مرکبه
قائل اولمیان ارباب بلاغت یا (المسلم من سلم المسلمون من یده ولسانه) حدیث
شریفنده بیان اولنان تعریفه حمل ایتمشلردر یاخود نسبت فعلده استعارهٔ
جریاننه قائل اولدقلری ایچون استعاره تبعیه یه حمل ایتمشلردر تعبیری مطلق نسبتده
نسبت انشائیهٔ تحسریه مطلقه نسبت اخباریهٔ مطلقه یه تشبیه اولندی جنسندن
اولمسی ادعا اولندی بعده نسبت اخباریهٔ مطلقه نسبت انشائیهٔ تحسریه
مطلقه ایچون استعاره اولندی بو استعاره مصرحهٔ اصلیه اولدی
بعده بو استعاره یه تبعیله نسبت اخباریه نك جزئیاتندن اولان هبوطك
ورقاء یه نسبت جزئیه سی نفس ناطقه نك بدنه تعلقندن صکره کسب کمالات
ایلکسزین مفارقتندن متحصل نسبت انشائیهٔ تحسریهٔ جزئیه سنده استعمال
اولندی بو استعاره تبعیه اولدی بو تعبیر استعارهٔ اصلیه تبعیه یه
استعاره نك جریاننه واسطه فی العروض اولوب (هبطت ورقاء) ترکیبنك
استعاره ایله اتصافی مجازی اولدیغنه نظرا تقریر اولنمشدر لکن
فاضل عصامنك رساله فارسیه سنده کی تحقیقاتنه نظرا استعارهٔ مصرحه ده مشبه نك
لفظی مذکور اولمق لازم اولدیغندن و نسبت مطلقهٔ اخباریه ایسه بوراده مذکور

اولمدیغندن استعارهٔ اصلیه کبی مادهٔ لرده بولنه میوبده تشبیه و السلطه فی الثبوت
اعتبار اولنه جغندن استعارهٔ تبعیه نك تعبیری طرز آخر ایله تقریر اولنور
شویله که نسبت مطلقهٔ انشائیه تحسّریه نسبت اخباریهٔ مطلقه یه نسبت مطلقه
تشبیه اولندی بو تشبیه تبعیتیله نسبت انشائیه تحسّریه جزئیه ده نسبت
اخباریه جزئیه یه موضوع اولان (هبطت ورفاء) نسبت جزئیه نسنی استعاره
واستعمال اولندی بو استعاره تبعیه اولدی فقط جمهور طرفندن ذکری لفظی
وتقدیریدن تعمیم ایتمکله فاضل عصام جواب ویرمشلردر اشته بوکبی استعاره
تبعیه لرك کافه سنده فاضل عصام جمهوره مخالفت ایدرك مشبه بهك
ذکر اولنمامسیله استدلال ایتمش و ذکر لفظی و تقدیریدن تعمیم اولنمغله جمهور
طرفندن فاضل مشار الیهه جواب ویرلمشدر حتی بو فقره ده (ورفاء) نك روحه
استعاره اولندیغنه اسناد هبوط ایلمدن بشقه دیکر ذکر اولنان قرینه لر
مجازه قرینه اعتبار اولنوبده هبوط ترشیح اعتبار اولندیغی صورتده جمهور مسلکی
اوزره بالکز اثبات ترشیح اعتبار اولنمیوبده صاحب کشافك (الذین ینقضون
عهد الله) نظم جلیلنده بیان واختیار ایلدیکی تحقیقه نظراً هبوط مشبه بهك
ملایمی اولان تعلقه استعاره اولندیغی صورتده دخی استعارهٔ تبعیه اولور
مشبه اولان هبوط (هبطت) فعلنك مصدری اولمق ملابسه سیله تقدیراً
مذکور اولدیغندن استعاره نك جریانه منافی اولهمامشدر تعبیر

شو وجهله

شو وجهله درکه بر شیئه عود ضده تعلق وارتباط هبوطه تشبیه اولندی حیثندن
اولمسی دعا اولندی بعده تقدیرا ذکر اولنان هبوط لفظی تعلق وارتباط ایچون
استعاره اولندی بو استعاره اصلیه اولدی بوکا تبعیتله هبطت تعلقت
ایچون استعاره اولندی بو استعاره تبعیه اولدی فاضل مشار الیه ذکر تقدیری
راضی اولمدیغندن تشبیه والسلطه فی الثبوت اتحاد ایدرك بالاده ذکر اولندیغی
تعبیر ایله استعاره یی تقریر ایتمشدر (هبطت ورفاء) ترکیبی انشائیه نقل اولنمزدن
اول قضیهٔ حملیهٔ موجبه قسمندن اولوب الیك دیکی خطاب قرینه سیله
ورقادن یا تعیین ناظمك روحی مراد اولنور ایسه شخصیه ورقای مطلقه مراد
اولنور ایسه مهمله در رابطه سی محذوف اولدیغندن ثنائیه قبیلندن معدوددر
رابطه سی غیر زمانیه اولان هی کلمه سیدر لسان عربیده ذهنك شعوری بولندیغی
ایچون حذفنه مساغ واردر زبان فارسیده رابطه یا فعل یاخود مفرده (است)
جمعده (اند) ادات لریدر بعضا معطوف علیهده اداتین مذکوره نك
بری مذکور اولمغله معطوفك آخرینك کسره سیده رابطه حکمنه کردیکی واردر
چونکه لسان فارسیده اعراب یوغیسه موصوف ایله مضافك آخرینه کسره
ویرلدیکی معطوف علیهك آخری حرف صحیح اولدیغی صورتده آخرینك
ضمه سیله و او عاطفه دن لفظاً استغنا اولندیغی برده رابطه مقامنده استعمال
اولنان کسره یی اتیان صورتلرنده اعراب ویرلدیکی معلومدر لسان یونانیده

یونانیده فارسی لسانی کبی رابطه نك ذکری درجه لزومده در . هکذا السنه
عمومیه حکمیه کچمش و حکومت متمدنه نك اکثرلرنده بر موقع مهم احراز ایتمش اولان
فرانسزجه ده دخی فعل مساعد تعبیر اولنان [illegible] و [illegible] فعللری
رابطه اعتبار ایله اولنه رق استعمال اولنمقده و افعال متعدیه نك بر طاقملرنده
فعللر رابطه حکمنده قوللنلمقده در . چونکه لسان مذکورده فعلسز هیچ بر
جمله نك استعمالی یوقدر . عربیده که خبری جمله فعلیه اولان جمله اسمیه لر کبی یا خود
عند الکوفیین فاعلی مقدم ذکر اولنان جمله فعلیه لر کبی استعمال اولنمقده در یالکز استفهام
صورتنده کبی بعض محللرده فاعلك تأخیری التزام اولنمشدر . اشته قضیه نك
رابطه سی مذکور اولورسه ثلاثیه محذوف اولورسه ثنائیه اولدیغی متفق علیه در
متأخرین مناطقه نزدلرنده اجزاء قضیه ذاتاً و اعتباراً درت و متقدمین دن
بر طاقمی نسبت بین بین ی کلیاً انکار ایتدکلری و یالکز قضیه ده بر نسبت اعتبار ایلدو
موضوع ایله محمول بیننده ملحوظ اولدیغی جهتدن بر علم خارجه مطابقت
و عدم مطابقتی جهتنده بر علم کنده یه تعلق ایتدیکیچون اجزاء ذاتاً اوچ اعتباراً درت
دیکر بر طاقمی نسبت بین بین ی انکار ایتمزلر ایسه قضیه نك جزء اولدیغنه ذاهب
اولمدقلریندن اجزاء قضیه ذاتاً و اعتباراً اوچ اولدیغنه قائل اولمشلر . اجزای معقوله
حقنده ملحوظ بر اختلافدن عبارتدر . اما اجزاء ملفوظه ده اجزای ملفوظه کبی
عدده اختلاف اولنمه یه رق بالاتفاق درت جزءدن عبارت اولدیغنه قائل اولمشلردر

فقط

13 فقط اجزای علم بالاتفاق درت اولمغله برابر امام فخر الدین رازی مذهبنه
کوره تصدیق اوچ تصورله برده مقوله فعلدن اولان حکمدن عبارتدر
سائر متأخرین مناطقه یه کوره تصورات اربعه دن عبارتدر چونکه بو دورت
حکمك مقوله انفعالدن اولدیغنه قائل اولمشلردر . حکما ایله متقدمین
مناطقه تصدیق یالکز ادراکدن عبارت اولان حکمدر موضوع محمول
نسبتك تصورلرندن عبارت اولان تصورات ثلثه شطر اولمیوب شرط
اولدیغنه قائل اولمشلردر (هبطت ورقاء) ترکیبی کلامك ابتدائی
تأکیدی انکاری اقسامندن ابتدائی قسمندن اولدیغی ترکیبی ابیه تأکید ایتمامشدر
مسند الیهك حذفی موجب اولان تعیین ادعاء تعیین صون عن اللسان
صون اللسان عنه مجال انکار اخفاء عن السامع ضیق مقام مراعات استعمال
عبث دن احتراز اختبار تنبه سامع کبی مقتضیات احوالدن بر شیء موجود اولمدیغیچون
ذکر اولنمشدر . تأخیری مسندهم عامل همده اخصر اولمق اوزره حدوث و تجددی
افاده سیله برابر ازمنه ثلثه دن بریله مقید اولدیغی اشعار ایچون فعل اوله رق
ایرادی تقدیمنی اقتضا ایتدیکی ایچون بالطبع مسند الیه تأخیر اولنمشدر چونکه
اسم فاعلك حدوث افاده ایتدیکی (ما اشتق من فعل لمن قام به الفعل بمعنی
الحدوث) تعریفندن اکلاشیلور . صفه مشبهه دن ابتداءً افاده حدوث
ایتدیکی شهر بکیر و المشی النسیه ده اعتبار ارباب نحوك اعتبار اولوب ارباب بلاغتك

مسلّمی اولمدیغی ویاخود ابن حاجبک مذهبی اوزره دیکر ارباب نحو دخی اهل معانی ایله متفق

اولدقلرینی مطوّل ومختصرلری تحقیق ایتمشلردر (ذات) بالصحّ ان یعلم ویخبر عنه

ما قام بذاته رضاء صفة مفهوم نفس باطن حقیقة کبی معنالرده استعمال

اولندیغی حالده تاسی موت وقت لفظلرنده اولان تا کبی جوهر کلمه دندر

اما بورده استعمالی اسماء ستّه معتلّه دن (ذو) نک مؤنثی اولان (ذات)

ده کی تا تأنیث ایچون اولوب کلمه نک جوهر حروفندن اولان واودن عوضدر

چونکه اصلی لفیف مقرون اوله رق (ذوو) اولدیغی ایراب نحو اثبات ایتمشلردر

اسم اشارت اولان (ذا) (تا) بر ده امرأة لفظلری کبی (ذو) و (ذات)

کلملری دخی لفظلرنک غیریله (اولو) لفظیله جمعلنمشلردر استعماللری اسم

جنسه اضافتله مشروط اولدیغندن (انما یعرف ذا الفضل من الناس ذووه)

مثللی ضمیره اضافتله استعمال اولنانلرک شذوذ وتنبیه حلم ایتمشلردر بو شرط

اصل وضعنده کی معناسنه دلالتده شرط اولمیوب مقتضای وضعی اولان

افاده تصاحب بالطبع اضافتسز مفاد اولهمیه جغندن استعماللرندن نشأت

ایتمش بر کیفیتدن عبارت اولمغله دلالتده متعلقاتک ذکریله مشروط اولان

حروفدن فرقی ظاهردر (تعزّز) اضافت معنویه نک لامیه قسمندندر

مضافک اسم اولدیغی تنوین ویا نیابت اولان تثنیه وجمع نونلرندن لاجل الاضافه تجریدی

ومضاف الیهه عمومده خصوصده مساوی اولمیوب مضاف الیهدن اخص مطلق

بر کلمه سوندن انسب اضافه غیری ... [illegible]

ایله اخص اولمامقدر که مطلق اضافتک ومضافک تعریفدن تجریدی شرطی که

اضافت معنویه نک شرطیدر کافه سنه رعایت اولنمشدر مضاف الیه

نکره اولدیغندن مضافه تخصیص افاده ایتمشدر تعزّز (وعزّنی فی الخطاب) نظم

مجیدنده کی استعمالی ثلاثی مجرّددن اولکی بابی یعنی ماضیده عینی مفتوح مضارعده

عینی مضموم اولان بابدن مأخوذ اولوب تغلّب معناسنه اولور (فعززنا

بثالث) منطوقنده کی استعمالی مثللی عین صیغه ثلاثینک ایکنجی بابندن مأخوذ

اولورسه بعد الذال قوّه معناسنه بعضا (عزّ اللحم) کبی قلّت وندرت معناسنه

کلور (عزّ علینا الحال) کبی دردنجی بابدن مأخوذ اولور ایسه اشتداد وصعوبت

معناسنده استعمال اولنور غلبه وقوّت معنالری بو مقامه مناسبدر

چونکه شاه ولایت حضرتلرینک « وتزعم انّک جرم صغیر . وفیک انطوی

العالم الاکبر » کلام حکمت آمیزی وشاعر شهیر نابی مرحومک « عالم صغیر اما

عالم کبری ایله . کفهٔ میزان حقیقتده برابر کلمشوز » مقالتلری انکلری اشارتندن

انکلاشلدیغی اوزره عالم انسانی وعالم نباتی تعبیر اولنان شو نسخهٔ عجیبه نک

ابدان اقلیم ونفوس ناطقه سی سلطان والات وقواسی جنود وقوّهٔ عاقله سی وزیر

اعظم اعتبار اولنه رق شو کوردیکمز کرهٔ ارضیه بلکه بتون اجرام علویه واجسام سفلیه

قارشی بر عالم تشکیل ایتدیکی کبی (اعدی عدوّک نفسک التی بین جنبیک)

حدیث شریفیله افاده قلنان قوّهٔ غضبیه وشهوانیه نفسیه شاه مشار الیهک معنویاتنک

خصمی اعتبار اولنمقدر اسنه بناءً معنوی فرض اولنان نفس ناطقه اقلیم بدنک
اصلاحنی واولوجهله مجرّدانه التحاق وحضرت قدس ذو الجلاله موانست واشتیاقی
انتاج وقوتین سائقتین الی جهات وصلاحاتی بالتزیین اسفل سافلین ایله تعبیر
اولنان علائق بشریّه محبوس قالمسنی استنتاج ایتملریله اقلیم بدنده نائرهٔ نزاع
وجدال متمادیاً اشتعال ایتمکده ایکن توفیقات صمدانیّه به مظهریتیله روحک
غلبه سی تعزز وغلبه وقوّت وشدّتندن عبارت قلنمقدر اکه (الحرّ من ملک
النفس وهواه والعبد من ملکه هواه) سرنجه بو لبی ارواح طیّبه ربقهٔ تقیّددن
آزاده اوله رق سلطنده کسب استقلال ایتمشدر (ولا تحسبنّ الذین قتلوا
فی سبیل الله امواتا بل احیاء عند ربهم یرزقون) آیت کریمه سیله (موتوا قبل ان
تموتوا) مقالیله ارباب تصوّف بو مقامه واولوبسراره ایما بیورمشلردر. فخر انام علیه
افضل التحایا واکمل السلام افندمز حضرتلری بعض غزوتندن عودت علیه لرنده
(رجعنا من الجهاد الاصغر الی الجهاد الاکبر) نطق وحی نبویلریله مجاهدهٔ معنویّه‌یی
جهاد اکبر عنوانیله توسیم بیورملری روحک درجهٔ اهمیّتنه تلمیح لطیفدر. نفس ناطقه‌نک
بدنه تعلّقندن مقصد اصلی طلب سعادتی اولوب بو سعادتک نشانهٔ ظهوری
البته شهود انوار ربوبیّت بالاستغراق (وتبتّل الیه تبتیلا) مفادنجه ماسوی اللهدن
بشریّه منقطع اولمق وعلائق بشریّه نقیصه‌سندن تطهّر ایدرک قوس نزول
وصعودینی بالاکمال (فکان قاب قوسین او ادنی) سرّی حصولیله کمالیله مبدأیه التحاقیدن

مجرّدانه

مجرّدانه التحاق مرتبه‌سنی احراز ایتمکدن دها اهم بر عزّت ملحوظ اولمیه جغی وبو کمال حقیق
نفس ناطقه‌نک وصل اوله بیله جکنی هیچ بر وجدان صادق انکار ایده‌میه جکی
شبهه دن آزاده وارسته‌در. چونکه اصل عزّت عدم احتیاج واستغناده اولوب
بونک کمالی ایسه (ان العزّة لله جمیعا) منطوق لطیفی مقتضاسنجه الحق ذات
اجلّ واعلی حضرتلرنده تحقق ایتدیکنه مبنی نفس ناطقه حضرت قدسه قرب معنوی
ایله تقرّب ایتدکجه بالضروره افتقارینک ده تناقص ایده جکی واولوجهله ماسوادن
استغنا ثمره‌سی المشهوره کلمله عزّتنک تزاید ایده جکی وارسته قید اشتباه‌در
مولانا جلال الدین الرّومی قدّس سرّه السّامی حضرتلرینک اشبو شعرلری اشارت ایلدکلری
مزاج. احتیاجست احتیاج جست احتیاج. مقالاتلری ده قهرمان روحک
افتقارسیّه سیله روباه مزاج اولدیغنک اولورلکه بر تمثال بر اعت تمثالیدر (وتمتّع) ده‌کی
واو عاطفه‌در. تعززایله تمتّعک خیالده تغایرلری حسبیله خیالی وبا ایلکلرینی
مستلزم اولملری جهتیله عارضکری اولان لازمیت ملزومیت اعتبارلریله متضایفین یا خود شبه متمایز
اولدقلرینه مبنی وهمی اولان جامعکری مشتمل اوله رق عطف المفرد علی المفرد
قبیلندندر. ترتیب تعقیب مهلت معنالرینه دلالتی بولنمه رق مطلق جمعه بلا شرط شئ معناسنه اولان
موضوعدر. معانی مذکوره‌نک متعاطفین میانه‌لرنده نفس الامرده تحققی
ماهیّت لا بشرط شئ معناسنه اولان مطلق جمعه موضوع واوایله عطف اولنمرینه
منافی اولمیوب قدر مناسبتک حجت انفکاکنده سعی صفادن بدأ ایتمه‌نک

وجوبی (ان الصفا والمروة من شعائر الله) نظم مجیدنده کی واودن مأخوذ

اولمیوب (ابدؤا بما بدأ الله) حدیث نبویسندن مستفاددر (تمتّع

برشیئك امور عبرلایقه دن توقیسی دیمکدر . تعزز ایله تمتّع تفعّل بابنك

تكلّف اتخاذ تجنّب عمل مکرّر معنالری استفعال مطاوعت تفعیل بابلرندن

مطاوعت معناسنی ملبس بوراده مناسبدر .⁹ بوبیتده ذکر اولنان مفرداتك وضعلرینه

کلنجه (هبطت) فعل اولوب تحقیقی جمهور مذهبنه کوره ماده‌سی اعتباریله وضع شخصیك

وضع وموضوع لهی عام اولان قسمندن اوله‌رق حدثه وهیئت افرادیه‌سی اعتباریله

وضع نوعینك وضع وموضوع لهی عام اولان قسمندن اوله‌رق ازمنهٔ ثلاثه‌نك

برینه کذا هیئت افرادیه‌سی اعتباریله وضع نوعینك وضعی عام موضوع لهی خاص

اولان ومخترع متأخرین محققین قسمندن اوله‌رق اوچ زمانك برنده فاعل ما

یاخود فاعل معینه نسبته موضوعدر اوضاعك تعددی جهتیله مفرد اولان

فعلك تفصیلا معناسنه دلالتده بر بأس یوقدر . دال ومدلول متعدد

اولدیغی ایچون مرکّب اولمسی وارد خاطر اولور ایسه شیخ ابن سینایه کوره لفظ

اصوات مکتنفه دن اولمغله هیئتك لفظ اولماسی جمهوره کوره ماهیتلر ایله

قائم کیفیتدن عبارت ایسه اعراض سیاله دن اولدیغی جهتله مرتّب فی السمع

اولماسی جهتیله مرکّب اولمسی لازم کلمز کذا مدلولاتك اختلافی کبی دوالك دخی اعتبارا

مختلف اولدیغندن استتباعده لازم کلمز چونکه اشتراکك تحققی مدلولاتك

اختلافیله

فعل نبیدن یاخود

⁹ معطوف ایله معطوف علیه ذات لفظده [illegible] اولندقده [illegible] نوع تخصص [illegible]

مرجع ذکر [illegible] موجود اولدیغی [illegible]

اختلافیله برابر دوالك اتحادینه متوقفدر اسنه بو تحقیقدن اکلاشلدیغنه نظرا

فعل ایچون اوچ وضع تحقق ایدر که بری ماده‌سنه ایکی‌سی هیئتنه نظرادر

بوکا کوره تضمن بدون المطابقه تحقق ایتمیسی جهتنده که دغدغهٔ مشهوره ساقط اولور

فاضل عصامنك تحقیقنه نظرا نسبت معناء فعلدن خارج اولوب جمله اسمیه‌ده که

نسبت نصل هیئت ترکیبیه‌نك مدلولی ایسه فعلده دخی کذا هیئت ترکیبیه‌نك

مدلولی اولمغله فعلك مدلول مطابقیسی مستقل اوله جقندن او دغدغه‌دن خلاصه

تخلیص کمی بیان ایدلمش اولور هکذا فاضل مشار الیهك دیکر بر جلده که تحقیقنه

کوره رئیس عقلا ناظم نحریر ابن سینانك دلالتده ارادهٔ شرط ایلدیکنه استنادا فعل

بدون الفاعل ذکر اولندیغی صورتده زمان منفهم اولور ایسه مراد اولمدیغی ایچون

مدلول اوله مزکه حتی تضمن بدون المطابقه‌نك تحققی لازم کله ده او سؤال مشهور

وارد اوله . محقق شهیر عبد الحکیمك تحقیقنه کوره فعلك بدون الفاعل استعمالی

مسلّم اولمدیغندن فعلك هیئته معروض اولان ماده‌سی حدثه وهیئتی هم زمانه

هم نسبته دال وموضوع اولمسی حقنده جمهورك بیان ایلدیکلری مسلکدن ظاهرندن

عدوله حاجت قالمقسزین اواعتراض مندفع اوله جغی شبهه‌دن وارسته‌در

(هبطت) ورفاء ایله ترکیبندن حاصل اولان هیئت ترکیبیه‌ده اوچ مذهب بیان

اولنمشدر . برمذهبه کوره هیئت کلمه اولمغله برابر کلامك جزئیدر کلامه لفظ اطلاقی

اکثر اجزاسی اعتباریله‌در . برمذهبه کوره کلامك جزئی دکلدر بلکه شرطیدر کلامه لفظ اطلاقی

بو دفعه تمام اجزاسی جمله سیله در. بر مذهبه کوره لفظ حقیقة یاحکما اصالة یاخود تبعا
انسانك تلفظ ایتمسی شانندن اولان شیئه ایله تعریف ایدلدیکندن هبطك
کلامدن جزؤ اولمغله تمامیله اجزائه کلامه لفظ اطلاقنه منافی یوقدر. مادۀ هبوطه بر مبدأ
بر ده منتهی یه لزومنه مبنی (من) و (الی) ایله صله لنمسی مقتضای استعمال اولدیغندن
هر ایکیسیله ده بو بیتده صله لنمش ایسه ده مبدأنك منتهی دن مقدم اولمسنه
نظرا مقتضای ظاهر (هبطت من المحل الارفع الیك) صورتنده کلمسی
اقتضا ایتمکله برابر مولاك مخاطبه منتهی اولدیغی ناظمه تخریجه اهم اولدیغندن
مقتضای حال غیر ظاهر جهتی التزام اولنمشده (الیك) تقدیم اولنمشدر یاخود
بر شیئك تقدیم و یا تأخیری و غیر منصرفك انصرافی و مؤنثك تذکیری و عکسی
و مضاف ایله مضاف الیهك میانه لرینك فصلی تجویز لری بر طاقم خواص و برابالی
جامع اولان ضرورۀ شعریه دن اولمسی تقدیم اولنمشدر. تاء تأنیث الی کاف
خطاب من لام تعریف لازم الاضافه اولان ذات واو عاطفه که مستقلات
بیت مذکورده رحمایه سنك وضعی متقدمین مسلکنه کوره وضع تشخیصك
وضع و موضوع لهی عام اولان قسمندن اولوب جزئیاتنده استعمالی مشروطدر
مجازات متروکة الحقائق لازم کلمسون ایچون محققین متأخرین بو مسلکی ترك ایله وضع
تشخصی ایچون وضعی عام موضوع لهی خاص عنوانیله بر قسم آخر اختراع ایدرك حروف
مضمرات موصولات بعض ظروف اسماء اشارات وضعك بو قسم مخترعی قبیلندن
عدّ

عدّ ایتمشلردر (هبطت) فعلی ایله الی من لام تعریف ایکی قسمی متفق علیه
و ایکی قسمی مختلف فیه اولان مبنی اصلك متفق علیه قسملرندندر چونکه دیکر قسملرندن
امر بغیر اللام بصریون ایله کوفیون میانه لرنده و جمله برکوی ایله ابن حاجب بینلرنده
مختلف فیهدر سکون اوزره مبنی اولانلر اصالتا و فتح اوزره مبنی اولانلر خفتة
بناء در. کاف خطاب مبنی عارضدندر. مبنی اصله مشابهت یا موقعنه واقع اولمق
یاخود به اولانك موقعنه واقع اولمق و یا موقعنه واقع اولانه مشابه اولمق و یا مبنی اصلك معناسنی
متضمن اولمق و یا مبنی اصله مضاف اولمقدن عبارت اولان مناسبات ستهدن
مشابهت مناسبتی موجوددر. چونکه خطاب ایچون اولمغله مجازا حیثیت خطابیتی متعلقاته محتاج
اولان حرفه و یا لفظا و معنی حرف خطاب اولان کافه مشابهتی محققدر. محلا ارفع لفظلرینك
وضعلرنده وضع نوعینك وضع و موضوع لهلری عام اولان مشتقاتك وضعلری
کبیدر. اشبو مطلع قصیده بحر کاملك « و کملت لا احد یفوقك فانتهج . طرق السیادة
فی علوك واستو » بیت اساسیله اشارت اولنان و عروض و ضربی سالم عدّ
اولنان عروض اولسنك ضرب اولدیغندر اساس اتخاذ اولنان بو بیتك صدری
مقامنده ذکر اولنان (و کملت) لفظی بحر کامل اولدیغنه و عروضی محلنده ذکر اولنان
(فانتهج) لفظنك جیمی عروضك اوج اولمسنه و ابتداسی مقامنده کی (طرق)
لفظنك طاسی طقوز ضربی حاوی اولدیغنه و ضرب موقعنده کی (واستو) لفظنك
واوی اجزاء سته تفاعیلدن مرکب اولدیغنه دال اولمغله بو بحردن اولان اشعار

متأخرینه جوابا العالم مذکوره نك
جزئیات مزبوره ده استعمالی
من حیث خصوصیات الجزئیات اولمیوب
بلکه معانی کلیه نك افرادی اولدقلری
حیثیتدن اولدیغندن مجازات
متروکة الحقائق لازم کلمیه جکی
متقدمین طرفندن بیان
و افاده قلنمشدر صحح

عربیه التی جزؤدن زیاده یه شامل اولمامسنه جفنی مشعردر بنا، علیه ناظم تحریر بو قصیده یی
مسدس الاجزا اوله رق ایراد ایلمشدر مطلعنک جزؤ ثالثی بولنان عروض مضمر ایکن
علت اولمیوب زحاف اوغرامش اولدیغندن عروضی سالم اولمسنه ضرر ویرمامشدر
اجزا، تفاعیلدن متفاعلن جزؤنی اضمار زیلان ثانی متحرکک اسکانیله مستفعلن
صورتنه کیره بیلور فقط مستفعلن جزؤنک متفاعلن حالنه اوغرامسی مساغ اولمدیغندن
بحر کاملدن اولدیغنه حکم اولنمشدر حتی بحر بتول فاطمة الزهرا رضی الله تعالی عنهانک بر
مرثیه نبی ذیشان علیه صلوات الرحمن ده انشاد بیوردقلری « صبت علی مصائب لو انها
صبت علی الایام صرن لیالیا » بیتی ده مستفعلن ایله ایکی متفاعلن وزنلرینی مشتمل
اولمسنه مبنی بحر رجزدن عد ایدنلر عروض اندلسی شارحلری وفوائد ضیائیه شرح شواهد صاحبی
تخطئه ایدرک بحر کاملدن اولدیغنه قائل اولمشلردر بحر کاملک عروض اولی وضرب اولیسی
ضرب سادس سابع ثامننه زحافات احیدن اضمار لاحق اولدیغی ولاحق اولان زحافلردن (خزل)
قبیح (وقص) صالح (اضمار) مقبول اولدیغی ارباب عروض بیان ایتمشلردر مذهب
علمای قوافیدن امام خلیل مذهبی مختار اولوب او مذهبی ابن جنینک تخریجنه کوره مطلع
مذکورک قافیه سی (تمنع) دکی میمک حرکه سندن وابن قطاعک تخریجنه نظرا
نفس میمدن ابتدا، وکسره عینک اشباعندن حاصل اولوب وصل اطلاقی اولنان یاده
انتها ایدرک مطلقه متدارکه وبلا خروج موصوله قبیلندندر وکلندده عیوب قافیه دن
عد اولنان نقیصه لردن بر شی موجود دکلدر **خلاصة مآلی** ناظم تحریر ذاتنه

خصوصا

18 خصوصا بلکه بتون ابنای نوعنه خطابا بیورلرکه ای افراد بشر قبل التعلق بالابدان
اوصاف ردیه دن عاری وحجاب تعلقات بشریه دن بری عزت وغلبه صاحبی اولان
روح سلطانی ونفس انسانیه سکا تعلق ایلدی وحضرت قدس وعالم ارواحدن نزول
ایدرک جسمکله ارتباط ایلدی دیمکدر

مَحْجُوبَةٌ عَنْ كُلِّ مُقْلَةِ عَارِفٍ ۝ وَهِيَ الَّتِي سَفَرَتْ وَلَمْ تَتَبَرْقَعِ

(محجوبه) یا ستر معناسنه اولان حجابدن مأخوذ مستوره معناسنه در یاخود
ارباب فرائضک حجب حرمان وحجب نقصان ناملریله اصطلاح ایلدکلری معنانک
مأخذیدر (له حاجب عن کل امر یشینه . ولیس له عن طالب العرف حاجب)
بیتنده وقوعی کبی منع معناسنه اولان حجبدن مأخوذ ممنوعه معناسنه در وانقطاع نوع
اولوب ورقاء نک صفت ثانیه سی مادحه ومخصصه سیدر ظاهرده عملنک
مصغر موصوف اولمامق شرطی عدمیله مبتدا موصوف ذی الحال نفی استفهامدن برینه
اعتماد شرطی وجودیسی بولنمامش ایسه ده شرطک وجودی مشروطک وجودینی مقتضی
اولمدیغنه مبنی ورقایه راجع ضمیر مستترده عمل ایتمشدر وضمیرک استتاری جائز اولان
مواضع ثانیه دن غائب مفرد قبیلندندر (عن) حروف جاره نک مرکبات ثنائیه قسمندن
اولوب محجوبه لفظنه متعلقدر بعد ومجاوزت معنالرینی حاوی اولهرق مجاوزتک
شق اول ثانیدن تجاوز وثالثه وصول یاخود عدم وصول یاخود اول ثانیدن تجاوز
ایتمیوب ثالثه وصول اقسام ثلثه سندن قسم ثانیسی مراددر (کل) معرفه یه

ویا کلهم کبی جمع معرفه یه صح

مضاف اولورسه جمیع اجزاسنه یا مقتضی اولورسه جمیع واحاطهء افرادیچوندر ربما.
علیه (کل الرمان مأکول) ترکیبی معنا سقیم (کل رمان مأکول) قولی مستقیمدر اضافتسز
استعمالی مقبول اولمدیغندن مضاف الیهی بولنمیان محللرده تقدیر ایله مضاف الیه
کوزه دلمکده در حتی معارفدن معدود اولدیغنه قائل اولان بولنوب جهت تعریفی
اضافت مقدره دن نشئت ایدرک دائمی صورتده معرفه اولدیغنه حکم ایمکله (الکل
اعظم من الجزء) کبی معرف باللام اوله رق استعمالی لحن اولدیغنه ذاهب اولمشدر
(مقله) انسان العین تعبیر اولنان کوز بکندن عبارتدر مقتضای ظاهر (عین مقله
کل عارف) دینلمک ایکن مقله نک احاطه وشمولی عارفکده احاطه وشمولنی موجب
اولمسی ملاحظه سیله (کل قلب منکسر) نظم جلیلنک تعبیرنده بیان اولنان وجوهدن
بر توجیهه کوره افاده اولنان نکته یه محمولا مقتضای حال غیر ظاهر اوزره ایراد اولنمشدر
(کل مقله ناظر) نسخه سی مقامه دها انسبدر (کل) کلمه سنک مقله یه (مقله) نک
عارفه اضافتلری لامیه در (عارف) عرفان ویا معرفتدن مأخوذدر عرفان یا علمه
مرادفدر یاخود علم کلیاتده عرفان جزئیاتده یاخود عرفان بسائطده علم مرکباتده
مستعملدر (علم الله) ترکیبی صحیح (عرف الله) ترکیبی سقیم اولمسی فرق دائیسی
تفرعاتندندر کذا (علمت الله) دینلیوب (عرفت الله) دینلمسی فرق مانیک
تفرعاتندندر (عرفان جهل ایله مسبوق اولوب علم اویله مسبوقیتی اقتضا ایتمامسیله دیبارده
تفریق اولنمشدر عارف شول ذات محموده اطلاق اولنور که (من عرف نفسه فقد عرف ربه)

سرجه

19

سرجه کندی نفسنک رب اولمدیغنی اکلامش و (انا من اهوی ومن اهوی انا .
لیس فی المرآة شیء غیرنا) کذا (سبحانی ما اعظم شانی) و (لیس فی جبتی سوی الله)
کبی بدایت وسط مکاشفه ده ایراد اولنمش شطحیاتنک حقیقتنه واقف اوله رق
حلول اتحاد زندقه سندن رهایاب اولمش و (کل شیء هالک الا وجهه) سرینی عیانا
مشاهده ایتمش و (الآن کما کان) سرینه واقف اوله رق (بی یسمع وبی
یبصر وبی یبطش) حدیث قدسیسی ایله (وما رمیت اذ رمیت ولکن الله رمی) نظم
جلیلنک اشارات لطیفه سندن مستبان اولان قرب نوافل وقرب فرائض
درجه لرینی بالاحراز مقام جمع الجمعه واصل اولمش و وحدت وجوده ذاهب اولان
ارباب حقیقتک بیانی اوزره اشیانک مظاهر اسمائیه و اعیان ثابته و حضرات
خمسه ایله تعینات اسرارینی کشف ایتمش و شیخ اکبره کوره اشیا و تعیناتی تنزلات وجود
بیلمش و مجدد الف ثانینک کشفنه نظرا نقطهء جواله دن متحصل دائرهء موهومه کبی عالمی مرتبهء
وهمده وجود بی بود ظن ایتمش و اولوالعزم همتیله حقیقتنه کندیه تجلی ایدرک کواکب ملکوتک انوار
استتاری حصولیله کلمشکن وشیوع انوار الهیه ده بالاستغراق (کلمینی یا حمیرا) ویدن السنده
حیرت دردن بیر دنی قابلامش و (حکمت دنیا وما فیها بیلن عارف دکل . عارف
اولدر بیلمیه دنیا وما فیهایی اندر) مضمونیله اشارت اولنان مقام تحیره ایرمش اوله (هی)
ضمیر مرفوع منفصل اولوب ذرقایه راجعدر بصریون یایی جوهر کلمه دن معدود ایله فتح اوزره
بناسنه قائل کوفیون اشباع کسره هاایچون کتورلدیکنه جازم اولدقلرندن کسره اوزره

نباسنه حکم ایتمیشلردر « وفی اختیار لایجوز المنفصل . اذا تأتی ان یجیئ المتصل » قاعده‌
نحویه‌سی مقتضاسنجه اتصال متعذر اولمدیغی موقعده انفصال جائز اولمیه‌جغنه
مبنی اتصالک تعذرینی موجب اولان عاملک معنوی ومحذوف اولمسی
وضمیرک الا اداة حصردن صکره واقع اولمسی یاخود عاملک اوزرینه تقدم ایتمسی
ویا من هی لهمک غیری اوزره جاری اولان صفتک کندیسنه اسنادی خصوصاتندن
عبارت اولان اسباب انفصالدن عاملک معنوی اولمسنه مبنی منفصل
کلمسیدر (التی) اسم موصولک مفرد مؤنثی در محلا مرفوع مبتدأ اولان هی
لفظنک خبریدر لام تعریف زائد اولوب بحسب الظاهر صورتا نکره ده اولان (التی)
معارفه صفت وقوعنده قبل تعمیق النظر نکره‌نک معرفه‌یه صفت وقوعی لازم کلمسون ایچون
بلا اداة معرفه اولان ضمائر واسماء اشاره‌یه بیرده اولان اسماء موصوله‌یه دخی لام تعریف
ادخال اولنمشدر یاخود ادات ایله معرفه اولوب النجم الصعق کلمه‌لرنده علمیتک رمزینی
محافظه ایچون لام تعریف لازم کلدیکی کبی بونلرده ده لزومی التزام اولنمشدر (سفرت)
فادن باشمغی آچدی معناسنه اولان (سفرت المرأة قناعها) کلامندن مأخوذ
وکشف وظهور معناسنه اولان سفردن مشتقدر وفعل ماضی مفرد مؤنث
صیغه‌سیدن اولوب فاعلی تحتنده مستتر ورقایه راجع ضمیردر فعل مع الفاعل جمله فعلیه
خبریه اولوب اسم موصولک صله‌سیدر مذهب صحیح نحاة اوزره اعراب یالکز
موصولک اولوب صله‌نک اعرابدن حظی یوقدر ابتدائیه صله شرطی غیر جازمه

یاخود قسمه

یاخود قسمه جواب اعرابدن حظی اولمیان جمله‌یه تابع اعرابیه استینافیه اقسام
سبعه‌سندن عبارت اولان اقسام جمل غیر معربه‌دن صله قسمندندر (ولم تبرقع)
ده‌کی واو عاطفه در ذات ویا صفه ویاخود نیتده جمع ایتمک فوائدلرندن
متعاطفین جمل اولدقلرینه نظرا نیتده جمع اولنمشلردر جمله‌لرک ثبوت نفس الامریه
عقلی اولدیغندن واوک ادخالی سببیله ثبوت وضعیله‌ده تأکید ایدلمشدر
(لم) بر فعلی جزم ایدن عوامل سماعیه‌دن اولوب جحد مطلقه موضوعدر (لما)
کبی داخل اولدقلری مضارعک معناسنی ماضی‌یه قلب ایتدکدنصکره ماضینک نفینی
افاده ایدرلر (لم) ادات شرطه مقارنتی جائز اولمدیغندن وسنتکیه جزم اولنان فعلک
استغراقنی افاده ایتمدکده ومنفیسنک حاله قریبتی شرط اولمامقده کذلک منفیسنک
متوقع اولمیوب حذفیده جائز اولمامقده لمادن تفریق اولنمشدر (تبرقع) فعل
مضارع مجزومدر فقط ضرورت قافیه‌دن ایچون حرکه‌لنمشدر (لم یکن الذین) نظم
جلیلنده واقع (یکن) کبی جزمی تقدیریدر تبرقع نسوان طائفه‌سنک تستر ایدوب
نقابلنمک معناسنه اولمغله (سفرت) فعلی کبی ورقایه راجع ضمیره اسنادی
مجاز عقلیدر چونکه تسبیح وجود موضوع اقتضا ایتمدیکندن تبرقعک ورقایه سببا
اسنادی حقیقتی لحظ اولنور ایسه نفی صورتلری حقیقی ومجاز اولمدیغی اثبات
صورتلرینه تابع اولدقلرندن صورت اثباتده ایسه ورقانک تبرقعله اتصافی جائز
اولمدیغنه مبنی ماهو لهمک غیرینه اسنادی قلنمش اولان (انبت الربیع البقل) ترکیبی

کبی مجاز عقلی قبیلندن اولمشدر یاخود (فاذاقها الله لباس الجوع والخوف) نظم
جلیلنده واقع لباس لفظی کبی استعاره بالکنایه ده مشبهک لفظ موضوع
لهنه احضاری واجب اولمدیغی مسلک تحقیقه نظرا ورفاء لفظیله احضار
اولنان نفس ناطقه بو دفعه ده مخدراته تشبیه اولنه رق سکاکینک مجاز عقلیلرده کی
مسلکنه اتباع اولنوبده استعاره مکنیه اولمسیده تجویز اولنه بیلور استعاره
مکنیه ده عصام مسلکی مذهب صاحبلوریدر مذهب بولنوب خطیب وسعدالدین
غیری مذهبلره نظرا لفظک قسمی اولان مجازدن الیه خطیب مذهبنه کوره تشبیه
مضمر فی النفسدن عبارتدر سلف مذهبنه کوره استعاره مکنیه لفظ مشبه به در
لفظا مذکور دکل الیه ملایمنک ذکریله کندیسنه رمز اولندیغندن مذکور حکمنه تنزیل
اولنمشدر تعبیری شو وجهله تقریر اولنور که ذهنده نفس ناطقه عنوندن استعاره
مخدراته تشبیه اولندی جنسندن اولمق ادعا اولندی بعده لفظ مستعار
طی اولندی استعاره مکنیه اولدی بعده مشبه بهک ملایمی اولان سفر وعدم ترفع
مشبهه اثبات ایله مشبه بهه اشارت اولندی بو اثبات استعاره تخییلیه اولدی
خطیبه کوره تعبیری ذهنده نفس ناطقه استتار مخدراته تشبیه اولندی
بعده مشبه بهک ملایمی مشبهه اثبات ایله مشبه بهه رمز اولندی او تشبیه
مضمر فی النفس استعاره مکنیه او اثبات استعاره تخییلیه اولدی سکاکی یه
کوره تعبیری استتارده نفس ناطقه مخدراته تشبیه اولندی جنسندن اولمق

ادعا

ادعا اولندی مخدرات ایچون ایکی فرد حاصل اولدی بری متعارف بری غیر متعارف که
نفس ناطقه در غیر متعارفه راجع اولان هی ضمیری حالا ذکر اولندی حقیقه نفس
ناطقه ادعاء مخدرات مفهومی مراد اولندی بو استعاره مکنیه اولدی بعده قوه
واهمه نک اختراع ایلدیکی سفر وعدم ترفع مخیل سفر وعدم ترفع محققه تشبیه
اولندی جنسندن اولمسی ادعا اولندی بعد التشبیه والادعا سفر وعدم ترفع
محقق ذکر اولندی سفر وعدم ترفع مخیل مراد اولندی بو استعاره تخییلیه
اولدی امام سکاکی یه کوره استعاره مکنیه لفظ مشبهدن عبارتدر چونکه
استعاره مجازک قسمی اولوب مجازک تعریفنده کلمه مأخوذ اولدیغندن استعاره
کلمه اولمق لازم کلدیکنه واستعاره مکنیه ده مشبه به متروک اولدیغندن لفظ
مشبه به استعاره نظریله اطلاق تجویز اولنه میه جغنه مبنی جمهور مخالفتیله لفظ مشبهک
استعاره اولدیغنه قائل اولمشدر بو توجیهه کوره استعارهنک ما وضع لهنده
استعمال اولندیغی جهتله قوم طرفندن سکاکی علیهنه اقامه اولنان شنوانه فارسی
سکاکینک اختراع ایلدیکی موضوع له حقیقی موضوع لهنا ویلی بکده اصولا موافق
اولمدیغنه بنا، قال عصام استعاره مکنیه یی تشبیهه متعلق منقرعاتندن قلوب
استعاره یی اجرادن صکره کلامی طرق ثلثه اداتنک کنایه قبیلندن قلمسی حسبیله
مذاهب ثلثه اربابی علیهنده ایراد اولنان اعتراضات وتشنیعلردن تبری ایتمشدر
تعبیری شو وجهله تقریر اولنمشدر که نفس ناطقه کوزدن استتاره مخدراته تشبیه

بعده مرتبهٔ تشبیه قلب اولنه رق لاجل المبالغه مخدّرات استتاره نفس بالحقه یه تشبیه
اولندی حتی سندن اولمسی ادّعا اولندی بعد التشبیه والادّعا نفس بالحقه یه راجع
هی ضمیری حکما ذکر اولندی مخدّرات مفهومی مراد اولندی نفس بالحقه مخدّرات
ایچون استعاره اولندی صکره کلام نفس بالحقه نک کمال استتارندن کنایه قلندی
بو استعاره مکنیه اولدی بعده مشبه به اصلینک ملایمی اولان سفر و عدم ترفع
مشبه اصلی اولان نفس بالحقه یه راجع ضمیره اسناد اولندی بو استعاره تخییلیه
اولدی تقریرات سالفه دن مستبان اولدیغی اوزره تخییل نزد سکاکی ده مجاز لغوی
سلف خطیب عصام مذهبلرنده مجاز عقلی قبیلندندر سعددن یالکز زمخشری مذهبنده
هم ابانده مجاز هم ده مشبه ایچونده بر ملایم بولنمسی ممکن اولان محللرده مجاز لغوی تجویز
اولندیغی (ینقضون عهد الله) نظم مجیدینک تفسیرنده بیان اتمشدر ظهور نفس
بالحقه یه ملایم فرض اولندیغنه نظرا تخییل نوع وجهله تعبیر اولنور که ظهور نفس بالحقه انکشافه
سبب اولمده عدم ترفعه تشبیه اولندی حتی سندن اولمسی ادّعا اولندی بعده
عدم ترفع تقدیرا ذکر اولندی ظهور مراد اولندی بو استعاره اصلیه اولدی
بو استعاره یه تبعیة ظهوردن ظهرت مشتق قلندی عدم ترفعدن لم تترفع
مشتق قلندی لم تترفع ظهرت ایچون استعاره قلندی بو استعاره تبعیه
اولدی تعبیرات مذکوره استعاره نک علمیه اولدیغنه نظرا تقریر اولنمشدر عملیه سنده
بو کا مقیس اولنه بیلور بو بیتده (محجوبة) ده مسند الیه اولان حاجب ذات وجیدن

عبارت

عبارت اولمغله تعیین ایتدیکنه یا خود مقصود متکلم ذکرینه تعلق ایتمدیکنه بنا حذف اولنه رق
مفعولی اولان نفس بالحقه محلنه اقامه اولنمشدر چونکه بلا نائب فاعلک حذفی وضعنده
اقتضای فاعل ماخوذ اولمدیغی ایچون یالکز مصدره مخصوصدر فاعل مقامنه قیامده معمولاتک
اجتماعی حالنده مفعول به موجود ایسه نیابته تعیین ایده جکی بولنمدیغی صورتده علمت
بابنک مفعول ثانیسی اعلمت بابنک مفعول ثالثندن کذلک مفعول معه ایله بلا لام
مفعول لهدن ایسه معمولات سائره نیابتده متساوی الاقدام اولوب فقط اعطیت
بابنک مفعول اوّلی ثانیندن اولی اولدیغی ناطق اولان قاعدهٔ نحویه یه نظرا مفعول به
بوراده موجود اولدیغندن نیابته تعیین ایتمشدر (وهی التی سفرت) جمله سنده
اصل اولان ذکر اولنوب عدولی مقتضی بر نکته نک بولنمامسی تسجیل انکاره عدم مجال
(اصغا مطلوب اولان)
استشهاد محلی الطباب سامعک غباوتنه تنبیه زیادهٔ ایضاح وتقریر احتیاط اظهار
تعظیم یا اهانت ذکریله تبرک یا استلذاذ کبی مسند الیهک ذکرینی موجب مزایادن
یا عدولی مقتضی بر نکته نک فقدانی یا زیادهٔ ایضاح یا استلذاذ نکته لرینه مبنی
مسند الیه ذکر اولنوب که اصل اولوب تاخیره عدولی مقتضی بر نکته نک عدمی
خبرک ذهن سامعده تقرری تعجیل مسرت یا مسائت خاطردن زائل اولمدیغی
یا خود کندیله استلذاذ اولندیغی ایهام تعظیم و یا تحقیر ایهام مسندک مسند
الیهدن صدوری علی سبیل الاستمرار اولدیغنی اشعار خبر فعلی ایله تخصیص کبی
نکت و مزایادن تاخیری مقتضی بر نکته نک فقدانی وایهام استلذاذ و تعظیم طریق

الاستمرار مسند ایله اتصاف نکته‌لرینه مبنی تقدیم اولنمشدر اتم فائده‌یی افاده ایچون
معرفه اولهرق ایراد اولنوب مقام غیب اولدیغندن ضمیر غائبله ایراد اولنمشدر (لم ترفع
سفرت) جمله‌سنه واو ایله عطف اولنمسی معطوف علیه‌نک اعرابدن حظی اولمیان جمله‌لردن
بولنمسیله برابر معطوفه اعطاسی مقصود اولمیان برحکم ایله مقید اولمدیغندن
کذلک فصلی موجب اولان کمال انقطاع بلا ایهام شبه کمال انقطاع کمال اتصال شبه
کمال اتصال بینلرنده بولنمدیغندن وصل اولنمشدر وصلی مقتضی اولان کمال
انقطاع مع الایهام ایله توسط بین الکمالین قسمندن توسط بین الکمالین
قبیلندن بولنمغله اشبو جامعه محتاجدر مسند الیهلری متحد فی التصور مسندلری
اولان سفر ایله عدم ترفع عارض اولان لازمیت ملزومیت یاخود خصوص عموم اعتباریله
لازم ملزوم یا اخص اعم اولملرندن بامتناع تلبسی جامع عقلیدر (وهی الّتی سفرت ولم ترفع) جمله‌سی
بالضابک ایضاح بعد الابهام ذکر خاص بعد العام نکته تکریر ایغال تذییل تتمیم اعتراض
تکمیل واحتراس اقسامندن احتراس قبیلندندر که گویا روح عیوندن محجوبه‌در دیلمسیله
تحقق ووجودی مستور اولمق شائبه‌سی توهم اولنمغله او ایهام بو جمله ایله دفع اولنمشدر بو فاکوره
واو ابتدائیه‌در ایغال شعره تخصیص ایتمیان مذهبه کوره (اتبعوا من لا یسئلکم اجرا وهم مهتدون)
نظم جلیلنده واقع (وهم مهتدون) جمله‌سنک واو ایله مصدر اولمسی ایغال اولمسنه
منافی اولمدیغی کبی مبحوث عنه اولان (وهی الّتی) جمله‌سنده واو ایله تصدیر اولنمسی احتراس
اولمسنه منافی دکلدر اعتراضیه‌نک نکته‌سنی تعمیم ایدوب آخر کلامده وقوعنی تجویز ایدن

مذهبه

مذهبه کوره واو کذلک اعتراضیه اولمسیده جائزدر واوی استینافیه معانیه عد ایدوبده
سؤال مقدره‌یی عند السکاکی واقع منزله‌سنه یا سؤال کندندن نشأت ایدن
(هبطت ورقاء محجوبة) جمله‌سنی عند الخطیب سؤال منزله‌سنه تنزیل ایدرک جواب
سؤالدن انفصال ایتدیکی کبی بو جمله‌ده انفصال ایدرک واوی عاطفه اعتبار اولنمشدر
جمله استینافیه عد اولنمشدر واستینافک اقسام ثلثه‌سندن حکمک سبب مطلقیله
سبب خاصنک غیرندن سؤال قسمندن در (قالوا سلاما) قبیلندن اولمقدر
دنیا بکلده بعید دکلدر محصل جواب شو ایله دیمک اولور که عیون ابصار ایله مرئیه دکل
ایسه‌ده وجود وتحقق حسبیله مکشوفه اولوب جهت استتار ایله صورت انکشافی امرین متغایرینه
مبنی اولمسندن تنشی محجوبیتک انکشافه منافاتی یوقدر فقط ناظمک عارفیتی عدم
ابصار ایله تخصیصی عارفینک غیر لسنک جواز رؤیتنه مبنی دکل بلکه عارفیدن استتاری
غیردن استتارینی طریق اولویتله مستلزم اولدیغندن ایرو کلمشدر بو تقریر اقلا ایدیدن یعنی
اوزره انکشافک وجود وتحقق روحه حمل اولنمسی ماهیتی حسبیله معلوم اولمامسی
حکمته مبنیدر تعزز وتمنعله اتصافیده انکشافک اوصاف و وجودی جهتیله اولدیغی
ایمادن خالی دکلدر چونکه نفس ناطقه‌نک ماهیت مخصوصه‌سنی ادراک یا هیچ ممکن دکلدر
یاخود قوه قدسیه اربابنه مخصوصدر (ویسئلونک عن الروح قل الروح من امر ربی)
نظم جلیلنک تفسیرنده روح جناب عالم السر والخفیات حضرتلرینک امرینه منقاد
ومأمور در تعریفنده بو قدردن زیاده‌یه مساغ شرعی یوقدر دیه مفسرین عظام افندیلرمزک
وفطارلرکی ابطالدر

ایتدکاری تفسیره نظراً ماهیتك معلومیتی ممکن اولوبده تعریفنك انتهاسیه اذن شرعی
بولنمدیغنی اکلاتمشلر. فقط حجة الاسلام امام غزالی نك آیۀ کریمۀ مذکوره‌یی تفسیرده
روح عالم امردندر عالم خلقدن دکلدر دیه افاده سنه باقیلورسه روحك کنهیله
تصوری طوق بشردن خارج اولدیغنی اکلاتمشلر. واجب الوجود ایله مجرداتك حقایقی
ادراك اولنه میوب «العجز عن درك الادراك ادراك. والبحث عن سر ذات الله اشراك»
مفادنجه اظهار عجزدن بشقه برطریق تنسب ایده‌لمدیکی کبی روح حقنده ده سکوت اولنمق دها
مناسبدر. علمادین رحمة الله علیهم اجمعین حضراتی طرفندن حقیقت نفس ناطقه دن جواز بحث
مسلکنه ذهاب ایله جوق مذهب ارباب اولمشلر ایسه‌ده هیچ برینه یقیناً حکم اولنه‌مامشدر
فلاسفۀ مشائیه نك رئیسی ارسطو که معلم اول عنوانی حائزدر نفس ناطقۀ انسانیه نك
نوعاً قدیم شخصاً حادث اولدیغنه ذاهب اولمشدر. بطلان تسلسلده ایراد اولنان
برهان تضایف برهان ترسی برهان سلمی برهان تطبیق برهان مسامته الخ‌دن
اك مشهوری بولنان برهان تطبیقده اجتماع فی الوجود وترتب وعدم تناهی فلاسفه نك
اشتراط ایله‌رینه ونفوس ناطقه مترتبه اولمامسنه مبنی تسلسل نفوسك عدم بطلانه قائل
اولمشلر ایسه ده متکلمین کتب کلامیه ده مذهب مذکورك بطلانی اثبات ایتمشلردر حکمای
اشراقیه دن افلاطون نفوسك شخصاً ده قدمنه ذهابیندن بالضرور تناسخه
قائل اولمشدر که متکلمین طرفلرندن ابطال ایدلمشدر. فرقۀ ناجیۀ اسلامیه دن متصوفه
وراغب اصفهانی ایله امام غزالی نفوسك بقاسنه قائل اولمشلردر. متصوفه دن

امام رازی تفسیرنده روح حقنده اولان [illegible] اختلافاتی بیان ایتمشدر

وحدت وجوده قائل اولوب وجود حقی آله عد ایدن شیخ اکبرك خطبۀ فتوحاتنده
«سبحان الذی خلق الاشیاء وهو عینها» دیمسی کذلك فصوصنده نصارانك کفر
الوهیت عیسی علیه السلام تخصیص ایتدکلرندن ایلری کلمشدر دیه افاده سی و
«هستی همه در مذهب ارباب عقول. جز عارض اعیان حقایق ننمود» «لیکن
بمکاشفات ارباب شهود. اعیان همه عارضند ومعروض وجود» ابیاتنك وحدت وجوده
قائل اولانلرك لسانلرنده شهرت بولمسی جهتیله باقیلورسه انلرده ارواح مرتبات
وجوددن اولدیغنه حکم ایتدکلرندن صراحةً قدم ارواح ونفوسی بیان ایتمشلر ایسه‌ده
حضرات خمسه‌دن معدود قلدقلرندن حکما مسلکی کبی حادث بالذات قدیم بالزمان اولمسی
کندیلرینه لازم کلمشدر. متکلمین صفات ثمانیه یا سبعه واجبه‌ده حادث بالذات قدیم بالزمان
اطلاقندن اجتناباً امکان ایله حدوث نقیصه‌سیانه سنی دعوت ایتدکلرندن اذن شرعی اولمیان
موقعلرده که تجاسردن احترازاً «صفات الله لیست عین ذات. ولا غیره ذو الانفصال»
مفادنجه غیریت اصطلاحیه‌یی اختراعله ستر محضه ذاهب اولدقلری کبی متصوفین
دخی نفس ناطقه نك قدمی خصوصنده ستر محضه کیدوب «ما ثبت قدمه امتنع عدمه»
قاعدۀ مشهورۀ کلامیه‌یه استناداً بقاسنك بیانیله اکتفا ایتمشلردر حتی بعضیلرینك
کلاملرنده صراحةً وجود واجبك عینی اولمقله برابر بهیاکل موجودات اوزره منبسط اولوب
اشیاده ظهور ایدرك هیچ برشی وجوددن خالی اولمدیغندن بشقه اشیانك
عینی اولورق تعینات وتقییدات ایله امتیاز بولمش اولدیغنی افاده ایده‌جك

کلامی کورلمش بولنمسنه مبنی نصارانڭ ملکانیه نسطوریه یعقوبیه فرقه‌لرندن
نسطوریه فرقه‌سی که (آپولیناریسك) رأینی استصواب ایدن و(٤٤٠)
و (٤٤٩) سنه‌لرنده تشکیل ایدن جمعیت اساقفه علیهنده حکم اولنه‌رق اوتایخه
نفی اولندیغی کلیسا مورخی (موسهیم) طرفندن بیان اولنان نسطوریوسك مذهبنه
کمال متشابهتندن [شیخ اکبر حقیقت] (ملت محمدیه ده طویله بردم ایرشمش آننده برزن اولدیغیچون
قبول ایتمیورلر) مالنده (دولنه‌نك لمعه‌سنه بیله دچار اولمشدر فقط تیکی عبارەدن
ومضق افاده‌دن ناشی بوکبی سطحیاتك ظاهرینه بزم کبی ارباب ظاهر قاپیلمیورکه هدایه شارحی
قاضی میرحسینك سید شریفدن نقلی وکرك سایر تحقیقی مالندن اکلاشلدیغنه
کوره محققین صوفیه وجودیه مسلکی وجود واجبك ماهیات اشیایه کیفیتی برجه مجهول
اولان برصورتده بر تعلق وارتباطی اولوب اشیانك وجود واجبك ظلال ومرایاسیدر
دیه بیان ایتدکلری مسلکدن عبارت اولدیغی پیشن نظر دقته اله‌رق هم حلول واتحادن
بری همده حقایق اوهام وخیالاتدن عبارت اولوب حقیقتده نه عبد نه رب نه نبی نه برال
موجود اولمدیغنه ذاهب اولان سوفسطائیه‌نك عنادیه فرقه‌سی مذهبندن توقی
ایتمه مزدمامناسبدر اما فلاسفه الهیانك فرقه‌سی روح قاندن [یا مزاجدن] عبارت اولدیغی
کذا طبیعیون انسانده روح حیوانیدن فضله برشی بولنمیوب حرارت طبیعیه
ایله حاصل اولان بخار لطیفدن بشقه آخر بر روح بولنمدیغی افاده ایدرك
بولولری کندیلره مذهب اتخاذ ایتمشلردر فقط انسانك عناصری حیوانات سائره

نسبتله

نسبتله دها امتزاجلی اولدیغندن حسی ومخی زیاده اولوب بوجهتله زیاده‌لکی
عقلدر دیدیلر وبوصورتله انسانده بعد الموت باقی قاله‌جق برشی اولمدیغندن
بتون محو اولوب معدوم اوله‌جغنی زعم ایتدیلر لکن تعمیق فکر اولنسه انسانك فضله
برجوهر روحانی بولندیغی هرکسك کندی عقلیله ده حکم ایده بیله‌جکی عقلا بیان ایتمشلردر
شویله‌که بعضا برخسته حاینك شرکنده دماغ وسائر محللرنده بر اثر اختلال بولنمدیغی
حالده غائبدن خبر ویرمسی وبلکه انواع رؤیالر کوروب‌ده فی الحقیقه اصابت ایتمسی
و (صومنابول) دینیلان سیر النوم علتنه مبتلا اولانلرك حواس ظاهره‌سنك
معطل اولدیغی حالده قرانلقده کزمسی وبوب ایجه‌سی ومؤخرا صورلدقده بیلمامسی
کبی حاللرله حاینك تشریحلرنده اصلا اکسلك وزیاده براثر بولنمامسی ملاحظه اولنسه بومثللو امورك
کندوسنده جسمانی برشی اولمدیغی ثابت اولمغله بربر حالت روحانیه بولنمسنی اقتضا
ایده‌جکی درکاردر دیدیلر الحق که وحقیقی تعقلدن عقلم قاصر اولدیغندن
تفاصیل احوالی برجه مجهول اولمغله اقرانك تفصیلاتی کبی ادله شرعیه‌یه حواله ایتمك
اسلم طریق نجات اولدیغی جمله ملاحظات اولی الالبابدندر خلاصه مأل
ورقای علوی ایله تعبیر اولنان نفس ناطقه انسانی عیون وابصار عارفدن استتاریله
برابر وجود وتحققی حسبله نزد عقلاده معشوقه اولدیغی ثبوتی وجدان صافیه‌سنی ذکر

وَصَلَتْ عَلَى كُرْهٍ إِلَيْكَ وَاِنَّمَا — كَرِهَتْ فِرَاقَكَ وَهِيَ ذَاتُ تَفَجُّعِ

(وصلت) وصلدن مأخوذ هجرانك ضدیدر تحتنده مستتر فاعلی ورقایه

راجع عائده ضمیردر جمله‌سی ورفانك صفتی اولوب موصوفی مفرد اولدیغندن
خبر مفعول تابع کما انه حظ من الاعراب حال شرط جازمه جواب لفظی مراد معنا مصدری
مراد اولان بیدی قسم اعرابدن حظی اولان جمله‌لردن تابع للمفرد اولمغله اعرابدن
حظی اولمشدر بعضا توکید لصوق ایچون (سبعة وثامنهم کلبهم) نظم
جلیلنده وقوعی کبی نعت واقع اولان جمله‌نك واو ایله مصدر اولدقلری کورلمش
ایسه ده حاله تشبیه ایله خلاف اصل اوزره وارد اولدقلرندن بوراده واوسز کلمشدر
جمله‌نك استقلالیتنه مبنی موصوفه تعلق ایتدیرن رابطه لازمه‌سی موصوفه راجع
ضمیردر (علی) حروف جاره‌نك مرتبه ثلاثی قسمندن ومتعلق اقتضا ایدن
وقه دن اولوب (وصلت) فعلنك صله‌سنده وقوعی استعمال مشهور
اولمدیغنه مبنی تضمین طریقیله تعلق ایتمشدر تضمین برفعلك معناسنی
آخر برفعله اشراب یاخود کلامدن اجنبی اولان برجارك متعلقی حذفدن عبارت
اولوب یا کنایه یاخود مجاز قبیلندندر اصل ثابت مضمن قید یا مضمن ثابت
اصل قید اولمسی حقنده تفتازانی ایله سیدك اختلافاری معلومدر (کره)
کافك فتحیله غیرسنی برشیئی اوزره حمل ضمیله کس کندی نفسکله برشیئی اوزره حمل
ایتمکدن عباره اوله رق بلارضا برشیئی اشلمکه دیرلر اصولیونك تحقیقلرینه نظرا کره
واکراه اختیاری معدم دکل ایسه ده رضایی معدمدر لکن قتل ایله تهدید کبی اکراه
ملجی قسمی اختیاری مفسد در اما ضرب کبی برشیله تهدید صورتنده کی غیرملجی قسمی

اختیاری

26

اختیاری معدم اولمدیغی کبی مفسد ده دکلدر (الاسلام یعلو ولا یعلی علیه) تعبیره
مبنی اختیاری فاسد حصول اسلامیتده کافی اولدیغندن کرها اسلامیتی اقرار
ایدن کمسه‌نك ایمانی مقبولدر فقط بالطوع والرضا ایمانی قبول ایدن شخص کبی
العیاذ بالله حین ارتدادنده قتل اولنموب بالکز حبسیله اکتفا اولنمشدر (البث)
وصلت فعلنك تعبیر عمومیله مفعول به غیر صریحی تعبیر خصوصیله مفعول الیهیدر
(وربما) ده‌کی واو حالیه‌در (کرهت) جمله‌سیله (وصلت) جمله‌سنك مسند
الیهلری بینده جامع عقلی وار ایسه ده مسندلری میانه‌لرنده جامع بولنمامسی قرینه‌سیله
معنای عطفه حمل اولنه میوب مدخولی ماقبلنه مربوط اولمده عاطفه‌یه مشابهتی علاوه‌سیله
استعاره تبعیه قلنمشدر چونکه معنای حرفی جزئی اولمغله وجه شبهه عدم موصوفیتنه
مبنی اولا مطلقلری ومتعلقات معنالری بولنان مقارنت مطلقه ایله جمع مطلقده
استعاره جریان ایدرك جزئیاتنه سرایت ایتمشدر تعبیر دیگر وجهله
تقریر اولنمشدر که مقارنت مطلقه مطلق تعبیده جمع مطلقه تشبیه اولندی
جنسندن اولمسی ادعا اولندی بعده مطلق جمع مقارنت مطلقه ایچون استعاره
اولندی بو استعاره اصلیه اولدی بو استعاره‌یه تبعیله جمع مطلقك
جزئیاتنه موضوع اولان واو مقارنت مطلقه‌نك جزئیاتندن اولان کراهیت
افتراقك وصل علی الکرهه مقارنت جزئیه‌سنده استعمال اولندی بو استعاره
تبعیه اولدی متقدمین وتفتازانی حروفاتك معانی کلیه‌یه وضعنه قائل اولرده

جزئیاتنده استعمالارینی مشروط قلمدیرینه نظرا استعاره لرینک تبعیه اولسنده
متأخرینه موافقت ایتمشلردر فقط قرینه مانعه سابقه محتمله اولوب قطعیه اولمدیغندن
کرهت وقتک جمله سی (فارقت علی کره) صورتیله تأویل اولنسه ده مسندلرمیانه لرنده
بو وقعه تضاد بولندیغندن جامعک وهمی اولمجازه حمل اولنموب و او حقیقتنده
استعمال اولنه جغی درکاردر بوکبی مجازک قرینه مانعه سی قرینه قطعیه اولموب محتمله اولسی
صورتنده کنایه نک مجازه التباسی کذلک (لیس کمثله شئ) نظم جلیلی معنای موضوع
لهی اراده اولنمق صحیح اولمیان صورتنده کی التباسلری یا محققین مسلکنه کوره کنایه
صورتلرنده فقط موضوع لهنده مستعمل اولوب معنای لازمیسی مستتبعات
کلامدن استنباط اولنمغله مجازدن تعریفیله دفع اولنمشدر یاخود مجازده
ولو قرینه سی محتمله اولسون معنای مستعمل فیهی اراده اولندیغی اعتباره نظرا معنای
موضوع لهی نه بدلا نه مجتمعا اراده صحیح اولموب کنایه صورتنده موضوع لهی بدلا
اراده ایتمک صحیح اولمسیله و محقق فاضل عصام مذهبنه کوره موضوع له کنایه ده
متحقق اولوب مجازده تحقق ایتمامسیله التباس دفع ایدلمش فقط بو ایکی مسلکه
کوره نظم جلیلک کنایه اولموب مجاز اولمسیله حکم اولنمشدر خطیب دمشقی استعاره
تبعیه یی حروفاتک مدخوللرنده اجرا ایدرک متعلقات حروف مدخوللری ایله تفسیر
ایلمش و بو خصوصده برطاقم اعتراضاته هدف اولمش ایسه ده بو تفسیر صاحب کشافدن منقول
بر تفسیر اولوب تبعیت تشبیهده اولوب استعاره ده اولماسی تأویلیله اعتراضلردن

تخلص

تخلیص کریبان ایتمشدر (رب) بعض ارباب لغته کوره تقلیل دیکر بعضنه کوره تکثیره موضوعدر
بعضلر ایکی معنا بیننده مشترک اولدیغنه ذاهب اولمشلردر دیکر بعضک
رأیینه نظرا افتخار و مباهات موقعلرنده تکثیره غیرنده تقلیله موضوعدر لکن شیخ
رضینک تحقیقنه کوره تقلیله موضوع اولوب تکثیرده مجاز ایسه ده موخرا معنای تکثیرده
استعمالنک کثرتنه مبنی تقلیلده مجاز تکثیرده حقیقت حکمنه کیرمشدر کذا بصریون
حرفیته کوفیون اسمیته قائل اولمشلردر بصریوندن اخفش ده کوفیون مذهبنی
ترویج ایدرک مجرورینه مضاف اولوب مجرورینک صفتی جمله معناسنی افاده ایتدیکی
ایچون خبر اقتضا ایتمیان مبتدا قبیلندندر قلمرف شاعرک « ان یقتلوک فان قتلک
لم یکن . عارا علیک ورب قتل عار » بیتیله اسمیته حکم و استدلال ایتمشدر
بصریون حرفیته حکمدن صکره ایکی فرقه اولمشلردر بر فرقه سی متعلق اسمیوب مجروری قبل
دخول ربه نه حال اوزره ایسه او حال اوزره باقی اولدیغنه حکم ایتمشلردر که امام رمانی
ابن طاهر هم بو فرقه ایله متفقلر اولوب ابن هشام و امام برکوی و اکثر محققین بو مسلکی
اختیار ایتمشلردر جمهور بصریون بر فعل مذکور یا مقدره تعلق ایتدیکنه قائل اولمشلردر
فاضل عصامک تدقیقنه نظرا اسم اولوب عاملک اقتضاسنه کوره معرب اولدیغی
جهتی ترجیح اولنمشدر (ما) کلام عربده حرف اوله رق زائده نافیه مسلطه مشابهه
مصدریه اسم اوله رق موصوله موصوفه شرطیه استفهامیه تامه صفه معنالرنده
مستعمل اولوب ربک مدخولی اولان (ما) ده کافه نکره موصوفه و شاعرک

«ربما ضربة بسيف صقيل . بين بصرى وطعنة نجلاء» بيتنده وقوعى كبى ، انده اولمق
احتمالاتندن بوراده حرفيه كافه اولوب «رب» ى عملدن الغا ايديلن فعله دخولى
مسوغ اولمشدر . فقط (ربما) نك مدخولى اولان جمله فعليه نك ماضويه اولمسى
ائمه نحاتدن ابن السراج وابو على مذهبلرينه كوره واجبدر . (ربما يود الذين) آيت
كريمه سنده اخبارنده خلاف محال اولان ذات اجل واعلى حضرتلرندن صدورينه مبنى
مضارع موقع ماضيده واقع . «ربما تكره النفوس من الامر له فرجة كحل العقال»
بيتنده كى (ما) نكره موصوفه اولوب كافه اوله بيلمسى محتملدن خارجدر . سيبويه ماضويه
اولمسنى شرط قلميه رق مطلقا فعليه اولمسنى تجويز ايتمشدر . ابو على ديكر برقولنده
سيبويه يه بو بابده موافقت ايتمشدر . امام جزولى اسميه اولمسنده تجويز ايدن
شاعرك «ربما الجامل المؤبل فيهم . وعناجيج بينهن المهار» بيتيله استدلال ايتمشدر
بوراده مدخولى اولان (كرهت) فعلى ورقايه راجع ضمير مستتر ايله برابر جمله فعليه
ماضويه اوله بيلمسنه مبنى جوازنده اتفاق ايتمشدر . (فراق) وصلك ضدى اولوب
كرهت فعلنك مفعوليدر . بربيتده جمع اولنمالرى طباق صنعت بديعيه سنك
استعماله بادى اولمشدر . كافه اضافى مصدرك مفعولنه اضافتى قبيلندن اولان
لاميه عدادندن معدوددر . علامتى مضاف اليه اولان مخاطبدن عبارت كاف مبتدا
قلوب مصدرى (مفروق) ايله تأويل ايديلرك (انت مفروق) ومتروك
اولان فاعلنه فاعلنه نظرا (الورقاء فارقه) تركيبلرينك صحتيدر . مصدرك عملك

شرائطدن

28

شرائطندن مصغر موصوف معرف باللام مقترن بالحال اولمامق هكذا
فعلك وجودى ويا حذفنك عدم لزومى ايله برابر مفعول مطلق عددى نوعى
تأكيدى اولمامقدن عبارت اولان شرائط عدميه نك وجودينه مبنى عامل
ظاهرده عمله جائز اليسه ده شرطك وجودى مشروطك وجودينى مقتضى
اولمامسى قاعده سنه مبنى بلا نائب فاعلى حذف اولنمشدر . جملهٔ مذكوره
توجيه سابق معتبره نظرا وصلت فعلنك ضميرندن حال اولمق دخى
(جاء زيد والشمس طالعة) مثال مشهورنده بيان اولنان تأويل ايله بعد التأويل
(جاء كون وصول الورقاء اليك مفارقة لك اهنة واقعا) صورتنه افراغ
اولنمغله فاعلك حقيقتى بيان ايلديكى ظاهر اولمشدر . حالك حدوث وتجدده
دال اولان صفه مشتقه دن اولوب مثبت اولمسى اصل ونهج استعمالى اولمغله بو
اسلوبه مغاير اولان صورتنده رابطه يه محتاج اولوب او رابطه ده واو ايله ضميردن
عبارت اولديغندن واو ضمير كلامك اول ووسط وآخرنده بولنمسى جائز اولديغندن
فوق اوج صورته ارتقاء ايدن رابطه لى جمله حاليه لردن بوراده ماضى مثبت قبيلندن
اولمغله رابطه سى هم ضمير هم واو اولان صورتندندر . (وهى) ده كى واو كذلك
حاليه اولوب مدخولى اولان جمله اسميه حالك موطئه مؤكده متداخله مترادفه
منتقله دائمه قسملرندن متداخله منتقله قسمندندر . چونكه جمله حاليه اولنك مشتمل
اولديغى ضميردن حالدر . (هى) ضمير منفصل اولوب ورقايه عائددر . اوزرينه واو دخى

لام تم داخل اولان ضمائر منفصلهٔ غائبه نك هالری ساكن اوقونمسی
ائمهٔ سبعه قراآتك اوچنجیسی بولنان ابن عامرك راوی اولی هشام ایله
یدنجیسی امام كسائی و عشره دن یعقوبك راوی اولی رویس قرائتی بولندیغی
كبی علی العموم ضرورت شعریه دن ناشی مذكور هالر ساكن اوله رق اوقونمقده
بولندیغی جهتله وزنه خلل طریانندن محافظه بوراده دخی سكون ها ایله اوقونمشدر
(تفجع) مصیبتك نزولی وقتنده حاصل اولان اضطراب و عدم اصطباردن
عبارتدر خلاصهٔ مآلی اشاغیده بیان اولنه جقدر

اَنِفْتَ وَمَا اَنِسْتَ فَلَمَّا وَصَلْتَ   اَلِفْتَ مُجَاوَرَةَ الْخَرَابِ الْبَلْقَعِ

(انفت) انوفه دن مأخوذ استنكاف و عارلنمق معناسنه در واو عاطفه
(ما) نافیهٔ حرفیهٔ غیر عامله در (انست) انسدن مأخوذ ائتلاف معناسنه در
ابنای بشرك یكدیگرلرینه اولان مؤانستلرینه مبنی بر توجیهه گوره انسانك
مأخذ اشتقاقی انس لفظیدر توجیه آخره نظرا انسان انسدن مأخوذ اولمیوب
نسیاندن مأخوذدر انیسان صیغهٔ تصغیریه سیله گلور ایسه اصلی انسیان
اولدیغی اكلاشیلور فاضل فیومینك (المصباح المنیر) نام كتابندن نقلا توجیه ثانی
كوفیونك مسلكی اولدیغی مستطرف مترجمی بیان ایتمشدر ابن عباس رضی الله
عنه حضرتلرینك (انسان انسان تسمیه اولندی زیرا كندینه عهد اولندی فقط اونتدی)
قولیله (نسیت وعدك والنسیان مغتفر . فاول الناس اول الناسی) كلامنده

جانس

جانس قصد اولنمسی كوفیونك مسلكنی تأیید ایتمشدر انوفه عدم مؤانسه یی مستلزم
اولمغله میانه لرنده كی وصف لزومه مبنی مشابهه تضایف وصفنه معروض
اولملرندن جامعلری وهمی و منتزع اولان مسند الیه لرینك اتحادلرندن جامعلری
عقلیدر (فا) تفصیلیه در (لما) بركره (اذ) و یا دخی لفظلرینك
موضوع لهلری اولان یالكز ظرفیته بركره ده یالكز شرطیته دیگر بر وضعله ده ظرفیتله
شرطیتك مجموعنه وضع اولنمش ایسه ده یالكز شرطده استعمالی متروك یالكز ظرفده
استعمالی قلیل مجموعنده استعمالی اكثردر لفظا یا معنی فعل ماضی كندیسینه ولی
ایدوب جوابی فا ایله مقارن و یا غیر مقارن ماضی و اذای مفاجئه یاخود فا ایله مقارن
جملهٔ اسمیه اوله بیلور ابن مالكك جوابك فا ایله مصدر اولان جملهٔ اسمیه
اولمسنی تجویز ایتمامشدر بعضیلرك تحقیقنه باقیلور جمهورك جوابك جملهٔ
اسمیه اولمسنی مطلقا تجویز ایتمامشدر (لمّا) بعضا حرف استثنا اولوب
جملهٔ اسمیه یه داخل اولور (ان كل نفس لما علیها حافظ) نظم جلیلنده كی لما استثنائیه در
بعضا جوازمدن اولوب بر فعلی جزم ایدر فقط استثنائیه و جازمه اولانلری حرفدر
بعضا جمع معناسنی مفید اولان (لمّ) فعل ماضیسنك تثنیه مذكری
اوله رق استعمالیده واردر (وصلت) مفاعله بابندن اولوب
زیادهٔ لفظ زیادهٔ معنایه دلالت ایتمسی قضیه سنه قیاسا عدم مؤانستدن
صكره ذكری قرینه سیله قوة وصوله دلالتی تشهیردر (الفت) الفتدن

(مجاورت) برشیئك آخره التصاقندن عبارت اولان جواردن مأخوذ اولور
(خراب) عامرك ضدیدر (بلقع) «وهل یرجع التسلیم اویكشف العمی
ثلث الاثافی والدیار البلاقع» بیتنده شاعر شهیر ذی الرمه‌نك اخذ ایتمش
اولدیغی بلاقع كبی انیس وجلیسدن خالی ونبات ومیاهدن عاری مغاره‌دن
عبارت اولان بلاقع لفظینك مفردیدر (بلقع) ضم با ایله اسمك رباعی
مجردینك جعفر جندب درهم زبرج برثن قمطر اوزانندن عبارت اولان وزنلرندن
جندب وزنی اوزره‌در چونكه افعال عربیه‌نك ثلاثی مجرد ورباعی مجردی
بولندیغی كبی اسماء عربیه‌نكده هم ثلاثی هم رباعی هم خماسی مجردی بولنور
ارباب صرف طرفلرندن ضبط اولنه‌رق كتب صرفیه‌ده تفصیلا بیان اولنور
مزیدلرینك كیفیت استعماللرینده افاده قلنمشدر خماسی مجردی
یالكز سفرجل جحمرش قرطعب قذعمل كبی اوزان اربعه‌یه منحصردر ثلاثی مجردی
فلس فرس كتف عضد حبر عنب ابل قفل صرد عنق اوزان عشره‌سندن
عبارتدر كه بونلرك بعضیلری دیكرلرینه نقل اولنملرینده واردر فقط ثلاثیدن
(دئل وحبك) كلمه‌لرنده ضمه‌دن كسره‌یه وبالعكس كسره‌دن ضمه‌یه خروج
لازم گلمسون ایچون اولكنك فعلدن منقول اولدیغی ایكنجینك تداخل لغتینه محمول
اولدیغی مشهوردر فقط رباعیدن سالف الذكر جندب وزننك اخفشك اثبات ایلدیكی
بر وزن اولوب سیبویه وزن مذكوری انكار ایلدیكندن (بلقع) فتح با ایله در مضمون بیتك استعاره

تمثیلیه

30

تمثیلیه مشهوره قبیلندندر اجمالا تعبیر علمیسی روح انسانینك عالم ارواحده
مؤانسه‌سندن ناشی تعلق ایدندن استنكافیله برابر بعد التعلق بدنیله مؤانسه
بدندن مفارقتی گریه‌لورسندن حاصل اولان هیئت بدنیه نهایته متعلق بریده
خارجده برشخصك مدینتی حائز اولان ممالك وبلدان ایله مؤانسه‌سندن ناشی
خرابه‌زار اولان مغاره خالیه‌یه نزولدن استنكافیله برابر گرما بعد النزول
مغاره مذكوره‌یه اوكرنمسیله مفارقتی گریه عدامسندن متحصل جهته تشبیه
اولندی حینئذ اولمنتی ادعا اولندی بعده هیئت ثانیه اولی ایچون استعاره
قلندی بو استعاره تمثیلیه اولدی استعاره تمثیلیه‌ده طرفینك مركب اولمسی
شریف علامه نزدنده شرط اولمغله «اولئك علی هدی من ربهم» نظم جلیلنده
عمده تشبیه اولان لفظ (علی) ایله اكتفا اولنوب مشبه بهك الفاظ سائره‌سی
هر نقدر نظم كلامده مقدر دكل ایسه‌ده اراده‌ده مقدردر اولمسیله علم ایمشدر
خطیب دمشقی قاضی بیضاوی وعلامه تفتازانی حضراتنك تحقیقاتلرینه نظرا تمثیلیه‌ده
وجه شبه امور متعدده‌دن منتزع اولمسی مشروط ایسه‌ده امور متعدده‌نك طرفیندن
جزء اولمسی مشروط قلمالرینه مبنی طرفینك مفرد اولمسینده تجویز ایتمشلردر
السنه سید الشریفه گوره تمثیلیه ایله تبعیه اجتماع ایده‌مز دیكرلرك
رأیلرنجه آیت مذكوره ولذا «ختم الله علی قلوبهم» نظم مجیدنده استعاره
تمثیلیه‌نك تبعیه اولمسنه ذاهب اولدیلر اختلاف سائغك متفرعاتندندر كذا

اختلاف مذکور تقریر سابق اوزره اولمسی علامه عبد الحکیمک تحریری اوزره بیضاوی محشیسی
شهاب الدین مرحومک تحقیق وتخریجنه نظراً مسلک سیّد شریفده ملحوظ
اولان الفاظک نظم کلامده مقدّر اولمدیغی کبی اراده ده مقدّر اولمیوب
مختل اولدیغی بیانی اتمکله نزاع مذکورک لفظی اولوب معنوی اولمدیغی ثبوت
بولمشدر استعارهٔ مکنیّهٔ تمثیلیه اولمسنی فاضل عصام قاسم لیثی نک
حواشیسندن نقلا جوازینی اشعار ایدیورلرسه ده محققین نظرنده
ردّ اولنمشدر بعض علما (افمن حق علیهم العذاب افانت تنقذ من فی
النار) نظم جلیلنده مکنیّهٔ تمثیلیه نک وقوعنی بیان و(العلوم نشر اید تلاحق
الافکار) مقال مشهوریله منکرلرینی ردّ ایتمشدر بو بیتک مضمونی بیت
سابقده مذکور اولان کراهت وصل واراهت فرق خصوصلرینی مؤکّد اولمغله میانه لرنده
کمال اتصال بولندیغندن یاخود کراهتین مذکوره نک سبلرندن سؤال ضمنده
وارد اولان سؤال مقدّره یه جواب اولمغله شبه کمال اتصال بولندیغنده علی رأی شبه
کمال انقطاع بولندیغندن تخریج اوله کوره (لاریب فیه) نظم جلیلی قبیلندن وتعبیر
تازه یه نظراً (قال لی کیف انت قلت علیل. سهر دائم وحزن طویل) بیتی
عدادندن اوله رق فصل اولنمز یه بادی اولمشدر چونکه عطف من جهة مغایرت
من جهت مناسبت اقتضا ایده جکندن کمالین ویا شبه کمالین وصله مانع اوله جغی
انتاج ایتمشدر تقریر تازه یه کوره سؤالک مقدّر اولوب اظهار اولنمقسزین جواب

اعطاسی

اعطاسی مانع سؤالدن مستغنی قلمق ویاخود از لفظله چوق معنی افاده ایتمک
نکته لرینه مبنیدر. **خلاصهٔ مآل بیتین** « آراده الانس چرکاب علایق
اولان روح سلطانی لطیف نورانی اولمغله رذائل جسمانیه ایله تدنس ایدن
وکثیف ظلمانی وصفنه ماصدق اولان بدنه تعلّقی مکروه کوردی وعالم قدسه مؤانسه سندن
طولایی ظلمات بشریتی جامع جسمه رتبالمدن استنکاف ایتدی (قلنا اهبطوا
منها جمیعا) فرمان قضا جریاننده وارخارج طوق اقتدار اولمغله کرهاً قبول
ایلدی موجوا مخالطهٔ ترکیب عنصریه ایله آلوده و دانهٔ مزخرفه کرفته اولوب
لذائذ شهوانیه سنه الفت اوله رق مألوفی ترکی نی مشکل اولمسی قضیه سنه قیاساً
حریه زرتی انساندن مفارقتدن تفجّع ایتمکه باسلوب مزبلهٔ دنیانیه دن نفرت اولدی
دیمکدر مسبوق الذکر اولان بدایته تعلقدن استنکاف ونهایته مفارقتدن استکراهی
حکمیه مبنیدر که نفس ناطقه هر نقدر نورانی ایسه ده فقط ظلمات جسمانیده مدّت مدیده
احتباس ایتمکله ظلمت عناصر وامزجهٔ موالیده الفت ایده جکندن غشاوهٔ جسمانیتك
زوالنه وسرادقات جلال الهینک فجأة ابصاریله لوامع عالم جبروتی کوردکده گوزی
بالاحاطه حالت عمانک حصولنه بادی اولان موتک اوده حسیله صدمه سندن
بالطبع نفس ناطقه استکراه ایتمکده در مدّت مدیده توقیفی نه ده حقیقی صورتده
عمرینی کچورن برشخصک تخلیه سبیلی وقوعنده ضیای شمس فارسیی دفعة کورلری
اجه جق اولسه عمای بصرینک تحققی درکار اوله جغی کلام الهیانه تقتیش ایدن

ذواتك تصديق ايده‌جكى شبهه‌سزدر (الظاهر مرآة الباطن) مدلولنه اقتفا
اوللى اشتياقك انواع الكمال ايله اكتحال و تدريجا ديدهٔ جهان بينلرينى نورتمه
آلتندرمق اقتضا ايلديكى كبى هر بر فرد بشر مدت حياتنده روحنك قعر ظلمات
بدندن عالم انوار لاهوتيه‌يه اجبارينه و شعاعات اضوادنا منتهاى فضاى قدس
بانانيه‌يه مؤانسه‌يه و (فكشفنا عنك غطائك فبصرك اليوم حديد) سرّينه
مظهريتنه حالت شدرمليدر . ارباب تصوفك . سر لوشن هوس دارى هوسرا
لبشت پاى زن . بساط قرب ميخواهى بلا را مرحباى زن » ديه تنبيهلرى و معلم اول
ارسطونك رياضتى توصيه‌سى بو نكته‌يه تعميقدن ايلرى كلمشدر (اشد البلاء
على الانبياء ثم الاولياء ثم الاقرب فالاقرب) مقاله جليله‌سى دخى هر شخص
روحنك بدندن حين مفارقتده طبيعت عنصريه‌سنده مركوز اولان كراهتى
ازاله ضمننده انواع بلايه قالنوب تحصيل مؤانست حضرت قدسه سعى ايتمك
و كمالات انسانيه‌دن معدود اولان اسباب لازمهٔ تجريديه‌يى تهيئه‌يه اعتنا ايتمك
سابق الذكر رياضته و السنه اولديغنى ايما ايتمكده‌در . فقط (لا رهبانية فى الاسلام)
سرّنجه كليا نوع بشرك بقاسنه سبب اولان تناسلك منقطع اوله‌جق راده‌ده
وجودى محو و افنا ايدرك (نفسك مطيتك فارفق بها) دائره‌سندن
چيقلمامليدر . محصل محبت ماسوايى قلبدن چيقارمليدر . يوخسه نفسك اقامه‌سندن
عاجز قاله‌جق درجه‌ده ضعفيت ايداثنه ميدان ويرلمامليدر كه بو حال دائرهٔ شرعدن

خارجدر . چونكه ماسوى جملةً ظلّ زائل كبى بقادن حائز اولمديغندن « يار ناپايدار را
دوست مدار . دوستى را نشايد اين غدار » مفادنجه پرهيزه سزا و اصدق
كلام شعرا اولديغى حديث نبوى ايله ثابت اولان « الا كل شئ ما خلا الله باطل
و كل نعيم لا محالة زائل » بيتيله « سهر العيون لغير وجهك ضايع . و بكاؤهن
لغير فقدك باطل » نشيده‌سنك مضمونلرنده محبت ماسوايى قلبدن اخراج
ايتمكه ترغيبه اشارت اولندقلرى كبى « چيست دنيا از خدا غافل بدن . نى قماش و
نقره و فرزند و زن » كلام حكمت نصابى دخى ارباب تصوفك رأيلرنده افراط و تفريطدن
احتراز ايدرك بو مركزى ايما ايتمكده يعنى محبتى ترك ايدوب كليا دنيايى ترك ايله نفسى
عرضهٔ هلاك ايتمكى استشعار ايتمكده بولنديغندن مولانا جامى قدس الله سره السامى
حضرتلرينك « بلاف ناخلفان زمانه غره مشو . مرو چو سامرى از ره ببانك كوساله »
تحذيراتيله عاقل اولوب و « جلال الدين رومى قدس سره حضرتلرينك « ده مرو ده مرد را
احمق كند . عقل را بى نور و بى رونق كند » ده چه باشد شيخ واصل ناشده . د
ر تقليد و تجهّار زده » تنبيهاتندن غافل اولمبوب سالكى دائرهٔ شرعتدن اخراج
ايدن ناخلفلره پيرو اولمقدن احتراز ايدلمليدر . بيهوده يره نفسنى اهلاك
ايتمملیدر و دنيايه انهماك ايتمديرك « و ما يدخر الضرغام قوتا ليومه . اذا ادخر
النمل الطعام لعامه » مضموننه نى امتثالا توكل تام ايله غضنفر مشرب اولمليدر

وَاَظُنُّهَا نَسِيَتْ عُهُوداً بِالْحِمَى . وَمَنَازِلاً بِفِرَاقِهَا لَمْ تَقْنَعِ

(الظن) افعال قلوبدن فعل مضارعی اوّلکی مفعوله متعدیدر معمول مرفوعدن
اولدیغنه نظراً عاملنده ایکی مذهب بیان اولنمش البته مشهور اولانلر جمهور
ایله کسائی مذهبلریدر که جمهوره عاملک معنوی اولدیغنه امام کسائی لفظی اولوب
مضارعت حرفی اولان (اتین) حرفلرینک عاملنه قائل اولمشلردر جمهور
عاملک معنویتنده اتفاق ایتمشلر الّا که بصریون بنفسه اسم موقعنده وقوعندن
کوفیون عوامل لفظیه‌دن تجریددن عبارت اولدیغنه ذاهب اولمشلردر نفس ناطقه‌یه
راجع ضمیر منصوب متصل مفعول اولیدر بر حکمک ایجاب وسلب طرفلرندن بری
دیکرینک اوزرینه ترجیح ایتمز البته شک بر طرفی راجح اولوب واقعه مطابقله
برابر مجزوم و ثابت اولور ایسه علم ثابت اولمز ایسه تقلید واقعه مطابق اولمز ایسه جهل مرکب
مجزوم اولمز ایسه طرف راجحه ظن طرف مرجوحه وهم اطلاق اولنمق اصل استعماللری
ایسه ده بعضا مجاز ایکدیکرلرینک مقاملرنده استعماللری شایعدر (عهود)
مطلق عصر و زمان معناسنه اولان عهد یاخود (وینقضون عهد الله) نظم جلیلنده
واقع معاهده معناسنه اولان عهد لفظنک صیغه مفردینک تغییری زیاده حرف و تغییر
هیئتله حصوله کلان جمع مکسّریدر (حمی) «الا ان لکل ملک حمی و حمی الله تعالی
محارمه» حدیث شریفنده واقع اولدیغی کبی قوروق یاخود یاساق چایری تعبیر اولنان
مرعی‌دن عبارتدر اولنده کی با حروف جاره‌دن اولوب (صلیت بالمسجد)
ترکیبنده وقوعی کبی مجاز الظرفیت معناسنده استعمال اولنمشدر بنا علیه مجرور

اولان

33 اولان حمی مقدر (کانت کائنة یاخود کن کائنات) دن عبارت اولان متعلقلرینک
جمهور نحاته کوره مفعول به ابن حاجبله امام برکوی مذهبلرینه نظراً مفعول
فیهی اولمشدر مقدّرات مذکوره‌نک اعراب و معنی و ضمیرلری ظرف مستقرّ
عدّ اولنان (بالحمی) یه انتقال ایدوب عهود کلمه‌سنه صفت واقع اولمشدر
بصریون ظرف مستقرده اسم تقدیر ایتدکلری ایچون مرکب ناقص صایلور ایسه ده کوفیون
فعل تقدیر ایتدیکی ایچون جمله اولوب اعرابدن حظّی اولان جمل عدادندن معدوددر
(منازلا) عهود لفظنک اوزرینه معطوف اولوب صیغه منتهی الجموع اوزره مستعمل
اولان جموعدن اولمسی عدم انصرافنی اقتضا ایدییور و اول وجهله تنوینسز اوقونمسی
لازم کلیور ایسه ده ضرورت شعریه و تناسبه رعایة تنوینی قبول ایتمشدر ائمه
سبعه‌دن قرّاء اول نافع ایله امام کسائی قرائتلرنده (اغلالا) قول شریفنه
تناسبی حصوله کلسون ایچون (سلاسلا) تنوینله اوقودیغی کبیدر کذلک «بشیر
نذیر هاشمی مکرّم . عطوف رؤف من یسمی باحمد» بیتی مشتمل اولان
قصیده لطیفه‌نک ابیات سائره‌سی مکسور اولان حرف روی یه حاوی
اولدقلری ایچون ضرورت قافیه یه مبنی بو بیتده ده (احمد) اسم شریفی کسر ایله اوقودیغی
و زهرا حضرتلرینک «صبّت علیّ مصائب لو انها . صبّت علی الایام صرن لیالیا»
مرثیه‌لرنده انکسار وزنه موجب اولان (مصائب) لفظنک هکذا تنوینلنمسی
و انکسار وزنه موجب اولمیوب خافی مقتضی امام شافعی حضرتلرینک ابو حنیفه رحمه الله

حضرتلرینک مدحیه سنده واقع «لعد ذکر نعمان لنا ان ذکره. هو المسک ماکررته
یتضوع» نشیده لطیفه سنده که نعمان اسمنک اصالة تنوینلی و تبعا
کسره‌لی اوقونمدیغی شبهه دن وارسته در چونکه ارباب عروضک معلومی
اولدیغی اوزره بحر کاملک زحافاتی میاننده (کف) یعنی اجزای تفاعلیدن
سابع ساکنک حذفنه مساغ بولنه مدیغندن (مصائب) لفظندن تنوینک
حذفی انکساره باعث اولوب بحر طویلک زحافاتی میاننده «کف» موجود اولدیغندن
نعمان کلمه طیبه سنک تنوینسز اوقونمسی بالکز زحافه بادی اولوب انکسار وزنه مؤدی
اولمدیغی سلیمکرده ارباب عروضدر اجزای کاملدن اولان (متفاعلن) جزونک
تنوینی حذف کلام عربده منصرف و معرب اولان بر لفظک تنوین و اضافه
و تعریفسز استعمالنی موجب اولمسی و اجزای طویلدن اولان (مفاعیلن) جزونک
تنوینی حذف غیر منصرف اولان بر لفظک امور ثلثه دن تجریدینه بادی اولوب
اشبو قواعد زبان فصاحت بنیان عربه مغایر ایکنجی موافق اولمسی حکمتنه مبنیدرکه (کف)
زحافی کاملده یوقسه طویلده تجویز ایدلمشدر اشته نفس الذکر تناسب
وضروره تنسی جواز انصراف نحاتک اتفاقیله ثابتدر بعضا غیر منصرفلرده بلالام
و یا مضاف اولدقلری صورتده ده کسره ایله مجرور اولدقلری و ال یه انصرافلری متفق
علیه دکلدر زیرا ابن حاجب عدم انصرافی حالی اوزره باقی اولوب بالکز حاکمک تغیرینه
امام برکوی کلی انصرافه ذاهب اولمشدر بعض محققین نحاة بعد دخول اللام و بعد

الاضافه عدم انصرافی مقتضی ایکی علت ویا بر علت کافه‌نک هنوز باقی البسه عدم انصرافنه
دکل البسه انصرافنه جزم ایله مخالفه ایتمشلردر صیغه مذکوره نک عدم انصرافه
علت اولمسنده (فوارنة) و (مدائنی) کبی تا و یا یه مقارن اولمامق شرطدر
(جوار) و (دوات) کبی بعض تعبیراتک وقوعی اصح اقاویل نحاة اوزره جمعیتک
عدم انصرافه علتنه مانع دکلدر جمع مذکورک (سوار) لفظی کبی اولادالسوره
ثانیا (اساور) وزنی اوزره جمعلنمسی و جمع مکسرله بردها جمعیتی جائز اولمامسی
و بو صیغه ایله جمعیتک نهایت بولمسی صیغه منتهی الجموع عنوانک اطلاقنه
سبب اولمشدر (ایامن) بردها (ایامنون) صیغه سی اوزره جمع لمسی الیح
جمع مصحح عد اولندیغی ایچون تکسیرک منتهی اولمسنه ضرر ویرمامشدر (یغرقها)
ده که باء مؤخرلم تقنع فعلنه متعلقدر یعنی حیزنده بولنان افعالک ماقبلنده
عملی تجویز اولنماسی الیسه طرف بوحکمدن مستثنی اولدیغی کبی حروف نافیه
میاننده‌لردن (لم) ایله (لا) ممتاز اولدرق حیزلرنده بولنان فعللر ماقبلنده
عمل ایتملری جائز اولدیغندن یغرقهمانک تقدیمی مسوغ و رعایت قافیه ایله
ضرورت شعریه مرجح اولمشدر بو بیت بیت سابقده که نفس ناطقه نک احوال
غریبه سندن متولد سؤال مقدره جواب اولمغله جملتین میاننده کمال
اتصال بولندیغندن عطفه مانع اوله رق واوک استینافیه یه حملی افصالی بلنمشدر
بیت بحصوصلی طن ایدرم اوورقای علوی ایله یاد اولنان نفس ناطقه نک خزئده بناء

(١) [illegible]
(٢) تقنع [illegible]
(ولانقطاع المعنى) [illegible]

میل و موانسی جریحه دار دافر اقبله المنارك اولوب افراقنه قناعت ایده مدیکی

عهود جیران ملاء اعلی وگذرگاه منازل و مراتب علیانك ذوق و اشتیاقنی

فراموش ایده یکندن نشئات ایتمشدر

حَتّٰى اِذَا اتَّصَلَتْ بِهَاءِ هُبُوطِهَا . عَنْ مِيمِ مَرْكَزِهَا بِذَاتِ الْاَجْرَعِ

حتی انتهای غایه موضوع اولوب بیت سابقده کی (نسیت) فعلنه متعلقدر اسمه

دخولنده جاره عاطفه ابتدائیه اوله رق استعمال اولنوب مدخولی جزء قوی ویا جزء

ضعیف اولمسی و حکمك معطوفه منتهی اولنجه یه قدر تشیئاً فشیئاً منقضی اولمسی

عطفه اولمسنده شرطدر ابتدائیه اولدیغنده غایت معناسی رعایت اولنه رق خبری

مذکور و یا مقدر اولان مبتدایه دخولیله برابر (مطوت بهم حتی تکل غزاتهم . و حتی الجیاد

مایقدن بارسان) بیتنده اولدیغی کبی و عاطفه ایله اجتماعی جائزدر جاره اوله رق استعمالنده

بر شیئ ایله مشروط اولمیوب یالکز ظاهره دخولنی جمهور شرط ایتمشلردر مبرد (فلا والله لایلقی

اناس . فتی حتاك یا ابن ابی یزید) بیتیله استشهاداً ایدرك ضمیره دخولنی تجویز ایتمش ایسه ده

جمهور بیت مذکورك شذوذیله حکم ایتمشلردر فعله دخولنده اگر صدرك امتداده و آخرك

انتهایه احتمالی وار ایسه غایت ایچون یوغیسه صدرك سببیته صلاحیتی حالنده (کی) معناسنه

اولوب ما قبلنه نظراً ما بعدینك مستقبل اولمسی و صدرك سببیته صلاحیتی اولمدیغی

صورتده عطف محض ایچون استعمال اولنمقده در فقط محض عطف ایچون اولمسی

ارباب لغتك مرضیسی دکلدر لوخ فقهانك اختراعیدر راشته بو نقطه ده اصولیون اختلاف

ایمشلردر

35

اصولیون اختلاف ایتمشلردر انتهای غایت ایچون اولمسی صورتنده امتداد حکم و اسقاط ما ورده

افاده ایتمسی حقنده کی تفصیلات (الی) حقنده بیان اولنان ملاحظات کبیدر (اذا) کوفیون

نزدنده (واذا تکون کریهة ادعی لها . واذا یحاس الحیس یدعی جندب) بیتنده وقوعی کبی

ظرفیت صرفه ایله (واستغن ما اغناك ربك بالغنی . واذا تصبك خصاصة فتجمل)

بیتنده وقوعی مثللی شرط محض ما بینلرنده اشتراك لفظی ایله مشترکدرکه امام الاعظم

حضرتلری بو مسلکی اختیار ایتمشلردر بصریون اذانك اصل وضعی ظرف ایچون اولوب

بعضاً (واللیل اذا یغشی) نظم جلیلنده وقوعی کبی اصل وضعنده استعمال اولنمقده بعضاً ده

(اذا خرجت خرجت) ترکیبنده وقوعی کبی ظرف مع الشرط ایچون استعمال اولنمقده درکه

امامین همامین بو طریقی تصویب و اختیار ایتمشلردر عاملی یا شرطی یا جوابی اولوب

جوابك کندنده عامل اولمسنده بر محذور یوغیسه شرطنك معمولی اولدیغی

صورتده شرطنه اضافتی صحیح اولوب اولمامقده نحاتك اختلافی واردر بورا ده شرطیه

اولوب بیت آتیده کی علقت کلمه سی جوابیدر (اتصلت) وصلدن مأخوذ فعل ماضی

مفرد مؤنث غائبه صیغه سیدر تحتنده مستتر ضمیری ورقایه عائددر افتعال بابنه

نقل قاعده سنه توفیقاً اصلی اوتصلت اولوب فاسی واو اولمغله تایه قلب

واو ناده تاء افتعاله ادغام اولنه رق اتصلت اولمشدر (واذا) کلمه سنه شرط اعتبار

اولنمشدر شولوردکم عالم جسمانی فهم ولحاظ برلطم عقده ار مشتمل اولمسیله حسب الکنایه

نك ایما ایلدیکی عقده لره متشابهته مبنی (بها هبوط) بو عالم ظلمانی محسوسدن کنایه

(ان) [illegible] منقلب [illegible] (ان) کلمه سنك ضمنی [illegible] مقام [illegible] وقطعه ده استعمالی اولنور [illegible] مذکور [illegible] مذکور [illegible] اولدوغی [illegible] زیاده [illegible] معلوم [illegible] اوله جقندن [illegible]

صح

قلندیغی کبی عالم نورانی دخی ارواحک تنزل وصعودینه مدار اولدیغندن ومتصوفه
نک افادلرینه نظراً تنزلات کونیه بحر وحدتدن ظاهر اولوب بو عالم کثرت
مبدأنه کلدیکنه و (منه بدأ والیه یعود) سرنجه بالآخره بو عالم کثرت قوس نزول وصعودینی
بعد الاکمال بحر وحدته رجوعنه مبنی میمک ترکیب خطیسنه مشابه اولمغله (میم مرکز)
یا عالم نورانیدن ویا بحر وحدتدن کنایه قلنمشدر نیجه (کل شیء هالک الا وجهه) منطوق
لطیفنک معنای اشارتی و (الآن کما کان) مضمون تصوفیسی اوزره (ها)
هالک اولان بو عالم فانییه و (میم) ده مالک الملکه اشارت قلندیکده بعید
دکلدر میمک (مرکزه) اضافتی مشبه بهک مشبهه اضافتی قبیلندندر (مرکز)
ریاضیوندن مهندسین اصطلاحلرنده دائره نک وسطنده ملحوظ بر نقطه دن عبارتدرکه
کندندن محیط دائره یه مخرج خطوط مستقیمه نک کافه سی متساوی اوله لر کیفیت تعیینی
شو وجهله بیان ایتمشلردرکه محیط دائره ده لا علی التعیین بر نقطه دن ایکی وتر رسم ایدوب
وترلر اصولنه توفیقاً تنصیف اولندقلرندنصکره نقطه انتصافلرندن برر عمود اخراج
اخراج اولندقده عمودلرک نقطه تقاطعی دائره نک مرکزندن عبارتدر (بذات)
ده کی باء زائده در مدخولی (هاء هبوطها) دن بدل بعض اولوب میانه لرنده فاصله کثیره
وقوعندن ناشی عامل اولان جار اعاده اولنمشدر بو باده (اتصلت) فعلنه متعلق
اولوب ایکی حرف جرک معنای واحدی مفید اولملریله برابر بر فعله تعلقی تمامیه
ضرری یوقدر چونکه تبعیتله تعلق ایتمشدر حرف جر زائد متعلق اولمز دینلان مذهبه
نظراً ذاتاً بر یره تعلقی یوقدر مدخولی حرف جر زائد عمل ایتمز دینلان قوله کوره (بهاء) ده کی

یا ایله مجروردر

باء ایله
مجروردر عمل ایدر دینلان مذهبه کوره بو باء ایله مجروردر هر ایکی صورتده (هاء هبوطها) دن بدل البعضده
(ولله علی الناس حج البیت من استطاع الیه سبیلا) نظم جلیلنده حذف اولندیغی
کبی مبدل منهیه عائد ضمیر محذوفدر ذاتک اجرعه اضافتی لامیه در (الاجرع) ده کی
لام تعریف عهد ذهنیدر جنس غیر مشهوره ده محتملدر (اجرع) صفت مشبهه در
غیر منبت اولوب طاشلی وقوملی اولان یردن عبارتدرکه بوراده ماده بدنیه مراد اولنمشدر
چونکه ماده بدنیه نک مشتملی بولنان قوا وآلات روحک تعلقندن اول رمال
وحجاره مثابه سنده اولوب ثمرات حیات کندندن اقتطاف اولنه میه جغندن میانه لرنده
مشابهت کامله ظاهردر فقط مؤنث صیغه سیله (جرعاء) کلمک دها مناسب ایکن
رعایة للقافیه مذکر صیغه سی اختیار اولنمشدر بیتک ضربی سالم ایکن زحافه دچار اولهرق
مضمر اولمشدر چونکه مذکور اضمار علت نظریله باقلسه قافیه معیوب اوله جغندن ناظم نحریرک
قوه علمیه سنه یاقشمه جغی وارسته قید اشعاردر خلاصه مآل بیت آتینک تفسیرنده کله جکدر

عَلِقَتْ بِهَا ثَاءُ الثَّقِيلِ فَأَصْبَحَتْ . بَيْنَ الْمَعَالِمِ وَالطُّلُولِ الْخُضَّعِ

(علقت) علوقدن مأخوذ نوط وارتباط معناسنه اولوب بیت سابقده کی (اذا) نک
جوابیدر (بها) ده کی با علقت فعلنه متعلق اولوب ضمیر مجرور متصل ورقایه عائددر
(ثاء الثقیل) بدن انسانی یاخود نفس ناطقه نک بدنه تعلقندن اک اول تکون ایدن
و تفسیرنده اختلاف کثیره بولنان روح حیوانیدن عبارتدرکه نوع بشرک صول
ممه سنک التنده وصدرک آلات وقوای انسانیه یه جامع اولان طرفنده بولنوب

بولنوب بوركه تعبير اولنان لحم صنوبريدن عبارتدر اما متصوفين طائفه سنك لطائف

سبعه دن عد ايتدكلري قلب كه مذكور لحم صنوبري درونده مودوع بخار نوراني

ولطيفهٔ ربانيه بو اولدر مراد ديكلدر چونكه ناظم المعنى بو سنده معلم اول ارسطويه پيرو اولمش

وارسطو دخي ارواح بشرك بدنلريله برابر حادث اولوب اجزاى بدندن اك اول حدوث

ايدن دخي لحم صنوبري عنواننه مظهر اولان روح حيوانيه به تعلق ايدر ديمشدر اشته

(تاء تقيل) عنوانيله لحم صنوبريدن تعبير اولنمسنك مناسبتي شراح بو وجهله بيان ايلمشلردركه

(تقيل) لفظنك معجم اولان حروف ثلثه سندن ايكيسي جفت وبري تك

نقطه لري حاوي اولديغندن وابدان بشرك مشتمل اولديغي اعضادن ال اياق كوز

دوداق قاش ايكيشر ايكيشر كبيلري جفت ومحل معرفة الله اولان قلبايسه (ان الكلام لفي الفؤاد وانما

جعل اللسان على الفؤاد دليلا) بيتنده ترجمان قلب اولان لسانك تك اولملري

ملاحظه سندن منحصل مناسبتدن ايبرو كلمشدر بونلرك فرد اوله رق خلقتلرنده

(ليس المرء بجزور انما المرء باصغريه) سرنجه انسانك اشرف اعضاسي اولان لسانله قلبني جناب

فرد حقيقيك ذكر ومعرفته آلت اولدقلرندن اوجهته حصر ايدلمك مناسب اولديغنه تنبيه

اولديغي ارباب تشريح وتصوفك بو بابده سرد وبيان ايتدكلري نكات ومزايانك اك

منتخب اولانيدر اسماء حروف مؤنثات سماعيه دن اولمغله (تا) يه اسناد اولنان

علقت فعلي مؤنث كلمشدر مقتضاى ظاهر و رقابه راجع نفس ناطقه دن كنايه اولان

ضمير مجرور مرفوعه تحول ايدركه علقت فعلنه مسند اليه اعتبار اولنوب باء جارة (تاء)

داخل

37

داخل اولمق ايجاب ايديور ايدي بالعكس تعلقك جانب بدندن اعتبار نفسك

عالم قدسه ميل واتصالنك شدت وكمالنه وشو عالم ناسوتده ظهورسي قسري اولديغنه

تنبيه وبيت آتيده كي بكاء فقره سنه تمهيد ايچوندر بناء عليه مقتضاى ظاهر ترك ايدلمش

ايدي مقتضاى حاله رعايت اولنمشدر (فاصبحت) ده كي فا تعقيبه موضوع اولوب روحك

عالم كون وفساده ارتباطي بدنه تعلقندن بحسب الذات مؤخر اولديغني ايما ايچون واو

عاطفه نك اوزرينه ناظم ترجيح ايتمشدر (اصبحت) بوراده قرب معناسنه

دلالت ايتميان افعال ناقصه دن معدود (صارت) معناسنه در اسمي ورقابه راجع ضمير

خبريده ظرف مستقر يعني باين كلمه سيدر كه معالمه مضافدر (معالم) علامت معناسنه اولان

معلمك جمعيدر واو عاطفه در (طلول) آثار دار معناسنه اولوب (لولا الهوى لم ترق

دمعا على طلل ولا ارقت لذكر البان والعلم) بيتنده كي (طلل) لفظنك جمعيدر

معالمه طللك جامعلري حباله اولنوب عطفلري قبل الربط اولديغندن (بين) نك اقتضا

ايتديكي متعدد موجود اولمشدر فقط مضاف ايله مضاف اليه ايكيسي براعرابه مستحق اولنمغله

تحلكك دفعي ايچون اعراب هر ايكيسنه مجاز اعطا اولنوب عطفك تعريفنه تأويلا

ادخال اولنمشدر (خضع) خاضعك جمع مكسريدر تواضع معناسنه اولان خضوعدن

مأخوذ ايدي تواضع صفت عقلادن اولوب آثار داره صفت واقع اولمسي قرينهٔ لفظيه سنه

بناء (سور المدينة والجبال الخشع) مصرعنده وقوعي كبي استعاره طريقيله وارد اولمشدر

معالم وطلول اجزاى بدن وقوى وآلات دن عبارت اولوب عالم قدسه نظراً ضعفيتلري

بركمال اولمغله خضوع ايله مناسبت تامه لري بولنه جغي بديهي اولديغندن جامع استعاره

اشتباه اولنمیه جغنی کذلک استعاره تمثیلیه اولوبده مفرداتک تشبیهلرینه احتیاج
مس ایدرلماسی امثاله دلالتیله معلوم اوله جغندن اوجهتلردن عنان خامه صرف
ایدلدی خلاصه ما ابیاتن نفس ناطقه نک عهود حمای اونوتمسی اوقدر امتداد وترقی
ایلدیکه ما هبوطله تعبیر وذات الاجرعله توصیف اولنان بدن سفلی یه بالکلیه اتصال
وزوجه جدیده سنه کسب علاقه ایدوبده مقدما افراقنه اصلا تحمل ایده مدیکی منکوحه
ومحبوبه اولکسی لبتون ترک ونسیا ایدن زوج کبی میم مرکزله افاده اولنان عالم
علوی یی فراموش ایلدیکی وطن اصلیسنی ترک ایدوبده بدن خاکیله برلشدیکی وقتده
بدن سفلی یاخود روح حیوانی کندیه تعلق ایدوب طلل ومعالم ایله تعبیر اولنان قوی
والات میانه لرنده قالدی واروی نفس وهوایه محکوم اولوب دائما حکم وحیله سنه ملزوم
اولدی دیمکدر بو ایکی بیتک دها چوق تاویلاته احتماللری بولندیغندن اتساع صنعتی بدیعیه مجازا برلر در

تَبْكِي اِذَا ذَكَرَتْ عُهُودًا بِالْحِمَى . بِمَدَامِعٍ تَهْمِي وَلَمْ تَتَقَطَّعِ (٣٠)

(تبکی) بکادن ماخوذ اغلمق معناسنه در حزن وسرور ایچون اولور ممدود ومقصور
اوله رق استعمال لغة معلومدر (اذا) ظرفیه صرفه اولوب تبکی فعلنه متعلقدر
(ذکرت) ضم ذال ایله (ذکر) دن ماخوذ در خاطر ایتمکدر (عهودا) مفعولیدر در دنجی
بیتده ذکر اولنان عهودک عینیدر نکره اعاده سی (فی السماء اله وفی الارض اله)
نظم جلیلنده وقوعی کبی تعیین آتمسی نکته سنه مبنی عینیته منافی دکلدر زیرا نکره ذکر اولنوب
نکره اعاده اولنان صورتلرده ثانی اولکنک غیری اولمسی حقنده اولکرندیکمز قاعده اکثریه در
عمومی دکلدر (باء) حرف جر در حقیقی ومجازی اون درت قدر ارباب لغتک بیان
ایدکلری

ایدیکنی معنالردن مجاز الظرفیت ایچوندر (الحمی) لامی عهد خارجی ایچوندر (حمی) عالم قدسدن
عبارتدر که اعراب تقدیرینک آخرنده الف مقصوره بولنان قسمندن اوله رق
تقدیرا باء ایله مجرور محلا فتح ایله منصوب مقدرا کانت کائنة تجوندکی (کائنات) نک
جمهوره کوره مفعول به غیر صریحی ابن حاجبله امام برکوی یه کوره مفعول فیهی اولوب
طرف مستقر اولدقدنصکره (عهودا) کلمه سنک صفتیدر (بمدامع) ده کی (باء)
(کتبت بالقلم) ترکیبنده واقع باء کبی استعانه ایچوندر (مدامع) کوز یاشی محلی معناسنه
اولان مدمعک جمع مکسریدر (تهمی) سیل معناسنه اولوب سیلان ایدر
دیمک معناسنه در مدامعه راجع ضمیر مستتر یله برابر مدامعک صفتیدر وجود
درت عدما التی موضعده موصوفه مشروطه اولان مطابقتی بولنمشدر چونکه مدامع
دائما نکره اولوب جماعت تاویلیله مفرد مؤنث اولدیغی کبی (تهمی) جمله سی دخی جمله اولدیغندن
تأنیث وتذکیر ایله اتصاف ایتمز الحاصل معارفک قواعدندن عاری اولدیغندن نکره
حکمنده ومسند الیهک افراد وتأنیثی اعتباریله مفرد مؤنث تقدیرنده در (ذکرت تهمی
لم تتقطع) جمله لری فعل ایله فاعلدن مرکب اولدقلرینه مبنی جمله نک اسمیه فعلیه ظرفیه
شرطیه قسملری میانه لرندن فعلیه قسمندندرلر (تهمی) جمله سیله (لم تتقطع) جمله سی
طرفینی حقیقیین مجازیین مختلفین اولان اقسام اربعه مجاز عقلیدن (جری النهر) و(سال المیزاب)
قبیلندن اولوب طرفینی حقیقیین اولان قسمندندر چونکه سیلان وعدم تقطعله
متصف اولان دموعدر مدامع دکلدر یاخود مجاز حکمی وحذفی یه حمل اولنه رق

نهى ولم تنقطع دموع مدامعى ايله تأويل اولنسه هيچ بعيد دكلدر سكاكينك مسلكنه
توفيقا مدامع دموعه تشبيه اولنهرق استعارهٔ مكنيه قلنمش دكلدر زيرا
مذكور فعللر فاعل ايچون بناء قلنوب مفعول مصدر زمان مكان سبب كبى
ماهو لهنك غيرينه اسناد ايدلدكده بو اسناد طرفه اسناد اولندیغندن جمهوره كوره مجاز
عقلى طريقيله يا فيلان صوريلر سكاكينك نظرنده استعارهٔ بالكنايه اوله‌جغى وارستهٔ
اشتباهدر (ولم تنقطع) ده كى واو عاطفه اولوب نهى اوزره معطوفدر مسند
اليهلرى متحد اولدیغندن جامعلرى عقلى مسندلر قبل العطف خيالده تقارن ايتدكلرى
ايچون جامعلرى خيالى ياخود وصفلرى اولان عموم وخصوص اعتباريله متضايفين اولدقلرى
ايچون جامعلرى بينه عقليدر سيلانك انقطاعى حقنده كه ابهامى دفع ايچون لم تنقطع
زياده قلنمش اولدیغندن طرق اداء معانينك اطناب قسمندن معدود وتكميل واحتراز
قبيلندن اولدیغى ظاهر اولمشدر (لم) مضارع صيغه‌سنى ماضى يه قلب
ايتديكى جهتله عدم تقطع ماضى ايله تعبيرى و (ونفخ فى الصور) قبيلندن اولهرق
تحقق وقوعنه اشارت ايچوندر فقط لم تنقطع مجاز عقلى يه حمل اولندیغى
صورتده ايكى مضاف تقدير اولنهرق لم تنقطع قطرات دموع مدامعى
تقدير اولنمسى لازمدر كذلك نفس ناطقه ناظم نحريرك مسلكنه كوره
مجردات قبيلندن اولمغله جسمانيت اوصافندن اولان بكاء ايله اتصافى
اولميه‌جغندن (فلم يبق منى الشوق غير تفكرى ولو شئت ان ابكى بكيت تفكرا)
بيتنده كى بكاى تفكر قبيلندن اولمغله محمولدر ياخود مضمون بيت استعارهٔ

تمثيليه

تمثيليه اعتبار اولنمشدر اما ذكردن مراد ذكر قلبى قسمى مأخوذ اولدیغندن نفس ناطقه يه اسنادنده
مجازه حمل اولنمغه حاجت يوقدر چونكه ذكرك لسانى وجوارحى قسملرينه مراد ايدوب ده مجاز صيرورت
اولنمقده بر معنى يوقدر ذكر لسانى تام تشخيصك معلومى اولدیغندن بحثه شايان اولميوب يالكز ذكر
قلبى وجوارحى قسملرينك ايضاحيله اكتفا اولنمشدركه ذكر جوارحى ديمك بتون اعضانك
بتر عبادات الهيه ايله تحلى وكافهٔ معاصيدن تخلى ايله حصوله كلور (فاسعوا الى ذكر الله) نظم جليلنده كى
ذكر ايله صلوة جمعه يه اشارت اولندیغى بو معنادن اخذ اولنمشدر حتى مفسرين عظام ومتصوفين
كرام (فاذكرونى اذكركم) منطوق منيفنده ذكر اولدن بو معنى مراد اولندیغنى (اطيعونى فى
كل حال) ايله تفسير ايدرك جميع طاعاته امرى متضمن اولدیغنه قائل اولمشلر وذكر ثانيه دخى
اعطاى انواع كرامات وخيرات ايله افاده ايتمشلردر ذكر قلبى اوچ صنفه انقسام ايتمشدركه
برنجيسى دلائل ذات وصفات الهيه ده تفكر ايكنجيسى امر نهى وعد ووعيد كبى تكاليف شرعيه
دلائلنى تفكر وحكم واسرارينه اطلاع مقصديله مساعى جميله يه دوام اوچنجيسى اسرار مخلوقاتى
تفكرله (ما رأيت شيئا الا ورأيت الله قبله) سرينك ظهورى ضمننده مظاهر اسماء
الهى اولان كافهٔ ذرات عالم غيبيه مرآت مجلوه اولمسنه سعى ايدرك شعاع بصيرت
روحانيسنى عالم جبروته منعكس قيلمق اشته بو مقامه ارتقا ايدن عارفك اوزرينه
سماء عنايت الهيه‌دن شمس توفيق ونور تأييد طلوع ايتدكده ادنى كلفتله درجهٔ مشاهده
ومكاشفه يه ترقى ايدر ومطالع انوار الهى وواصلين عالم مكاشفات نامتناهيه
زمره‌سندن معدود اولور فقط مقامات مذكوره غير متناهى اولمغله ارباب مكاشفه بكده

صوفی (لا یقف عند حد) معناسنجه غیر متناهی اولمق ایجاب ایدر البته اهل حقیقت
اصحاب بدایت ایچون لوائح لوامع طوالع و اصحاب نهایت ایچونده محاضره
مکاشفه مشاهده عنوانلریله اوچ مرتبه بیان ایتمشلردر که شعاعات شموس معارف
الهیه بدایات اربابی ایچون دائمی اولمیوب (ولهم رزقهم فیها بکرة وعشیا) نظم جلیلنک
معانی اشاریسندن مستبان اولدیغی اوزره جناب فیاض مطلق ارزاق قلوب
وارواحلری کاه حینی اعطا ایدر و هر نه وقت سما قلبلری سحاب حظوظ دنیویه
ایله مظلم اولورایسه درحال لوائح کشف ولوامع قرب آنلری تعقیب ایدر که لوائح قسمنک
ظهوریله استتاری آن واحددن عبارت اولان برق خاطفه تشبیه اولنمشدر
(وافرقنا حولا فلما التقینا. کان تسلیمه علی وداعا) مضمونیده بو مرتبهیه ایما ایتمشدر
لوامع قسمیده لوائح گبی ایسه زوالی بو درجه سریع اولمیوب بالنسبه بقاسی
ملحوظدر اما طوالع قسمنک بقاسی دها زیاده اولدیغی گبی هم اقوی هم شبههدن
وارسته در لکن ینه شموس معارف خطر افول و زوالدن آزاده دکلدر آنفا ذکر
اولنان مراتب ثلثه حصولیله گلان فتوحات ربانیه یکدیگرلرندن منفک اولدقلری گبی
دائمی صورتیله برنسق اوزره ده دکلدر بلکه بعضا زواللرندن صکره اصلا بر اثر براقمازلر
بعضاده رقمی زائل اولسه ده بالکلی باقی انوار غروب ایتسه آثاری متباقی اولور که او مرتبهیه
حائز اولان ذوات سکون علیاسندن صکره متصف اولدقلری مرتبهنک ضیاء
برکاتندن مستفید و اوغدای روحانیتک عنایتی سایهسنده تلذذ و تعیش

ایدرلر اما اصحاب نهایات دلائل آفاق وانفسک ملاحظهسندن منخلص حضور
قلب سایهسنده مدلول معناسی اولان شمس حقیقت جانب معنویتنه بالاختیار انتقال
ایدرلر محاضره بالعکس انتقال اختیاری اولمیوب دلائل مشروحهدن مستغنی اولهرق
سیر الی اللهده طلب سببیله محتاج اولمازلر مکاشفه نامی عنوانله مظهرلردر که بو مرتبهده
(ما رأیت شیئا الا ورأیت الله قبله) سریجه هر شیئی مشاهده ایدرلر نور عقلی مطلوب
حقیقیه بلا اختیار انعکاس ایدر عارف بو مرتبهلری تجاوز ایدوب بدء لیله طالع من غیر فرجه
تولی بروقیه عاد ما ضوء نهارک حصولنه مشابه قلبنده انوار تجلی دوام ایدر و دقائق
(الاعرا بین التجلی والاستتار) مرتبهسندن فجر و شروق انوار تجلیده حقائق عوائق بشریه
شموس نهار کشوفاته تحویل ایدرلر بو مرتبهیه مشاهده اطلاق اولنمشدر
(الجاهل فی الحکمة عنین فی التصوف) مقال مشهورینه مبنی تصوف حکمته مربوط اولدیغی گبی
حکمتده تصوفه منوط اولدیغندن و ناظم تحریر مهر نقدر تصوفک هم رازی اولان حکمت
اشراقیه اربابندن دکلسه متشابهه ایله اشراقیه طرقلری متکلمین ایله متصوفهنک
یکدیگرلرینه توأم اولدقلری گبی بربرلرینه مربوط اولدقلرندن (الاشیاء تنکشف
باضدادها) قاعدهء متعارفهسنه بناء بر مقدار اصطلاحات و اسرار تصوفدن بحثه
زمام خامهیی عطفه مجبوریت گورلدی خلاصهء مآل ابیات آتیهنک ترجمهسی گلور

وَتَظَلُّ سَاجِمَةً عَلَى الدِّمَنِ الَّتِي. دَرَسَتْ بِتَكْرَارِ الرِّيَاحِ الْأَرْبَعِ

(تظل) افعال ناقصهدن ظل کلمهسنک مضارعیدر عن اصل جملهنک
مضمونینی مدلولی اولان وقتده اقترانه موضوعدر عرب بینده (ظل زید سائرا)
دینلور زیدک سیری زمان نهارک جملهسنده ثابت اولدی دیه مراد اولنور

بعضا (صار) معناسنده ده استعمال اولنور (ظل زید غنیا) دینلور زید فقر صفتندن
غنا صفتنه انتقال ایتدی دیمک مراد اولنور نادرا فعل تام اوله رق ده استعمالی
واردر (ظللت بمکان کذا) دینلور یعنی او مکانده کوندز ایلدم معناسی اراده اولنور
بوراده ایکنجی استعمال قصد اولنمشدر افعال مذکوره فاعلک بر صفت اوزره
تقریرینه موضوع اولوب ناقص تسمیه اولنمالری معنای حدثیاری موجود اولوب ده حرف عباره
بر ابر کلام جهتندن تمام اوله مدقلرندیمی منطقیونک ذهابلری کبی معنای حدثیلری
اصلا اولنموب اول وضعلرنده رابطه زمانیه یه موضوع اولدقلرندیمی یاخود عن اصل
حدثه موضوع ایسه لرده متأخرا استعماللرنده معنای حدثیدن تمامیله تجرید اولنمقلری
اولوب اولکی مذهبی رضی الدین استرابادی ترجیح ایدوب مطلق کون و صیرورت معنالری
موجود اولدیغنه ذاهب اولمش امام فخر الدین هرایته جمع علما بو مسلکه اعراض ایله
فعل تام اولمه جغنی بیان و علمای افهام ایدوب کون مطلق ایله کون الشیء شیئا مبتاریی
تفریق و اولکی فعل تامک مصدری اولوب ایکنجی فعل ناقصک مصدری اولدیغنی
مفاتیح الغیبده تحقیق ایتمش و مطول حواشیلری جمهور مذهبنی ترویج ایتمشلردر جمهور
مذهبنه کوره نقصانیتیله اتصافلری صفت بحال المتعلق اولدیغندن مجاز عقلی قبیلندن
اولور چونکه حقیقه نقصانیتیله اتصاف ایدن کلامدر فعللر دکلدر و جنس باقیین اعتباریله
نظرا اتصافلری حقیقیدر تحتنده مستتر ضمیر و رقایه رجوع ایدر بیت سابقده کا ایکی
فعله مدامعه عائد اولور (نهمی) فعلنه معطوفدر هر ایکی صورتده مسند
الیهلر متحد اولدقلرندن جاعلری عقلی و افعال ناقصه نک مناط حکمی خبرلری اولدیغنه
نظرا معنی و تسجیم تقدیرنده بو نمغا مسندلر خیالده قبل العطف تقارن ایتدکلرندن
جاعلی

جاعلری خیالیدر یاخود تشبه تماثل اعتبار اولنوبده وهمی اولمسیده محتملدر مناط مذکوردن
قطع نظر اولنوب علی التعاقب مسند صیرورت مطلقه اخذ اولنمسیله کا ایله سیلانک دمعدن
اعم اولدیغندن مسند لره عارض عموم و خصوص وصفلرینه نظرا تضایف جامعی میانه‌لرنده
بولنده جامع عقلی اوله جغی درکاردر ارباب معانینک (والمقید فی کان زید منطلقا هو
منطلقا) بولندهکی تحقیقلرینه منافی اوله جغی شبهه سزدر (ساجمة) لفظا منصوب
نظرلرنک خبری اولوب کوز یاشی دوکمک معناسنه اولان سجمدن مأخوذدر فقط
نظرلرنک اسمی مدامعه راجع اولدیغی تقدیرجه کلام تجریده محتاجدر قمری صداسی معناسنه
باب فتح دن مأخوذ سجعدن مشتق (ساجعة) نسخه سنه نظرا تجرید کلامی تصحیح
ایده مدیکی (نهمی) نک اوزرینه نظرلرنک عطفنه مساغ قالماز (علی) حرف جر (ساجمة)
قولنه متعلقدر همده استعلای حقیقی معناسنده مستعملدر (دمن) سرکین دیوار تملی
والتی کبی حقد مرور زمان ایله سیاهلنوب قالمش اولان آثار دار معنالرینه اولان (دمنه)
کلمه سنک جمع مکسریدر که (درست) قرینه سیله معنای مشترکلردن بوراده آثار دار مراد
اولنمشدر (درست) تحریک را ایله درس و یاد روسدن مأخوذدر که نشان
بلورسز اولمق و قفتان اسکیمک و اوکهنه لنمک و حیض و دوده نک اولوبنمسی جرئی
باقی قالمق و طریق خفی معنالرندن نشان محو اولمق معناسی مراددر که الریاح الاربع بوکا قرینه
اولمشدر لازم و متعدی اوله رق استعمالی وار در مستتر ضمیر مؤنث (دمنه) راجعدر که
بوراده مجازا اجزای بدن مراد اولنمشدر اما سکون دال ایله درس و درسه تلاوت معناسنه درکه
بوراده مراد دکلدر (تکرار) تفعیل بابنک مصدر غیر مشهورندر (کر) دن عن اصل مأخوذ اولوب
رجوع صولت مرور معنالرنده مشترک الدر بوراده مقام قرینه سیله معنای اخیر مراددر

(رياح) ارواح كبي ريحك جمعيدر (روح) ده ارواح ورتبه اوزره جمعلنور الح
مقام استعمالده بولنه جق قرائن معيّنه‌لر بربرلرندن كسب امتياز ايدرلر ريحك مفرد
وجمع اوله رق استعمالندن برينك رحمت ديكرينك عذابه اختصاصي حقنده ادعا
اولنان عرف تسليم اولنديغي تقديرجه او اختصاص الفاظ قرائنيه هر كه استعمالنه مخصوص
اولوب سائر كلامه شمولي يوقدر (اربع) اسماي عددك رتبه‌ء كسريه‌ء اصليه
توزيعيه تأثيريله ممتاز اولان اقسام اربعه‌سنك اصليه قسمندن اولوب رياحك
صفتيدر وجودا وعدما امور عشره ده رعايت اولنه جق مطابقت معدود ومفردينه‌نك
نظرا اعتبار اولنه جغي اسماء عددك خواصندن اولوب معدودك مفردي اولان ريح
ابن حاجبك سلك نظمه چكديكي يتمش قدر مؤنثات سماعيه عدادندن بولنديغندن
عدم مطابقت شائبه‌سنه لااقل رياحك اون ايكي اولمسي تركيب مذكورك مفادي
اوله جغي حقنده كه وارد اولان سؤاللر ساقطدر اشته اودرت ريح شمال جنوب صبا
دبور نامريله مشهور اولان جهات اصليه اربعه دن وزان اولان ريحلردر جهات متفرعه دن
هبوب ايدوبده هر بري برنام ايله ياد اولنان رياح تهيت وجغرافيا فنلرينه وخصوصيله سير
سفائنه متعلق علومه آشنا اولانلرك معلوميدر بوراده رياحدن مراد مجازا
بدنك قوامي كندويله اولان طبايع اربعه دركه حرارت برودت رطوبت يبوست
ياخود اخلاط اربعه دركه صفرا سودا بلغم دمدر اساس قوام بدن كيفيات مذكوره‌نك
بكديكرلرينك سوره‌لرينك كسرندن متحصل مزاجه منوط الح اندرس بدن
دخي (اشاب الصغير وافنى الكبير كر الغداة ومر العشي) مضمونك ملاحظه‌سندن
اكلاشيله جغي اوزره زوالك كمالده اندراجي قضيه‌ء الهيه‌سنه بناء كيفيات مذكوره‌نك

بكا ايه

تكرمنقول اولديغي افكار صائبه اربابنه كوبنجه لائح اوله جغي رهاين نكته بدايعندر (سبحان من تحير
في صنعه العقول) خلاصه‌ء مآل كله جكدر

اِذْ عَاقَهَا الشَّرَكُ الكَثِيفُ وَصَدَّهَا ۝ قَفَصٌ عَنِ الأَوْجِ الفَسِيحِ المُرْتَعِ

(اذ) ظرفيه‌ء محضه اولوب (بكي) فعلنه متعلقدر فقط (كلما رزقوا منها من ثمرة
رزقا) نظم جليلنده (كلت من ثمره من تفاحه) قبيلندن اولمغله جواز تعلقه مانع يوقدر
چونكه (اذا ذكرت) فعلنده كي (اذا) اولا بكي فعلني تقييد ايتمش مؤخرا اذ عاقها كندوسنه
تعلق ايتمكله بكي فعلي حكما الحاق تقييد اعتبارايله تعدد ايتمشدر عن اصل (اذ) ماضيه
دخول ايتمكله موضوع البه بعضا (اذ الاغلال في اعناقهم) نظم مجيدنده وقوعي كبي مستقبله
دخولي واردر (عاق) عوقدن مأخوذ منع معناسنه در ضمير مفعول ورقايه راجعدر (شرك)
تحريك عين ايله دام صياددن عبارتدر (كثيف) عناصر صافيه كبي الواندن مجرد اولان
لطيفك ضديدر (صد) عاق نك عطف تفسيريدر (قفص) عين اولور صياد ايله فارسي
اولور السين ايله استعمال اولنوب بدكمز قوش محافظه‌سنه مخصوص ومور وتخته‌دن
معمول قفسدن عبارت اولوب صدنك فاعلي وورقايه عائد ضمير منصوب مفعوليدر
شرك كثيف ايله قفصدن على سبيل الاستعاره بدن انساني مراد اولنمشدركه ورقاده اجرا
اولنان استعاره‌نك ترشيحي ديمكدر مسندلر متحد في التصور اوله قلريندن جامعلري عقلي باشقه تمائل ميانه‌لرنده ملحوظ اولديغندن وهميدر صح
مسندلر قبل العطف متقارن في الخيال اوله قلريچون جامعلري خياليدر معناي مجازيلري
حسبيله تأكيد تكريرينه تفسير كبي كورنده كان عطف مانع اولان كمال اتصال بولنمش ايسه‌ده
با استقلاليتي بيان وبا معناي حقيقيلريني ملاحظه قرينه مبني عطف ايدلمشدر (اوج)
لغه باشك مسامته هامه‌سندن عبارتدر الآن هيئت عتيقه عنوانيه تحتنده محفوظ

(بطلميوس) حكيمك استخراج ايتديكي هيئت اصطلاحي اولەرق افلاك جزئيەدن
فلك خارج المركزك فلك ممثل ايلە تماس ايتديكي ايكي نقطەدن متمم حاوينك
سوري اوجاري نزدندەكي نقطەء عليايە اوج و متمم محوينك سوري اوجلري نزدندەكي
نقطەء سفلايە حضيض نامي ويرلمشدر راستەسي بو هيئت عتيقە عنوانيلە ياد اولنان بطلميوس
طريقيدر عن اصل هيئت جديدە اسميلە مشهور ايدي چونكە حكماء متقدميندن (فيثاغورث)
حكيم كرەء ارضك حركتنە قائل ايكن (بطلميوس) اوراي تزييف ايلە (مجسطي) نام
اثرندە كرەء ارضك ثابت و افلاكك متحرك اولديغنە قائل اولەرق بكيجە اصول
كشف ايديلمكدن اصول متخذەسي هيئت جديدە ناميلە ياد اولنمقدە ايدي موخرا حكماء
متأخريندن (قوپرنيق) و (تيخو براهە) نام حكيملر (فيثاغورث) حكيمك رأيني تصويب ايلە
بطلميوسك طريقيني ترك و مشار اليە فيثاغورثك مسلكني اثبات ايلە تجديد ايلەدكلرندن
برو بطلميوسك هيئت جديدەسنە هيئت عتيقە و فيثاغورث حكيمك مسلك
قديمنە هيئت جديدە اطلاق اولنەرق قضيە بر عكس اولنمشدر لكن بو مقامدە ارتفاع
علاقەسيلە مجرد جانب علو و مجاز على المجاز اولەرق علو شرفي و معنوي مراد اولنمشدر
(فسيح) واسع معناسنەدر (مرتع) اراضينك اوتلاق و ياييلاق محللريندن عبارتدر بونلر
كافەسي ورقائك ملايملريندن اولوب استعارەنك ترشيحاتيدرلر بو بيت (اذ) و الكلەسيلە
بوندن اوكلكي بيتدە واو عاطفە واسطەسيلە (تبكي اذا ذكرت الخ) بيتنك متممندن اولمغلە
كلام مستقل عد اولنموب جمل متممەدن اولەرق او بيتە مربوطلردر (تبكي) ماقبلنە معطوف
اولمديغي سؤال مقدرە جواب اولديغندن سعد علامە كورەسنە كمال اتصال سببندە
كورەسنە كمال انقطاع مابينلرندە بولنديغي ايچون فصل اولنمشدر كويا بر سائل طرفندن
سؤال اولندي كە نفس ناطقە بو درجە رذائل جسمانيەيە قاتلمسندن عالم ارواحي بالكليە
نسيان ايتمسيلە بر ابر او عالمي تذكري حالندە عالم قدسە اصلا ميل ايتمزمي بولندەكي سؤالە

جوابا

جوابا [اوت] بعضا مجاورت ياران قديم ايلە بخش خاطر اليمي اولوب شعاع بصر روحاني
عالم جلالە انعكاسيلە جنس مطلق اولان بدن و واسطەء محجوبيت اولان ماسوايە اشتغالندن
تزييف مطلقي ترك ايلە و حضرت قدسە عروجدن حرماننە و بو حال اسف اشتمالنە
تنبە ايلديكي و قفس تن و صندوقەء بدن قالقمغە همتنە صرف اولنمديغي جهتلە فائز سعادت
ابدي اولمقدن كنديسي منع ايلديكي وقتدە (جرس فرياد ميدارد كە بربنديد محملها) نك
او دهشتلي صداسي موجب افزايش حزن و ملالي اولەرق (هر كسي كو دور ماند از اصل
خويش . باز جويد روزكار وصل خويش) مضمونك ملاحظەسيلە دوراندیش و سهام
الام و حسرتلە دوچار ريش بر ريش اولديغندن حال پر ملالنە تأسف ايتمامك قابل
اولەميەجغنە مبني اخلاط و طبايعك اختلافات و تكثرندن (بدل ما يتحلل)ك نقصان
پذير اولمسيلە هندسي اولان اجزاي بدن اوزرينە سيلاب مدامع بي پايان ايدەرك زبان
و "بال بكشا و صفير از شجر طوبي زن . حيف باشد چو تو مرغي كە اسير قفسي" ترنماتيلە نالان اولور]
ديە جواب ويرلمشدر

حَتَّى إِذَا قَرُبَ الْمَسِيرُ إِلَى الْحِمَى . وَدَنَا الرَّحِيلُ إِلَى الْفَضَاءِ الْأَوْسَعِ

(حتي) ابيات سابقەدە شرح اولنان اشتياق عالم علوينك غايتني مبيندر (اذا) ابيات
آتيەدن بيت ثالثدەكي جزاي شرط اعتبار اولنان (سجعت) فعلنك و باشرطي
بولنان (قرب)ك ظرفيدر (قرب) قربدن مأخوذ شنجي بابدن اولوب بقيلقدر استعمالي
من و الي كلمەلريلەدر (مسير) اجوف يائيدن و مضارعك عيني مكسور اولان سار يسيردن
مأخوذ اولمغلە مصدر ميمي اسم زمان اسم مكان صيغەلري ميانەلرندە مشترك ايسەدە قربك
اسنادي معناي مصدريتك قرينەء مرجحەسيدر الي الحمي قرب بە متعلقدر (و دنا الرحيل) دەكي
واو عاطفەدر (دنا) دنودن مأخوذ قرب معناسنە ايسەدە نوعا ما مبالغەدن خالي دكلدر بر توجيهە

نظرا (دنیا) نڭ حیات امورینه نسبتله قربیتندن ناشی بو راده کی (دنو) ماده سندن اشتقاقنه ذاهب اولنمشدر دیگر توجیهه گوره دناءتدن مأخوذ اولوب مناسبتی خفی دگلدر (رحیل) گوچمك معناسنه در (فضاء) لفظا و معنی خلا گبی در که

«لالا زنم لالا زنم لا بر سر الا زنم . چون پنج لا لا بگذرم در لامکان جولان کنم» بیت

مشهورنده شمس تبریزینڭ مرادی اولوب لامکان عبارهسیله ایما ایلدیگی حضرت قدس و یا عالم ارواح مراد اولنمشدر اصل لغتده حائلدن خالی اولان مکان معناسنه ایسه سیاق و سباقدن معنای مجازی مذکور مراد اولندیغی اڭلاشلمشدر (اوسع) فضانڭ صفتی اولوب لا ملی عهد خارجی گنو یدر خلاصه مآل ابیات آنه ایله بیان اولنه جقدر

وَغَدَتْ مُفَارِقَةً لِكُلِّ مُخَلَّفٍ تَرَكَتْ حَلِيفَ التُّرْبِ غَيْرَ مُشَيَّعِ

(غدت) افعال ناقصهدن صارت معناسنه اولوب اصلی غدوت در که واو متحرك اولوب ماقبلی مفتوح اولمغله قاعده الف قلب اولنه قد لنصاره اجتماع ساکنینڭ دفعیچون الف حذف اولنمشدر قاعدهٔ مذکوره معنانڭ حرکه و اضطرابنه دلالت و بناء و معنانڭ تغیری و الحاق و التباس گبی محاذیرك عدم سرایتنه مبنی اولدیغی حیدی حیوان حیی طوی دما سائر بونلره مماثل کلماتده حروف علهنڭ قلب اولنمامسی فائدهنڭ عمومیتنه ضرر ویرمز اسمی ورقاءیه راجع ضمیر مستتر خبری (ترکت حلیف الترب) جملهسیدر (مفارقة) آیرلیجی معناسنه اولهرق یا غدت فعلنڭ مشتمل اولدیغی ضمیردن حالدر و متداخله مترادفه موطئه مقدره دائمه منتقله مؤکده نامیله مشهور اولان اقسام حالدن منتقله قسمی قبیلندندر یاخود غدت فعلنڭ خبریدر توجیه ثانییه گوره ترکت جملهسی حال اولوب تارکة تأویلنده در فرق ماده سی

بر تقدیر متعدی اولسه اسم فاعللرك عملی مضارعه مشابهتدن ایلری گلوب اصلی اولمدیغندن تقویه للعمل لام جاره ایله صله لنمشدر (کل) احاطهٔ افرادیچوندر (مخلف) تفعیل بابندن اسم مفعول اولوب گرو ده ترك اولنمش و پس مانده قالمش سیدن عبارتدر که مخلفات و متروکات دینه استعمال اولنه یعدر اصل فعل نسبت تکثیر تعدیه گبی ابنیهٔ تفعیلدن تعدیه و تکثیر معنالری مقامنه مناسبدر (ترکت) تصییر معناسنی متضمن اولوب ملحقات افعال قلوبدن جعل ترك اتخذ فعللرندن معدود اولمغله ایکی مفعوله متعدی اولوب مفعول اولی حلیف ثانیسی غیر کلمهلریدر متضمن اولمارسه غیر کلمهسی حال اوله جغندن «انا ابن التارك البکری بشر . علیه الطیر ترقبه وقوعا» بیتنده کی ایکی استعمالی بو راده تجویز اولنه بیلور (حلیف) حاء معجمه ایله اولورسه یا فعیل صیغهسی اولوب مفعول معناسنه اولهرق مخلوف معناسنه اولور که تأنیث و تذکیری مساوی اولور فقط التباس بوعلان موقعلرده ینه مؤنثده تاء علاوه اولنهرق جریت بقتیل بنی فلان و قتیلة بنی فلان صورتیله استعمال اولندیغی معلومدر یاخود وصف وزننده مصدر اولوب متعلقیت علاقهسیله (احل لکم صید البر) نظم جلیلنده صید مصید معناسنه گلدیگی گبی بوده مخلوف معناسنه گلمشدر علاقهسی جزئیت یاخود شرطیت اولمقده محتملدر (ترب) ه اضافتی (اخلاق ثیاب) و (جرد قطیفة) ترکیبلری گبی کوفیون عندنده بلا تأویل صفتڭ موصوفنه اضافتی قبیلندن اولوب بصریون تأویل ایتمشلردر حاء مهمله ایله حالف و معاهد معناسنه اولهرق صفتڭ موصوفنه بلا تأویل و یا تأویل اضافتی قبیلندن اولمسیده جائزدر (ترب) همزاد و همسن در (غیر) اساسا صفت اولهرق استعمال اولنوب بعضا استثنا مقامنده

قوللانیلور کذلک صفتاً استثنانک ما بعدی ما قبللرینه مغایر اولمدیغی
یکدیکرلرینه مشابهتلریندن استثنا ایچون اولان «الّا» جمع منکور غیر محصوره تابع اولدیغی
وقتده غیر معناسنده استعمال اولنور غیر کلمه سنک استثناء مقامنده
قوللانلمسی اکثریا ما قبلی معرفه اولان موقعلرده در چونکه غیر ضدّینه مضاف اولدیغی محللرده
اضافتله تعریف کسب ایده میه جکنه مبنی الا معناسنه حمل اولنمشدر فقط بو اراده
اصل استعمالی اولان صفت معناسنده مستعملدر «مشیّع» تشییعدن مأخوذدر
«شیّع النار» یعنی آتشه اودون آتدی و «شیّع بالنار» یعنی آتشله بر شیء احراق
ایتدی و «شیّع الراعی» چوبان ودود بدیکنی سسلندردی و «شیّع فلاناً» یعنی
فلان کمسه یه تشییع ایتدی منزلنه رهبر اولدی دیه استعمالاتندن معنای اخیر مراددر
فقط عرف عربده جنازه نک تشییعنده استعمالی غالبدر خلاصهٔ مآل بیت آتیه منوطدر

سَجَعَتْ وَقَدْ كُشِفَ الْغِطَاءُ فَأَبْصَرَتْ . مَا لَيْسَ يُدْرَكُ بِالْعُيُونِ الْهُجَّعِ

«سجعت» سجعدن مأخوذ کوکرجین صداسی دیمکدر که مجاز لزوم علاقه سی و اسناد
قرینه سیله اضطراب معناسی مراددر اصطلاح ارباب بدیعده کلام منثورک هر ایکی فاصله
سنک حرف واحده منتهی اولمسنه سجع اطلاق اولنور که «ما لکم لا ترجون لله وقارا وقد خلقکم
اطوارا» کبی مطرّف و «فهو یطبع الاسجاع بجواهر لفظه ویقرع الاسماع بزواجر وعظه» کبی
ترصیع و «فیها سرر مرفوعة واکواب موضوعة» کبی متوازی قسملریله سجعک شرائط سبعه سی
فن بدیعی مطالعه ایدنلرک معلومیدر واو اربابک مشابهت علاقه سیله مجاز احالیه در «قد» توقع
تحقیق تقلیل تقریب معنالرنده مستعمل اولوب بوراده ماضی یه دخولی اعتباریله «قد قامت
الصلوة» دهکی قرینه کبی قرینه دلالت ایده جک بر قرینه بولنمدیغی کبی توقع معناسی مقامه مناسب

اولمدیغی

45

اولمدیغی جهتله تحقیق معناسی تعیّن ایتمشدر «کشف» ماضی مجهولدر احمق و اظهار
ایتمک معنالرینه در «غطاء» پرده و ستر معنالرینه اولوب کشف نک نائب فاعلیدر
«فا» تعقیبیه در لکن شبهه سز تعقیبی ممکن اوله جق مرتبه ده اولشیئه نسبتله ملحوظ اولدیغندن تعقیب
ایده جک شیء درجهٔ امکانه کلدکدن صکره تأخر ایتمامک تعقیبه کافی اولمغله «انزل من السماء
ماء فاصبح الارض مخضرّة» نظم مجیدنده انزال ماء ایله اخضرار ارض میانه لرنده وقت توسط
ایدیور ایکن تعقیبه ضرر ویرمه جکی درکاردر اصولیونک بیانلرینه نظراً اساس حکمه بعضاً
علت دائمی اولور ایسه علته دخولی تجویز اولنه بیلدیکندن «اذا ابی الفاقانت حر» قولنده در حالی مجنب
عتق اوله جغی مسائل متفرّعهٔ اصولده کورلمکده در «وقد کشف الغطاء» جمله سنک اوزرینه
معطوف اولان «فابصرت» جمله سی واودن بشقه دیکر حروف عطفله دخی معطوف اولدیغندن جامع
ارائمغه احتیاج قالمامشدر «ابصرت» افعال بابندن کورمک معناسنه اولان ابصاردن
مأخوذ اولوب فاعلی تحتنده مستتر و قافیه عائد ضمیردر «ما» حرفیه و اسمیه قسملرینه ایریلوب
حرفیه قسمی مصدریه زائده نافیه مسلطه کافه لیس یه مشابهه اوله رق استعمال اولندیغی
مثللو اسمیه قسمنده موصوله موصوفه استفهامیه شرطیه تامه نکرهٔ صفه صفتلرینه تعریف
اولنمش ایکن بوراده اسمیه قسمندن موصوله یا موصوفه مراد اولنمشدر «لیس» افعال
ناقصه دن ماضی غیر متصرفدر عن اصل ثلاثی مجرّدک دریجی بابندن اولوب «لیت» کبی
غیر متصرف اولمسی قصدیله عینی اسکان قلنمشدر اسمی ضمیر مستتر «ما» یه عائد در
خبری ده «یدرک» جمله سیدر «یدرک» بیلمک معناسنه اولان ادراکدن مأخوذ
مضارع مجهولدر «با» حرف جردر «یدرک» ه متعلقدر «عیون» عینک جمعیدر
والفاظ عمومندندر مفردینه نظراً کوز بکار دیمکدر قپاغی ترازو کوزی کوزنش النون

ذات كبى اون درت قدر معنى بينلرنده مشترك اولوب ادراك قرينه سيله كوز مراد
اولنمشدر فقط مشترك اولمسى مراد اولنان معنايه نظرا خاص اولمسنه منافى
اولمديغندن خاص اولەرق كوز معناسنده استعمال اولنمش وتعريفلرى قيد حيثيته مقيد اولديغندن
تصادق اقسامك تقسيمه ضررى اولمامشدر فقط مشتركك احوال خمسه سى اولوب
برنجيسى اطلاق واحدده يالكز بر معناسى على التعيين بر قرينه ايله قصد اولنمقدر كه بو استعمالك
بطريق الحقيقه صحتنده كمسه نك بر نزاعى يوقدر ايكنجيسى اطلاق واحدده مجموع معنيسى
مراد اولنمقدر كه بونكده بطريق المجاز صحتى وبطريق الحقيقه عدم صحتنده نزاع يوقدر اوچنجى
حالى بر اطلاقده لا على التعيين معنيين دن بريسنك مراد اولنمسيدر كه جواز عدم جوازندن
بحث اولنموب يالكز امام سكاكى بو استعمالك قرينه دن تجردى حالنده كه استعمال اولديغنى
مفتاحنده ذكر ايتمشدر دردنجيسى استعمالى ماسمى به يعنى هذا المفهوم مراد اولنمقدر كه
مجاز صحتنده نزاع يوقدر بشنجيسى استعمالى بر اطلاقده نسبتك معانيدن هر برينه
تعلق ايتمسيدر كه شافعى حنفى اكثرينك عدم جوازينه ذاهب اولمشلردر جوازينه ذاهب اولانلر
بعض حنفيه بولنوب بونلردن قاضى بطريق الحقيقه اولديغنه وبعض آخر مجاز اولديغنه
قائل اولمشلردر شافعى معنيين ده ظاهر اولوب هر ايكيسى مراد اولنديغنه وبريسى
مراد اولنديغى صورتده قرينه يه محتاج اولديغنه قائل اولمشدر كه عموم مشترك
دينلان شئ شافعى نك بو تفصيلاتندن اكلاشيلان ايكى معنانك هر ايكيسى مراد
اولنمسى خصوصندن عبارتدر بوندن صكره (عيون) كبى جمع اولان لفظلرده كى
اختلاف مفرده كى اختلافه مبنى اولديغنه اكثر علما ذاهب اولمشدر بعضلر مفرده
جوازى اولمسيله جمعنده جائز اولديغنه قائل اولمشلر ايسه ده تزييف اولنەرق

قوللرى

قوللرى جرح اولنمشدر (هجّع) نائم معناسنه اولان هاجع كلمه سنك جمع مكسر صيغه سى
اولوب عيونك صفتيدر لاملرى استغراقيه در كذا بيت ثانينك معناسى بو بيته منوط
اولديغندن خلاصه ٔ حالى آتيده كى بيتك شرحنده كله جكدر

وَغَدَتْ تُغَرِّدُ فَوْقَ ذِرْوَةِ شَاهِقٍ . وَالْعِلْمُ يَرْفَعُ كُلَّ مَنْ لَمْ يُرْفَعِ

واو عاطفه در غدت تغرّد جمله سنى سجعت جمله سنك اوزرينه عطف ايدرلر
معطوف ومعطوف عليه (اذا قرب) ده كى اذا نك جوابيدر جهت جامعه لرى
مسند اليهلرى متحد اولدقلرندن ومسندلرى (نطق ساجعة) بيتنده بيان اولنان تفصيلاته
نظرا اتحاد ويا شبه تماثله رجوع ايتديكندن مسند اليهلرك جامعلرى عقلى مسندلرك
جامعلرى وهمى يا خود خياليدر (تغرّد) ضم تا ايله تغريددن مأخوذ تفعيل
بابندن ياخود تانك فتحى ايله وطائى تشدّد كبى ديكر بر تانك حذفيله تفعّل بابندن
فعل مضارعدر كه نغمانك تكرارى معناسنه در مجازا اصوات طيور مراد اولنمشدر حذف
اولنان اولكى ويا ايكنجى تا اولديغنده كى صرفيونك اختلافلرى معلومدر (فوق) تغرّدك
ظرفيدر (ذروه) اعلاى جبل ديمكدر (شاهق) يوكسك طاغ ديمكدر تتابع اضافات
عيبده (مثل دأب قوم نوح) نظم جليلى كبى كراهت سمعى موجب اولميان مخللرى مقبول
اولوب على الاطلاق فصاحته مخل دكلدر واو عاطفه اولوب (العلم يرفع آه) جمله سنى
عطف العلة على المعلول قبيلندن اولەرق جمله ٔ شرطيه ٔ سابقه نك اوزرينه عطف ايدرلر
او شرطيه نك شرطى (اذا قرب المسير) ومعطوفلرى بولنان (ودنا الرحيل) (وغدت مفارقة)
جمله لرندن جزاسى دخى (سجعت) ومعطوفلرى بولنان (فابصرت) (وغدت
تغرّد) جمله لرندن عبارتدر حنفيه يه كوره حكم مناطقه كبى مقدم تالى ميانه لرنده شافعيه

کوره حکم عرببه کبی تالیده اولوب مقدّمک قید اولدیغی وسید شریفک تحقیقنه نظرا
مناطقهٔ عربیه نک قضایاسنک تحقیقنده اوغراشدقلریدن عربیه مذهبیده مناطقه
کبی اولدیغی وقضیه نک صدقی مقدّمک صدق وکذبنه تابع اولمیوب مقدّمک
صدقی تقدیری اوزره تالینک صدقیله حکم اولندیغی ومقدّم قید اولدیغی تقدیر اوزره
تالینک صدقی ظرف منابه سنده اولان مقدّمک صدقنه تبعیتک لزومی وکذا
جوابا مقدم ظرف حکمنده الحرمه سندک قیدی اولمیوب بلکه تالیده کی اسنادک
قیدی اولمسیله اوسؤالک دفع ایدلدیکی وثمرهٔ نزاع حنفیه یه کوره تعلیق صورتنده
علّت تأخیر اولندیغی شافعیه یه کوره علّت تمام اولوب فقط حکمک تأخیر ایدلدیکی
وبو اختلافه مبنی اجنبیه یه خطابا «ان تزوجتک فانت کذا» قول حنفیه یه کوره جائز
تزوجده جزانک وقوعی شافعیه یه کوره قول مذکور اساسا لغو اولدیغی مطوّل وسیلکوتی
ومرأت وحواشیلری مطالعه سندن ظاهر اوله جغندن تطویلدن اجتناب اولندی
توبیده کی ذروهٔ شاهقه دن مراد انشبه علاقه سیله مجاز امراتب علیه ومدارج سنیه معنوّیه
مراد اولنمشدر چونکه حکما نفس ناطقه ایچون درت مرتبه بیان ایتمشلردر اوّلکی قوّهٔ استعدادیه
درکه نفوس اطفال کبی بدنه اوّل تعلّقنده حصوله کلور وبو قوّتله نفس صور معقولاتی قبوله
مستعد اولور بو مرتبه نک اسمنه عقل هیولانی اطلاق اولنمشدر ایکنجی اکتساب نظریاته
کندیسیله تهیؤ اولنان قوتدرکه عقل بالملکه تسمیه اولنمشدرکه نوهوسنک کتابته هوسکر
وقتنده حصوله کلان ملکهٔ استنباطاری کبیدر اوچنجی مرتبه نظریاتک بالفعل حصوله
کلورکه کتابته بردرجه یه قدر کسب اقتدار ایدوبده بالفعل یازمق کبیدرکه بوکا «عقل
بالفعل» نامی ویرلمشدر دردنجیسی مکتسبات مزبوره دن ذهول ایتدکدن صکره کسب جدیده

حاجت

حاجت مس ایتمکسزین حیز فعله چیقمسی ملکهٔ استحضار حاصل اولورکه بو مرتبه یه عقل مستفاد عنوانی
ویریلور نفوس قدسیه اربابینک عقولی کبیکه مراتبک اک اعلاسیدر بو مرتبه دربعضا
عقل مستفاد مرتبهٔ ثالثه عقل بالفعل مرتبهٔ رابعه اعتبار اولنمشدر هر ایکی جهتک توجیهلری
کتب کلامیه وحکمیه ده مسطوردر ولکل وجهة هو مولیها خلاصهٔ مآل ابیات ثلثه الشته اول
ورقای علوینک «حب الوطن من الایمان» سرینجه عالم ارواحده کی «الست بربکم»
عهدینه اشتیاقی ویکاسی اول درجه اشتداد وامتداد ایتدیکه «کل نفس ذائقة الموت»
سری و«جهان جام وفلک ساقی اجل می. خلایق باده نوش صحبت وی» خلاصی
نیست اصلا هیچ کسرا. ازین جام وازین ساقی ازین می» حجت قضا امضاسیله امر منجّم
الجریان «ارجعی الی ربّک» مضمونته «این المفر» مقتضاسنجه تسلیم کردن رضا اولوب
عالم جسمانیدن مفارقت ابدیه ایله مفارقت وعالم لاهوته مسیر وتیب وحضرت
قدس جبروته رحیل تقرّب ایلدیکی وهمزادی اولان جنازه سنی بلا تشییع براقدیغی وقدر
«الناس نیام فاذا ماتوا انتبهوا» سرینجه عیون نائمهٔ بدنیه ایله «مالا عین رأت ولا اذن
سمعت ولا خطر علی قلب بشر» وحی جلیل نبویده بیان اولندیغی اوزره مشاهده
ایده مدیکی اعیان وحقایق روحانیه ونعم جلیلهٔ احوال کشفیه وجنانیه یی لدی الانتباه انوار
بصیرتیله ادراک ایلر وتجلیات علوم الهیه وانوار اعمال صفیه ایله عزتن بولنور ایسه
شواهق جبال لاهوتی آشیانسان اعزاز وترنمات جبروتی آوازیله نغمه طراز ناز ونیاز
اولور ودرجات عالیاتک اک نهایه سی اولان قرب شمس حقیقته نائل اولور دیمکدر
بو معنی استاد ابو اسحق اسفراینی نک مسکنه مبنیدرکه علم هر بر مراتب ودرجاته موصلدر
دیر قصهٔ آدمده کی «وعلّم آدم الاسماء» فقره سیله «هل یستوی الذین یعلمون والذین

لا یعلمون" نصّ جلیلی و "انّما یخشی الله من عباده العلماء" منطوق منیفی و "والّذین اوتوا
العلم درجات" مضمون لطیفی مرتبهٔ علمی نه درجه اعظام ایلدیکنه وجدان صافیکٔ شهادتی
کافیدر اما شیخ ابو الحسن الاشعرینک "وما خلقت الجنّ والانس الّا لیعبدون"
نظم جلیلنک تفسیرنده که "الّا لیعرفون" تفسیرینه باقیلورسه علمدن مراد تحصیل معرفه
اللهیه ده که نظردر چونکه سرّ خلقتدن مقصد تفسیر مذکوره نظرا و "فاحببت ان اعرف
فخلقت الخلق لاعرف" حدیث قدسیسنه اتباعا واجب مطلق اولان معرفة الله اولوب
"فانظر والی آثار رحمة الله" خطاب امرینه نظرا و اصولیونک تحقیق ایتدکلرینه اقتفاء
واجب مطلقک موقوف علیهی ده واجب اولمسنی اقتضا ایلدیکندن علم نظر مذکوره
ونظرده معرفة اللّهه وسیله اولمسندن علم رفیع اولمیان ذواتی درجات عالیاته رفع ایدر
دیمک رفعه سبب اولور دیمکدر که یرفع فعلنک علمه اسنادی "هزم الامیر الجند" قبیلندن
اوله رق مجاز عقلی اولور سببنه اسناد قبیلندن اولوراشته بوکبی سببنه اسناد اولنان
ترکیبلرک مجاز عقلی اولدقلری جمهور ارباب معانی و امام فخر الدّین رازی مذهبیدر ابن
حاجب مسندده تصرّف ایدوب نسبت حقیقی یی نسبت عادی ایله تأویل ایتمیشدر
صاحب مفتاح مسند الیهده تصرّف ایدوب علی الاستعاره بالکنایه قلمشدر عبد القاهر
بتون ترکیبده تصرّف ایدوب ملابسهٔ فاعلیّه یی ملابسهٔ سببیّه ده مجاز استعمالنه ذاهب
اولمشدر که تصرّفات عقلیّهٔ مذکوره نک هیچ بریسنک التزامنده ضرر یوقدر بیتک
مفرداتنک بیاننده شو امیق جبالی حقنده که ویردیکم تفصیلاته باقیلورسه علمدن نفس
ناطقه نک قوّهٔ عاقله سیچون اثبات اولنان مراتبک مراد اولنمیشیده جائزدر که بوصورتده
معانی بیت نفس عقل هیولانی مرتبه سندن عقل بالملکه یه و اندنده عقل بالفعله و اندنده

عقل

عقل مستفاده ترقّی ایدرک اعلای مقاماته واصل اولور دیمکدن عبارتدر لکن
سیاق کلام احوال سعدا و ارباب شقادن معتمم ایکن "والعلیم یرفع کلّ من
لم یرفع" مصراعیله کلامی احوال سعدایه تخصیصک وجهی بولنه مییه جغی وارد
خاطر اولیور ایسه مبنای امر عالم اقدسه انتقال مشعر اولدیغی و بو انتقال
ایسه اهل شقاده جاری اوله مییه جغی جهتیله کلام احوال سعدایه تخصیص ایدلمشدر
فَلِاَیِّ شَیْءٍ اُهْبِطَتْ مِنْ شَامِخٍ. عَالٍ اِلَی قَعْرِ الْحَضِیضِ الْاَوْضَعِ
(فا) جوابیّه اولوب شرطی محذوفدر تقدیر کلام اذا کان الحال علی هذا المنوال
فلایّ آه دیمکدر بو فاء سببیّه نک حصص متنوّعه سندندر که مدخولی
ماقبلنه ترتّب ایتدیکی حیثیتدن جزائیّه و مابعدی فرع ماقبلی اصل اولدیغی حیثیتدن
تفریعیّه و ماقبلی مابعدندن تولّد ایتدیکی حیثیتدن فاء النّتیجه جملهٔ معترضه نک
اوزرینه داخل اولدیغی حیثیتدن اعتراضیه معطوف علیه مدخولی محذوف
اولدیغی حیثیتدن فصیحه دینلمشدر که فاء فصیحه ده امام سکّاکی نک رأیی
بو مرکزده در اما کشّافک رأینه کوره محذوف شرط اولمق لازمدر بعض
هر ایکی صورتده محذوفی مفصح و معلن اولدیغی جهتیله فصیحه اطلاق ایتمشدر
بو تفصیلدن و فاء سببیّه ده تعقیبیّه کبی مطلق فانک موضوع لهی اولان ترتیب
معنانک بر نوعی اولدیغندن و ترتیب ذکری بعضا اجمال ایله تفصیل میاننده
بولنوب اجمالی تفصیل اوزرینه عطف ایدرسه تذلکه تفصیلی اجمال اوزرینه عطف
ایدرسه تفصیلیّه اطلاق اولنمسندن ترتیبک حصص متنوّعه سی اولدقلری لایح
اولورشمدی بوراده که فایه جزائیّه دیدیکم کبی کشّاف ایله بعضک رأیلرینه نظرا

فصیحه اولمسیده جائزدر (لام) حرف جردر کندوسیچون صدارت کلام اولان معنای
استفهامه موضوع (ای) کلمه سیله اتحاد والتیام ایتدیکیچون متعلقی اولان اهبطت
اوزرینه تقدمی درجهٔ وجوبه کلمشدر ننه کم اوزرینه فانک دخولیده مابعدینه
تعلق ایتمسنی مجوزدر اشته بو اتحاد حکمتنه مبنیدر که «بکم رجل مررت» وغلام کم
رجل ضربت» ترکیبلرنده جار واسم مضاف (کم) کلمه سیله بکوجود اولوب کویا مجموعی
استفهام معناسنه دلالت ایتمشدر (ای) کلمه سی کلام عربده استفهامیه
شرطیه موصوله معنالرنده مستعمل الدر لام تعلیل ودلالت حال قرینه سیله بورا
استفهام معناسی مراد اولنمشدر استفهامیه اولان ای کرک سائر
ادوات استفهام مجاز ضلالته تنبیه ایچون استعمال اولنور «فاین تذهبون» کبی وتعجب
ایچون کلور «مالی لاری الهدهد» کبی توبیخ وانکار ایچون کلور «اتأمرون الناس
بالبر وتنسون انفسکم» کبی تهکم ایچون کلور «اصلوتک تأمرک ان نترک مایعبد
اباؤنا» کبی وتحقیر معناسنه کلور «من فرعون» فراشی کبی بونلرک علاقه لری متنازع فیه
اولوب مطول حاشیه سنده علامه سید بر مقدار تفصیلات ویرمشدر (اهبطت)
ماضی مجهول اولوب تحتنده مستتر ضمیر مسند الیه ورقایه راجعدر (من) اهبطت
فعلنه تعلق ایتمشدر (شامخ الحائط یاغی) در (رقع) ایکنجی وجیقور محلدر کنی دیمک
استعمالی غالبدر (حضیض) اوج مقابلیدر که تعریفی سبقت ایتمشدر فقط
بوراده اطلاق تقیید علاقه سیله مواقع سفلا مراد اولنمش ومجاز علی المجاز اولهرق
معنوی اولان مراتب سفلا قصد اولنمشدر (اوضع) افعل تفضیل صیغه سی
اولوب حضیضک صفت ذاتیه ویا موضحه سیدر لام لری عهد خارجی تقدیریدرکه

بدن

بدن خاکی مراددر خلاصهٔ مآلی ابیات آتیه ایله برابر بر سؤال اعتراضی یا استفساری یه اشارتدر که
محتملات تقریریه سی آتیاً عنده مفصلاً بیان اولنه جقدر

إِنْ كَانَ أَرْسَلَهَا الإِلٰهُ لِحِكْمَةٍ . خَفِيَتْ عَلَى الفَذِّ اللَّبِيبِ الأَوْرَعِ

(ان) حرف شرطدر مشکوکاتده استعمال اولنور شرطی وجزاسی مضارع اولمسی
لازم ایکن حکایهٔ حال فی الماضی ایچون «ان کان له ولد فانا اول العابدین» «ان کنت قلته
فقد علمته» نظم جلیللری کبی ماضی صیغه سیله مجازاً ایراد اولنمشدر چونکه حکایه ماضی تحقق وقوع
اسبابک قوتندن غیر حاصلی حاصل صورتنده ابراز ایتمک کبی نکته لره مبنی ماضی مضارع
مقامنده استعمال اولندیغی ارباب بلاغتک معلومی اولدیغی شبهه سزدر تحقق وقوعنه
تنبیه نکته سیده اخذ اولنسه ینه بعید دکلدر فقط وقوع نفس امره نظراً (ان)
کلمه سندن مستفاد اولان شکه منافی نظراً اخذ اولنملیدر که تناقض لازم کلمیه بعض نحات
ان کلمه سنک شرطی کان اولورسه مضارعه قلب اولنماق کان نک خاصه سی اولمق
اوزره اتفاق ایتمشلردر قرینه لر خصوص ماده لردن اشبو محلده عمومیتی تسلیم اولنمشدر
(اله) کان نک اسمی (ارسلها) جمله سیده خبریدر ضرورت شعریه یه مبنی اسم تقدیم اولنمشدر
یاخود کان ایله ارسل الهده تنازع ایدوب بصریونه کوره ایکنجی کوفیونه کوره اولکی عمل
ایدوب دیکرنده فاعل اضمار قلنمغله تنازع قطع ایدلمشدر ارسال کوندرمک معناسنه در
مفعول ضمیری ورقایه عائددر کان یاخود ارسلک بر تقدیره کوره اسم ویا فاعللری
مؤخر الهه راجع الدر رتبه مقدم اولدیغندن جائز اولان اضمار قبل الذکر قبیلندن
اولوب نه تعقید لفظی نه ضعف تألیف کبی مخل فصاحت اولان برشیئی موجب اولمامشدر چونکه
«فقضاهن سبع سموات» نظمنده دخی ضمیر مبهم له ضمیر شان کذلک لفظاً مؤخر رتبه

مقدم اولان محللرده باب تنازعده اضمار قبل الذکر تجویز اولنوب دیکر موقعلرده عند الجمهور
تجویز اولنمامشدر اخفش ایله ابن جنی «جزی ربه عنی عدی ابن حاتم. جزاء الکلاب العاویات
وقد فعل» بیتیله استشهاد ایدرک مطلق جوازینه ذاهب اولمشلر ایسه‌ده جمهور طرفندن
ضمیر جزی فعلنک مصدرینه راجع اولمسیله جواب ویرلمشدر (اله) مصدر ایسه
متعلقیت علاقه‌سیله معبود کندیلرندن معناسنه اولان آلوه معناسی مراد اولنمشدر صفت
ایسه متبستر معناسنده مستعملدر هر ایکی صورتده ده جناب فیاض ازلیه اله اطلاقنک
مناسبتی خفی دکلدر لام تعریف عهد خارجی حضوری اولوب معبود بالحق مراد اولنمشدر که
جناب حق مراددر لام حرف جردر «لدوا للموت وابنوا للخراب» مصراعنده واقع لام کبی
مجاز عاقبت معناسنده مستعملدر چونکه فاعل مختاردن صادر اولان افعال مرکبه
علت مادیه صوریه فاعلیه غائیه‌یه افعال بسیطه ایکی صکره کیلری فاعل موجبدن صادر
اولان مرکبات اوج اولکیلری بسائط ایکی متوسط اولانلر مشتمل اوله‌جغنک
لزومی لسان حکماده مثبت ایسه‌ده متکلمیندن اهل سنتک ماتریدیه فرقه‌سی افعال
الله معلل بالاغراض اولمیوب معلل بالحکم والمصالح ایدوکنی یاخود حکم ومصالح ایله معلل
اولمیوب انجق حکم ومصالحدن خالی اولمادیغنی و اشعریه طائفه‌سی افعال اللهک
بعضیسی معلل دیکر بعضنک معلل اولمیوب بلکه حکم ومصالحدن خلوینی بیله جائز اولدیغنه
نظراً اهل سنت عندنده بولامه تعلیلیه دینلمک قابل اولمیه‌جغندن مجاز عاقبت
معناسنده استعاره تبعیه قلنمق لازم اولدیغی درکاردر ناظم حکمای اسلامیه‌دن
معدود اولدیغندن لام مذکور حقیقتنده باقی قالوب تأویل بما لا یرضی صاحبه جهتنه کیدلمامک
دها مناسب اولدیغی ذوی الابصاره خفی دکلدر (خفیت) فعل ماضی در ثلاثینک دردنجی

بابندندر

بابندندر سؤال آتی البیانک بر تقریرینه نظراً حکمتک صفتیدر بو تقدیرجه (ان)
شرطیه‌نک جزاسی بیت آتیده‌کی (فهبوطها آه) جمله اسمیه‌سیدر توجیه آخره
نظراً خفیت جزادر هر ایکی تقدیره کوره ده ضمیر حکمته راجعدر شرطک جزاسببیتی
لازم ایکن بوراده ارسال روح اختفای حکمته سبب دکل ایسه‌ده «وما بکم من نعمة فمن الله»
نظم جلیلی قبیلندن اوله‌رق جزانک اعلامنه سببیتی شرطیتک مشروحیتی مسوغ
اولمشدر (فذ) اقداح میسرک اولکیسیدر عادت عرب شو ایدی که جریان ایلمش
ایدیکه نسئه بر دوه‌یی اشترا ایدوب ذبح ایدرلر بعده اتی اون یاخود یکرمی سکز
قسم ایدوب اون قسمدن یدیسنه فذ توأم رقیب حلس نافس مسبل معلی اسملریله عنوانلیوب نشان
ایدرلر بعده کبرای عرب شمدیکی پیانغولر کبی اسملرینی یازدروب قرعه آتارلار فسیح منیح رغد نامیله علامتسز سهملک اسملرینه
چقانلر دوه‌نک قیمتنی ضامن اولوب علامتلی چقانلر علامتلرینک افاده ایتدیکی مقدار
اقسامه تملک ایدوب اکل ایتمیه‌رک ضعفایه تصدق ایدرلر که جناب فیاض حضرتلری
«والمیسر والانصاب والازلام» نص قاطعیله سائر انواع قمار ایله برابر عادت مذکوره‌یی
تحریم بیورمشلردر بوراده (فذ) دن فرد معناسی مراد اولنمشدر (لبیب) عاقل
دیمکدر «ولیذکر اولوا الالباب» آیه کریمه‌سنده‌کی الباب لفظنک مفردی اولان لبدن
مأخوذدر نفس ناطقه‌نک قوای کامله‌سندن معدود قوه عاقله‌سی انسان
عنوانلی معمانک لبی وجسم و بدنلر قشری منزله‌سنده اولمغله عاقله لبیب وعقله
لب اطلاق اولنمشدر (اورع) صفت مشبهه در یا اجوف واویدن اوله‌رق
خوف معناسنه اولان روعدن یاخود یائی اولوب نضارت ولطافت معناسنه
اولان ریع وریعاندن مشتقدر توجیه اوله کوره معناسی کثرت فضائل وکمالاتندن

وحدت فهم وذكاسندن نكشي عادتا كنديدن خوف اولنور درجه‌ده بولنان تائيه كوره
لطافت ودقت ذهن ووقوف تامه‌سنه مبنى كنديسندن هيچ برشي خفي اولميان
كمسه ديمكدر   خلاصه مآلى اشعيده بيان اولنه‌جقدر

فَهُبُوطُهَا اِنْ كَانَ ضَرْبَةَ لَازِبٍ . لِتَكُونَ سَامِعَةً بِمَا لَمْ تَسْمَعِ

بيت سابقده كي خففت (ان) شرطيه‌نك جزاسى اولديغنه نظرا (فهبوطها) ده كي
فا تفصيليه در جزا اولميوبده حكمه قولنك صفتى اولديغى تقديره كوره فا جزائيه
يعنى رابطه جزا اولوب (هبوطها) مبتدا (ان كانت ضربة الخ) جمله شرطيه‌سى
ياخود يالكز (فحقها الخ) جمله جزائيه‌سى ده خبر اولوب مبتدا مع خبره جمله اسميه اولارق
شرطه اوله جزا قلنمشدر زيرا شرطك ماضى خبرا جمله اسميه اولمغله فانك دخولى لازمدر
(لازب) لزوبدن مأخوذ لزومده مبالغه‌يى افاده ايدر (ضربة لازب) امر قاطع معناسنده
مستعمل ضروب امثال عربيه‌دندر (لام) لام كى ديدكلريدركه حتى لام جحود واو او فا
كبى حيزلرى اولان فعل مضارعده (ان) ناصبه‌نك مقدر اولديغنى اشعار ايدر وبو
حيزنده واقع (تكون) كلمه‌سنى لفظا نصب ايتمشدر تحتنده مستتر اسمى نفس ناطقه‌يه راجع
ضميردر (سامعة) مجازا سببيت علاقه‌سيله (عالمة) معناسنه در حالت سمعده
مسموعاتك دماغه كوره ادراك اولنه‌جغنه مبنى سببيت ميدانده در "سمع الله
لمن حمده" قولنك بر توجيهنه كوره قبل الله ايله تفسير اولنديغى كبى بوراده ده قابله معناسنه
اولنكده بعيد اولماز (باء) سامعة قولنه راجعدر مجرورى اولان موصوله يا موصوفه
اولوب (لم تسمع) صله ياخود صفه‌سيدر قوافيك رديفى مكسور اولديغنه مبنى ده
"اذا حرك الساكن حرك بالكسر" قاعده‌سنه مبنى مجزوم تقديرى اوله‌رق لفظا
كسر

كسر ايله حركه‌لنوب اشباعندن يا، وصل حصوله كلمشدر بوكدا خلاصه مآلى اشعيده كله‌جكدر

وَتَعُودَ عَالِمَةً بِكُلِّ خَفِيَّةٍ . فِي الْعَالَمَيْنِ فَخَرْقُهَا لَمْ يُرْقَعِ

واو عاطفه (تعود) جمله‌سنى (تكون) جمله‌سنه عطف ايتديكى (تعود) دخى صار معناسنه
اولان عادك مضارعى اولديغى ايچون (عالمة) ديمك تقديرنده در فعل تام اولورسه
رجوع معناسنى اخذ اولنه معنايه خلل كلمز اسمى ورقايه راجع ضمير خبريده (عالمة) در فعل تام
اولديغنه نظرا (عالمة) حال اوله‌جغى ظاهردر (خفية) صفه مشبهه اولوب مفعوله معناسنه در
موصوفى مذكور اولمديغى ايچون تاء تأنيث لاحق اولمشدر خفادن مراد جهالت اولوب مخفية
عنها تقديرنده اولور معنيسك كوزل التيام ايدر يوق خفادن دقت وعدم ظهور
معناسى مراد اولنورسه علمله اجتماعنه منافى اولمديغندن عالمة كنديه تعلق ايتمسندن حاصل
تحصيل لازم كله‌جكنه مبنى وحاصلى تحصيل برشيئك حالت واحده‌ده هم موجود هم معدوم اولمسنه
بادى اوله‌جغندن بطلانى مجزوم اولديغنه مبنى "يأخذ كل سفينة غصبا" نظم جليلى كبى
ايجاز حذف قبيلندن اولوب خفية مجهوله عليها تقديريله تصحيح ايدلمسى لازم كلور معلومى اولان
خفايايه بر كمسه‌نك بكيدن كسب وقوف ايتمسنده بر معنى كوريلمديكندن (وجاء
ربك) نظم جليلنده وقوعى كبى عقل مهم حذفه هم تعيينه قرينه‌در وال اولمشدر انجق او خفى
اولان معلوماته جهل منزله‌سنه تنزيل اولنمق كبى بر نكته‌دن ناشى "هذا اخوك" توبيخنه مماثل بعض
موقعلرده وارد اوله بوراده او كبى بر نكته‌يه كلنجه‌دن خالى اوله‌ميه‌جغندن ايجاز حذف طريقى
اختيار اولنمشدر تثنيه صيغه‌سيله في العالمين (خفية) نك صفتى اولوب عالم حس ايله
عالم روحانى مراد اولنمشدر (فاء) جزائيه در (خرق) يرتق معناسنه در (يرقع) ارقاعدن
مأخوذ البيه‌لامق معناسنه در "خرقها لم يرقع" تركيبى نزد بلغاء عربيه ضرب امثال حكمه‌سنه
محجوب تحصيلى لازم اولان برشيئك عدم حصولنده استعمال اولنمقده در   سالف

ابیاتك خلاصهٔ مآللری شو سؤالدن عبارت اولورکه اول ورقای علوی وطن اصلیسی
اولان وشامخ عالی ایله تعبیر اولنان واعلای علیین الطاقنه مظهر اولان بو فضای فسیح
روحانی وصحرای لامکان نورانی دن لطافت علویتنه منافی وسمو قدر ومرتبتنه مباین
وتابع جار فصل فار ایله زبولیافهٔ محوو فقا اولان واسفل سافلین عدّ اولنوب قعر
حضیض اوضع ایله تعبیر اولنان ولهاغ اکلنك اك اشاغیسی منابه سنده
بولنان بو خاکدان ابدانه الهی نه حکمته مبنی تنزل ایتدی عجبا نزول وهبوطنده مرموز ومکنوز
اولان سر خفایای ملکوت ندر الهی بو هبوط ونزول یا بتون حکمت ومصلحتدن خالیدر یا دکلدر
شق اوّل باطلدر که ارباب عقول حکیم مطلقدن بوکبی عبثله اشتغالی بر وجهله تجویز ایده مزلر که
بو منبع فلاکت اولان نوعك نتیجهٔ افکار وافعالی ودور وانقلابك نهایه سی فائده سز
قاله جغندن بشقه عقلانك ما به الاتفاقی حکمنده اولان بر مسئله نك خلافنی ترویج و
تصدیق ایتمه جز لازمکلور که قطعی البطلاندر چونکه قدمای حکما جناب فعال لما یرید ایچون
ترك اهل سنتك اثبات ایتدکلری صحة الفعل والترك معناسنه اولان اختیار بالمعنی
الاخص ترك حکمای متأخرینك مشائیه طائفه سنك اثبات ایتدکلری «دیلرسه ایشلر دیلمزسه ایشلمز فقط
ایشلمکی دیلمك واجب ایشلمامکی دیلمك ممتنعدر» معناسنجه اولان اختیار بالمعنی الاعم
کلیّاً انکار ایدرك اشیانك مبدأ اوّلدن بلا شعور ایجابا صدورینه قائل اولمش
ایسه لرده بو رأی بتون ارباب درایتك خلاف مرضیسی وبداهت عقلك تکذیب ایتدیکی
بر ماده اولدیغندن نظر اعتباردن ساقطدر شق ثانیده محالدر زیرا هبوط مبحوث
عنه بر حکمت ومصلحتدن خالی دکل ایسه او حکمت یا سامعه آرای اذعان وایقان اولمیوب
وعلوم وادراکاتك تحصیلیله حلیهٔ کمالاتك تجلیسندن منفصل کمالدن بشقه بر حکمتدر یاخود رسیدهٔ
حد کمالات انسانیت اولمق حکمتیدر احتمال اوّل باطلدر چونکه روحك بدنه تعلقنده تحصیل

فنون ومعارفدن بشقه بر حکمت موجود اولیدی البته او حکمت خفی قالمیوب
سامعه آرای اذعان وایقان عقلا اولور ایدی حالبوکه بوکا دائر بر تفصیل کورلمامشدر
احتمال ثانیده صحیح دکلدر زیرا ارسال اولدیغی حکمت معانی لطیفهٔ قدسیه وسرائر
سنیهٔ ملکوتیه استماعیله ادراك مزایای جلیله ایدوب رسیدهٔ حد کمالات انسانیت
اولمق لزومنه مبنی ایسه دریغا که ابنای بشرك بر طاقمنی حال صبا وتده وفاتنی و
بر طاقمنده ظلمت جهالتده ترك دغدغهٔ حیات ایلدیکی مشاهده اولنمقده در بو تقریرکوره
عدم ارتفاع خرقدن افراد بشرك قبل تحصیل المرام قطع رشتهٔ حیات ایتمسی مراد اولنمشدر
و حکمة قولندن تحصیل کمالاتدن بشقه بر حکمت اولمسی قصد اولنمشدر هبوطنك ضربه
لازب اولمسندن مراد هبوط تحصیل کمالات ایچون اولدیغی اراده اولنمشدر که خفیت
قولنك جزای شرط اولمسی حکمتك تحصیل کمالاتدن بشقه بر حکمته تقییدنه قرینه فهبوطها
قسمنده بو قسم حکمته مقابله سی هبوطنك ضربه لازب اولمسندن مراد تحصیل کمالات
حکمتی ایچون هبوط ایتدیکنه قرینه اتخاذ اولنمشدر اما (خفیت) جمله سی الحکمة قولنه صفة
اولدیغی احتماله نظراً تقریر سؤال قالب آخره افراغ اولنور شویلکه هبوط مذکور
بالحکمة اولور یاخود فطانت فکریه سنه مبنی خبایای ملك وملکوته واقف اولمق
شانندن اولان وکثرت فضائل ووفرت ذکاسندن مخوف اولدیغی راده امثالنه
تفوق ایدوب بین الاقران تفرد ایتمش اولان لبیب کامله خفی اولان بر حکمته مبنی اولور
شق اوّلك بطلانی ذاتا تقریر اولنده سبقت ایلمشدر کذا شق ثانیده باطلدر زیرا
هبوطنك حکمتی مجهول بر حکمت اولور خفاده قالمق قابل اولمدیغی و خفاده قالمیوب بیلنور
تحصیل کمالات حکمتندن عبارت اوله جغنی و (فخرقها لم یرقع) قولیله او احتمالك ابطال اولندیغی کورلمشدر
چونکه قول مذکور بحسب الظاهر جزای شرط ایسه ده حقیقتده «وان یکذبوك فقد کذبت

رسل من قبلك نظم جليلنده وقوعی كبی جزانك علتی اولوب اصل جزا ان كان بهولهما ضربه
لازب لا يقبله العقل لان خرقهما لم يرقع تقديرنده در. بو صورتده شق ثانینك ابطالی شو بوله
افاده اولنور كه هبوطه مذكور تحصيل كمالات حكميه ايچون دكلدر زيرا تحصيل كمالات حكميه ايچون اولیدی
جهالت حالنده وصباوت زماننده هيچ بر كمسنه ترك دغدغه حيات ايتمامك لازم كلور ایدی
حالبوكه چوق كمسه لرك بو حالده كيتدكلرینی كوریورز دیمكدر. ياخود اصل دليل شو يله تقرير
اولنور كه لبيب اورعه خفی اولان بر حكمته مبنی ارسال اولنان نفس ناطقه نك ابدانه تعلقی يا
بلا اختيار جبری اوله رق ضربه لازب قبيلندندر يا اختياريدر. شق اوله مساغ يوقدر زيرا
مضطر اوليدی بدندن مفارقتی مكروه كورمه نك فائده سی اولميه جغی بيلديكندن مكروه
كورماسی لازم كلور ایدی حالبوكه مفارقتی مكروه كوردیكنی عيانا مشاهده ايديكمز ميدانده در
هكذا شق ثانیيه ده مساغ يوقدر چونكه تعلقده اختيار وقدرتی اوليدی واو تعلق كندی
رضاسيله وقوعبوليدی اصلا بدندن مفارقت ايتمزدی لكن هر كون مفارقتنی مشاهده
ايتمكده يز. بو توجيهه كوره عدم ارتفاع خرقدن مراد استكراه مفارقت اولمش اولور اما
عدم خرق ارتفاع اشبو بنيه الله اولان ابدانك انحلال وتخريبندن كنايه اولور. سؤال
مذكورك تصويری تقرير آتيه تحويل ايديله بيلور شو يله كه نفس ناطقه نك ابدانه تعلقنده
بر حكمت موجود اولوب بر فائده كورینه بيلسه يدی شو حسن ترتيب وتركيبی مشتمل اولان
قصر مشيد ابدان تخريب اولنمامق وانحلال ايتمامك لازم كلور ایدی حالبوكه هر كون نيچه بيك
نفوس مفارقت ابدان ايديكی استنشاق جدوللرنده كورلمكده در. وابدان مذكوره نك
قالب بی روح قاله رق خاكدان عالمده وكره ارضك مقابر ومدافننده خراب وتراب
اولديغی رأی العين مشاهده اولنمقده در. اسئله مذكوره منطق نقطه نظرندن
تدقيق اولنسه قياس استثنائينك غير مستقيم قسمندن وشرطيه موضوعه سی مانعه

الخلو

الخلو اولان قبيلدن ياخود لزوميه قبيلدن معدود (خلقی) صنعندن اولمغله
تقريری قوانين منزائه آشنا اولان ذواتك معلوملريدر جواب اسئله مذكوره
بيت آتينك شرحنده ايضاح وبيان اولنه جقدر

وَهِيَ الَّتِي قَطَعَ الزَّمَانُ طَرِيقَهَا. كَأَنَّهَا غَرَبَتْ بِغَيْرِ الْمَطْلَعِ

واو عاطفه در فقط بو عطف بر غرض ايچون سوق اولنان بر جمله يی دیكر بر غرض
ايچون سوق اولنان جمله اخری اوزرينه عطف ايتمك تفسيريله مفسر اولان عطف
القصة على القصة قبيلندن ياخود بر جمله نك مضمونينی آخر بر جمله نك مضمونی اوزره
عطف ايتمك معناسنه اولان عطف الحاصل على الحاصل قبيلندن وعطف العلة
على المعلول نوعندن اولمغله جامع ارامغه حاجت يوقدر بلكه عطف القصه ده غرضلرك
عطف الحاصلده مضمونلرك بربرلرينه مناسبتی كافيدر ابيات سابقه روحك قبل
حصول المقصود بدندن افتراقنی وبو بيت مدت تعلقك سرعت انفصالنی
مشعر ويا بو بيت او افتراقك قبل حصول المقصود اولديغنی بياندركه اومدتك
قلتی بو موفقيت سزلكه بادی اولديغنی اشعار ايتمشدر ياخود واو استينافيه در
كويا تعلقك ممكن صورتده بر حكمتی واردر اوده دنياده نيوب الحكمت وسائر لذائذ
جسمانيه يی طاتمق كبی آلات بدنيه يه محتاج اولان اذواق نفسانيه ايله متمتع اولمقدن
عبارتدر و بو قدرجه انتفاع مصلحت تعلقه كافيدر ديه وارد اوله جق سؤال مقدره يه
جواب اولمق ملاحظه اولنمشدر. واو جمله استينافيه ايله جواب وير لمشدر وشبه كمال
انقطاع ويا شبه كمال اتصال خصوصلری عطفه مانع اولمشلردر (هی) ضمير مرفوع
نفس ناطقه يه راجعدر على معنوی اولديغندن منفصلا ايراد اولنمشدر اعرابه مبتدا

موصول مع الصلة در زمان لفظا او معنی ان گبی قطع نك فاعلیدر متنانیه یه گوره زمان فلك
الاطلس حرکه سندن عبارتدر «زید الطویل الازرق ابن مالك . فی بیته بالامس
کان متکئ» فی یده سیف لواه فالتوی . فهذه عشر مقولات سوی» بیتنده مجتمع ونزد
حکماء وجودی متفق علیه اولان مقولات عشره نك اعراض غیر نسبیه سندن کم متصل
غیر قار الذات قسمندندر اتصالی مرتبه وهم وخیالده اولوب عدم قراری خارجه
نظرا اخذ اولندیغی ایچون نسبتلری مختلف اولدیغندن اتصال بینیه عدم قرار میانه لرنده
منافات مرفوعدر چونکه حرکه بمعنی القطع موجوددر فقط امتدادی یوقدر امتداد وهمی حرکه بمعنی
التوسطده واردر فقط نقطه جواله کبی وجودی انجق نقطه دن عبارت اولوب
ادلمسی خیالده در که سرعت حرکه سندن حس انقطاعنه واقف اولهمیوب متصل
واحد ظن ایتمشدر بر زمره اشراقیه مجرد موجوددن بعد تر متکلمین ده «امر متجدد موهوم معلوم بتقدر
یه امر متجدد آخر» تعریفیله تحدید اولنوب امر موهومدن عبارت اولدیغی معلومدر (طریقها)
قطع نك مفعولیدر «اشاب الصغیر وافنی الکبیر کر الغداة ومر العشی» بیتنده وقوعی
کبی مرور ازمان حرارة غریزیه ورطوبات اصلیه تحلیلنه وبدل ماتحلل نك نقصاننه باعث
اولمغله قطعه سبب اولدیغندن قاطع ظن اولنمشدر یوخسه فاعل حقیقی جناب فیاض
ازل اولدیغی اعتقادنده اشراقیه نك رئیسی افلاطون اهل سنتله همرای اولوب
تالحم فخی افلاطونه بیر اولمشدر چونکه مبدأ اولدن عقل اول صادر اولوب عقل اولده
وجوب بالغیر وجود امکان ذاتی جهت ثلثه سی ملاحظه اولنوب وجوب بالغیر جهتك
مبدأ اوله انضمامیله عقل ثانی ووجودك انضمامیله فلك تاسعك
یعنی لسان شرعده عرشك نفس فلکیسی وامکانك انضمام ایتمکله فلك مذکورك

جسمی

جسمی صادر اولدیغی «والواحد لا یصدر عنه الا الواحد» دیمه نك معناسی بلا انضمام شیئ
ذات بحت واجبدن انجق بر شیئ صادر اوله بیله جکنی ومع الانضمام مؤثر اولمیه رق والات
وشروط قبیلندن عد اولنه فی برطاقم وسائط اعتبار اولنمشدرکه محققین اهل سنتك ذات
واجبدن صفه علم تعلق ایدوب کشف اولنمقسزین وثانیا قدرت تعلق ایدوب تصحیح
اولنمقسزین واراده تعلق ایدوب ترجیح اولنمقسزین وتکوین تعلق ایدوب خلق اولنمقسزین
ذات صرف احدیتدن بر شیئك صدورینی تجویز ایتمدکلرندن مسلکلر امعان نظر اولنه
یکدیگرلرینه قریب اولدیغی بداهته ظاهر اوله جغی وجدان عدالته خفی دکلدر لاکن محشیلر
بو مسلك حکمانك مسلك مشهورلرینك خلافیدر دیه تزییفه قیام ایتمشلردر
جلال محشیلری بو مسلکی مذهب محققین حکما ظن ایتمشلردر (کأن) کلمه سی درت حرفلی اولمده
وآخری فتح اوزره مبنی اولمده لفظا و«شبهت ظننت» فعلیك معنالرینی متضمن
اولمده معنی وایکی اسمه ملازمت ایتمده استعمالا فعل متعدی یه متشابه اولان حروف
سته نك اوچنجیسی ومذهب صحیح اولان سیبویه مذهبنه گوره بسیط وامام
خلیله گوره کاف جاره ایله (ان) دن مرکب اوله رق بعد التصرف حصوله گلان کأن
کلمه سیدرکه یا مطلقا یاخود خبری جامد اولدیغی وقتده تشبیهه ومشتقدن
اولدیغنده ظنه دلالت ایدر بر حرفدر فقط بوراده خبری جامددن اولمغله حقیقة
ویا مجازا ظن معناسنی مفیددر (غربت) غروبدن مأخوذ شمسك افق غربیدن انحطاطی
معناسنه در (غیر) کلمه سی «ضربنی بغیر ذنب» ترکیبی قبیلندن اوله رق لاء نافیه معناسنه
مالا بلا طلوع دیمکدر (مطلع) باب ثالثدن واقسام سبعه نك صحیح قسمندن اولمغله
مصدر میمی اسم زمان اسم مکانی قاعده عینك فتحیله مفعل وزنی اوزره گلمك ایجه

شاذ اولەرق اسم زمان اسم مکان صیغەلری عینڭ کسریلە مفعِل وزنی اوزرە کلان مستثنالردن
عدّ اولنمشدر بو ارادە کونشڭ افق شرقیدن ظهوری معناسنە اولان مصدر میمی مراد اولنمشدر
مصراع ثانیدە مبالغەنڭ مفاد جملەسی عقلا و عادتا ممکن ایسە تبلیغ عقلا ممکن عادتا محال ایسە اغراق
عقلا و عادة ممکن دکل ایسە غلوّ تسمیە قلنان اقسام ثلثەسندن مردود قسمی اولان
غلوّدن ایسەدە «یکاد زیتها یضیئ ولو لم تمسسه نار» نظم جلیلی قبیلندن اولوب لطف و تعبیری
مفید اولان کذلک ادبیات عتیقە اربابنڭ نزدندە هزل و خلاعە قصدیلە ایراد
اولنان غلوّلر مقبول اولدقلریندن بو بیتدە «کأنّ» کلمەسی وارد اولمغلە بیتی مقبول
قلمشدر فقط ادبیات جدیدۀ ترکیە اربابی هزل و خلاعە صورتیلە ایراد اولنان غلوّلری
مقبول عدّ ایتمامشلردر چونکە آنلر فصاحتڭ الفاظ مبتذلەدن سالم اولمسنی شرط
ایلمشلردرکە هزل و خلاعە موقعلری الفاظ مبتذلەدن سالم اولەمیەجغندن مبنی بو قسم
غلوّی فصاحتە مخلّ عدّ ایتمشلردر غروبڭ نفس ناطقەیە اسنادی قرینەسیلە یا روح
شمسە مطلق اشراق و اضاءەدە تشبیە اولنەرق استعارۀ مکنیە و غروب تخییلیە و تعبیر المطلع
ترشیحیە اعتبار اولنمشدر یاخود نفس ناطقە شمسە ابدان عالمە نفخ روح طلوعە بدندن
افتراقی غروبە تشبیە اولنەرق استعارۀ تمثیلیە قلنمشدرکە تقریرلری تقریرات
سابقەیە قیاسا معلوم اولەجغندن تطویل کلام ایلە تصدیعدن اجتناب اولندی خلاصۀ
مآل بیت آتیدە بیان اولنەجقدر

فکأنّما برقٌ تألّقَ بالحمى . ثمّ انطوى فکأنّه لم یلمعِ

(فا) یا شرط محذوفڭ جوابیدر یاخود فاء تفصیلیە اولوب بیت اوّلڭ مضمونی
دیکر بر طرزدە تشبیە ایلە دها تأکید ایتمکدر (ما) ضمیر مؤنثی نفس ناطقەیە راجعدر (برق)

اصطکاک

اصطکاک سحابدن متحصّل یغمورلی و بورانلی کیجەلردە جوّ سماءدە کورینوب بدە حملەنڭ
بلدیکی شمشکدن عبارتدر (تألّق) تفعّل بابندن لمعان ایتدی و پارلدی دیمکدر
(ثمّ) تراخی زمانی یە موضوع حرف عطفدرکە امام اعظمە کورە تکلّمدە امامینە کورە حکمدە
تراخی اعتبار اولنمشدر بناء علیە غیر موطوئەیە خطاباً زوجەسنە «انت طالق ثمّ طالق ثمّ طالق ان
دخلت الدّار» قولندە اوّل نازل اولوب باقیسی لغو اولور شرطڭ تقدیم اولنسە اوّل معلّق
اولوب ثانی نازل ثالث لغو اولور موطوئەیە خطاب اولنمش ایسە تأخیر شرط صورتندە
اوّل ایلە ثانی نازل اولوب ثالث معلّق اولور تقدیم شرط صورتندە اوّل معلّق اولوب
باقی نازل اولور اما امامین مذهبلرینە نظراً جمیعاً تعلیق اولنوب ترتیب ایلە نزول
ایدرلر یعنی وجود شرط عندندە محلوف علیها موطوئە ایسە طلاق ثلثە دکل ایسە بر طلاق
واقع اولوب باقیلری لغو اولور بعضاً «فلیکفّر عن یمینه ثمّ لیأت» حدیث شریفندە
وقوعی کبی واو ایچون استعارە اولندیغنە مماثل تراخی رتبیدە دە استعمالی واردر
«ان من ساد ثمّ ساد ابوه . ثمّ قد ساد قبله جدّه» کبی بعضاً مجرّد ذکردە تراخی بعضادە
«ثمّ کفروا» نظم جلیلندە وقوعی کبی تبعید ایچون استعمال ایدە واردر (انطوى) ذهاب
و زوال معنالرینەدر (فکأنّه لم یلمع) ظنّ ایدرسکە هیچ لمعان ایتمدی معناسنە
اولوب روحڭ بدندن افتراقی مدّتنڭ سرعت انقضاسندن کنایە قلنمشدر
ثمّ دن اڭلاشیلان تراخی ایلە کنایەدن استفادە قلنان مبالغە میانەلرندە بحسب الظاهر
مناقضە کورینور ایسەدە برق مثابەسندە اولان روحڭ انطواسی واقعدە لمعانندن
متأخر ایکن «بر پیرەکە ارامە بو مقدار اولە مهلت . اربابی نیجە کسب کمال و هنر ایلر»
مصداقنە مظهر اولامدیغنڭ آخرتە نسبتلە غایت قلّتندن کویاکە وصول مقاصدندە

شواغلك فوق الغایه كثرتنه مبنی لمعان روح ، هیجح وقوعه كلماتس كبی تخییل اولنمسی نكتنه
تنبیه واشارتی ناظم تحریر ملاحظه ایتمشده تناقضی اورتادن رفع ایدلمشدر چونكه نسنك
بر نفس امره آخری مبالغهٔ شاعرانه‌یه حمل اولنه‌بلغندن ودآنا مذهب مختار اولان ابو نصر
فارابی مسلكنه نظراً نسبتك اختلافیله تناقضك تحقق ایتمامسی منطق نقطهٔ فنیه‌سندن
اكلاشیله‌جغندن هدف طعنه اوله‌جق بر جهت قالمامشدر   خلاصهٔ مفادلری
نفس ناطقه‌نك نزولنده ملحوظ اولان حكمت حصوله كلمدیكی شو سره مبنیدركه ره‌غزن زمان بلا امان
شمس روحك طریق عمرینی قطع ایدوب كاه طلوع ایتمكسزین غروب ایلدی وبلا وصول افول ایتدی
وبلا اتصال انفصال ایتدی وبرق نفس كوبا خاطف بدن حاكیده ظهور ایتدی الحاصل سرعت
زوالندن هیجح لمعان ایتمدی دیمكدر

فأمنن برد سؤال ما أنا فاحص . عنه فنار العلم ذات تشعع

بعض نسخه‌ده مصراع اول . انعم برد جواب ما انا فاحص ، صورتیله واقعدر (فا)
رابط شرط مقدردر . تقدیر كلام اذا كان الحال علی هذا المنوال فامنن برد دیمكدر (امنن)
احسان معناسنه اولان منّدن مأخوذ صیغهٔ امردر . منّ بطمان و قدرت حلوا كبی و
واسیر مجانا صالی ویرمك وقطع ویورمق وضعیف قلمق و انعام واعتداد نعم معنالرنده
استعمال اولنور ایسه بوده دلالت حال قرینه‌سیله انعام معناسی مرادر . صیغهٔ امر
ندب اباحه وجوب تعجیز تخییر كبی اون التی بلكه جمع الجوامع حاشیه بیانینه نظراً یكرمی بش قدر
معنالرده استعمالی واردر . بونلرك اك مشهورلری سید شریفك رضی الدین اوزرینه
اولان تعلیقاتنده نظما بیان ایلدكلری شو ، الا ان لفظ الامر لانك تسعة . سؤال
وندب والاباحة تلحق ، والزام حتم والتهدد بعده . ویتبعه التعجیز ثم التخلق ، وآخره التوقیف

والهزل

والهزل فاعلمن . وتنزیل ربی بالذی قلت ناطق ، ابیاتك مطالعه‌سندن اكلاشیلان
طقوز معنادن عبارتدركه وجوب ندب واباحه وتهدیددن بشقه معنالرده بالاتفاق مجاز
اولوب ذكر اولنان درت معنی میانه‌لرنده یاخود اوچ اولكیده یاخود ایكی اولكیلرده
یاخود یالكز ایكنجیده یاخود یالكز اوچنجیده حقیقت ومتعدد معنایه قائل اولانلر یا اشتراك لفظی
یا معنوی ایله مشترك اولمسنه علمای اصولدن قائل اولانلر واردر . اصح اقوال ارباب
اصول اوزره ، واذا حللتم فاصطادوا ، نظم جلیلنده وقوعی كبی ولو بعد الحظر واقع اولسه
بیله یالكز وجوب افاده ایدوب دیگر معنالرده مجاز اولدیغی كتب اصولده تحقیق اولنمشدر
بوراده ، فأتوا بسورة من مثله ، نظم شریفنده استعمالی كبی تعجیز معناسی اراده اولنمشدر
نسخهٔ اصلیه‌یه كوره رد سؤالدن مراد جواب اعطاسیله سؤالك دفع وطردودر
در نسخهٔ ثانیه‌یه كوره رد سؤال دیمك اعطای جواب دیمكدر (فاحص) بر شیئدن
استكشاف واستفسار ایتمكدر مسئول عنه ابیات سابقه ایله سرد وبیان اولنان
اشكالدن عبارتدر (فا) الذی یطیر فیغضب زید الذباب تشهوری كبی سببیه
وعاطفه‌نك جمع اولدیغی مواضعدندر (نار العلم) تركیبی لجین الماء قبیلندن اولوب
مشبه به‌ك مشبهه اضافتی قبیلندندر (ذات) ذونك مؤنثیدر صاحب معناسنه‌در
(تشعع) تفعل بابندن اسم مصدردر شعله وشعاع معنالرینه‌در خلاصهٔ
مفادلری صاحب ابتصاره حالندن تفحص ایلدیكم اشكال وشبهه‌مك حلنی
بیان ایله بكا انعام وامتنان ایله یاخود او اشكالك جوابنی احسان بیور زیرا سز
اهل علمدنسین علم آتش كبی اصابت ایتدیكی هر شیئی احراق ایتدیكندن سنده
بو اشكالمی نور علمله احراق ایله یاخود علم ظلمت جهالتك دفعنده وانارة واضائه‌ده

آتش کبی‌در بنی جیرتده براقان ظلمات شبهاتی رفع اسبابنک استکمالنی بکا احسان
ایله دیمکدر نه ظلمتک روشن حالنه باقیلورسه بو سنلرده توقف ایدوب اشکال مذکورک
دفعنده اظهار عجز ایله دیکرلرینی دخی تعجیز ایچون اعطای جوابه اجر تعجیز ایله «فأتوا بسورة من مثله»
نظم جلیلنده وقوعی کبی امر ایتمشدر لکن اصول اسلامیه اوزره کتب کلامیه وصحف
تفسیریه یه مراجعت اولنلدقده منصفانه حرکت ایدنلر اشکالک دفعنده بیک
صعوبت حکمیه حکلری مأمول قویدر سؤالک تقریر اولنه کوره تردید مذکوردن
احتمال ثانینک شق اولی بالاختیار نفس ناطقه نک ابدانه تعلقی تحصیل کمالاتدن
بشقه نتیجه حکم ومصالح لایحصایی شامل اولوب فقط عقول بشرک ادراک ایتمسی
لازم اولمامقله محذور دفع ایدلمشدر چونکه خواص وعوامه متعلق حکم نامتناهیه باریک
کنهنه عقول قاصرهٔ بشر واصل اوله میه جغی دقایق وحقایق اشیایی ملاحظه ایدنلرک
تصدیق ایده جکی شبهه دن وارسته در بناء علیه «تعلق تحصیل کمالاتدن بشقه بر حکمته
مبنی اولیدی البته بزم معلومز اولوردی» دیه افاده اولنان ملازمه نک منعیله جواب
ویرلمشدر کذا احتمال ثانینک شق ثانیسی اختیار اولنه رق هبوط تحصیل کمالات ایچون
اولیدی قبل تحصیل الکمالات مفارقت ایتمامک لازم کله جکنی استشعار ایدن مقدمه نک
منعیله محذور دفع ایدلمشدر که قبل تحصیل الکمالات مفارقتک وقوعی اکر تحصیله قدرت
بولنمدیغنده او شخصک کمالات ایتمامش اولسیه قصور اولمیوب جناب فیاض ازلک
احسان بیورمش اولدیغی آلات وقوای جسمانیه سنی وکمال لطف وکرم الهیدن
اعطا بیوریلان اختیار واقتدار جزئیسنی ماخلق لهنه صرف ایتماسندن ایدی کلمکله
انواع آلام وعقاب جهالاته کسب استحقاق ایتمشدر «فلله الحجة البالغة» سؤالک تقریر

ثانیسنه

57

ثانیسنه نظراً ویریله جک جواب تقریر اوله کوره ویریلان جوابک عینیدر تقریر ثالثه نظراً
بالشق اول اختیار اولنوب نفس ناطقه تعلقنده جائز که مجبور اولسون نده بعد الاستیناس
افتراقدن استکراه حاصل اولسون یاخود شق ثانی مختار اولسونده یعنی تعلقنده
اختیاری بولنسین فقط بدندن افتراقده کندوسیچون عقول بشرک ادراک ایده میه جکی
بر طاقم فوائد لایحصییی حاوی اولسون یاخود افتراقی جبری اولسون تقریر رابع نظر مطالعه
اولنورسه بینه ملازمه نک منعیله جواب ویریلیر شویله که بو قصر مشید وترکیب
نضیدک تخریبنده صفات جلال وجمال الهیه نک ظهوری فوائدینه استناد اولنیز
وجناب خلاق لم یزلینک اسماء متقابلهٔ الهیه سی اسرار ظهوره کلمک وابونیه
تشقیع اولنمق حکمته مبنی الطفالک دفیاتی وسقطاتک وقوعی سر زنده ظهور
اولسین چونکه عالمده ادبار فقر معلولیت کبی مصائبیله حیوانات مؤذیه نک خلقتی
اسرارینه فارسی برکره سرد افکار اولنسین البته عالمده ایولک فنالق دینلان
شئی احکام اشیای موجوده نک یکدیکرینه نسبتندن میدانه چیقه جغی مشاهده
اولنور مثلا دنیاده هیچ چرکین چهره بولنمسیدی کوزل وچرکین حکمیله محل قالمزدی
اعاد ذینیه حکمه مطلوب کوزللکدر چرکین هیچ موجود اولمسه اوت بو ملاحظه خاطره کلور
فقط چرکین چهره یی کورمیان کوزلک لطافتنی ممکن دکل موازنه ایده مز «هر چه هست
اندر جهان از نامور. از بدی واز نیکی وخشک تر. جاشنئ از مهر وحق اینجا نمود.
تا شوی واقف تو از خسران وسود» مفادی مطالعه اولنورایسه سر تقابل اسمانو عما
ظهوره کله جکی شبهه سزدر لکن ماهیة مجعوله دکلدر انجق وجودی فاعلک اثریدر
دینلدرسه سوزکسیلور نظم تحریر داتا متسانیه فرقه سندن اولمغله بوسکه قائل اولدیغی

جهتله الزام ایدیله بیلور اما اشراقیه طائفه سی کبی ماهیت اشیا مجعوله اولور. نفس ماهیة
اثر فاعل اولدیغنه ذاهب اولنورسه بودفعه ترجیح بلا مرجح کرداینه دوچار اولنور.
متکلمین ایله حکما، میانه لرنده که مخالفتی و ما ربّ عن السبع فقره سیله عطف نه
تقدیم اولنان قدحین ملوین مثال مشهور لریله ترجیح بلا مرجح و ترجّح بلا مرجحک
مسئله لرنک فرقی و اراده واجبک ترجیحه کافی اولوب اولمدیغی و اولمدیغی تقدیرده
تعلق آخره محتاج اولمسی و تعلقات امور اعتباریه اولمغله تسلسلک باطل اولماسنی
افاده و بیانه محتاج اوله جغمزدن و بوده اوزون بر وقته محتاج اولور اتهات مسائل
کلامیه دن اولمغله بوراده تفصیلاته کیرشمک مناسبت آلمیه جغندن بالطبع
کتب کلامیه یه حواله ایجاب مصلحتدن کورلمشدر لکن سؤال مذکوری بر وجه تشروح
اعتراضی یه حمل ایله هر بر تقریرنده حکمت هبوط و تعلقی ابطال اخذ اولنه رق بر دعوا
مدلله نظریه یاقیلوب مجیب طرفندن و بریله جک جواب ممنوع مع السند اعتبار اولنمق
علیه ما تستحقک « خلقتنی من نار وخلقته من طین » قولیله اعتراض علی فعل الله طریقنه
سلوک ایتمک دیمک اوله جغندن کفری موجب اولمغله حکمای اسلامیه دن معدود اولان
ناظم نحریرک علو شاننه نسبت قبول ایتمیه جکندن کفر بولنه ذاهب اولنمق هیچ بر
منصفک وجدان عدالتی قبول ایده میه جکی ظاهردر بنا علیه سؤال استفساری یه حمل
اولنه رق ملائکهٔ کرامک « اتجعل فیها من یفسد فیها ویسفک الدماء » قوللرنده که
استفسار عن الحکمه قبیلندن عد ایدوب « سبحان من تحیّر فی صنعه العقول » مآلنه
امتثال و « کس نکشود ونکشاید بحکمت این معما را » « سفینه سنه رکبا ر از اسرار دهره
توغل ایتمه رک « کسمش آتمشدر ای ایتمه جدال . تیغ لا یسئل عما یفعل » سر ینه مظهریتله

هر بلادن

هر بلادن قورتارر انسانی بیلم کورمدم مضمونجه عمل ایتملی و باب تسلیمی کندیسنه ملجأ و پناه
اتخاذ ایدرک سبحانک لا علم لنا الا ما علمتنا طریق اسلمنه تشبث ایتمه فرزند عقلا
شایان احترام کوزلر مسلکدر « نهایة اقدام العقول عقال . واکثر سعی العالمین ضلال »
ولم نستفد من بحثنا طول عمرنا
سوی ان جمعنا فیه قیل وقال

قد فاح مسک ختامه وطلع بدر تمامه فی العشر السابع من العشر الثالث من
السدس الخامس من النصف الثانی من العشر العاشر من العقد الاول من العشر
الرابع من الالف الثانی من هجرة من نزل
علیه السبع المثانی

تم

تاریخ جوهر زا کما لشریکو
زلائ شکورا و اتقا مترجما

١٩٩٠

العبد المذنب الحاج آدم حلمی

